

Dedhe Nûwen nε

LUKE

yɔrâ nε mbeti

Gεk wen zu mbeti kô Luke

Wire nε yɔra mbeti nîw ɔ nε Luke. A ɔ nε gasa wizam zêrê, nε ganaa ɔ nε Zuwif nâ. A yɔra mbeti nîw wen usi Dedhe Nûwen nε hâ kpasi kô nmang-nmang ha owire nê dhongwaa kô Zezi-Kristi, gan sɔn, owire nε gan ɔ nε oZuwif nâi. Luke ha yɔra mbeti kô «Dêyâmôdey kô oBetom» bhɔ. Nε tê kɔ ombeti riito nε Luke yɔrâi, a tɔwâ wen ha nma wire nε gan ɔ nε Zuwif nâ go yinaa ha Teyofili. Luke gan zɔk Zezi nε rip ε wantε nâ, g'â kidho wen zu dêyâzan kô Zezi nê dhongwaa âkâ owire nε zɔkâ Zezi nε rip'rôî sok'â yɔra nε mbetii.

Luke uso Zezi tε zan ôrô Bem kô wire nε tɔyâ wen kidhi owire nε yɔwâ dhongwaa k'ôrô sidhayi ga wen zam kpasi kô wa (19:10). N'â usô Zezi tε zan ôrô wire nε zɔk ala kô owire nε owire zɔk wa ôrô gbɔlɔ wire gai: Owikɔle, okôo in obem. Luke usô tom nε Fêngâ-Sɔdan deyâ zang kô omɔ nε Zezi deyâi bhɔ. Dedhe Nûwen nε Luke yɔrâ nε mbetii duro gan ombeti sɔn nε wa yɔra kɔ Mbe-Ndɔkɛi.

Luke kɔwɔ nângâ yɔw mbeti k'ɛi nε dhongwaa bûrô dhong owen ngêlêng-ngêlêng zu koy kô Zezi, kɔraa n'â tɔwâ wen zu onma mɔ nε deyâ mɔ tê wese nε Zezi kɔwɔ nângâ tom k'ε zû nu nîîi. A tɔwâ wen dôka zu omɔ nε Zezi deya zû nu nîîi, n'â tɔwâ wen bhɔ zu fey k'â zu sangkarâng te in tûnôwa k'â kengbarâ tε ofey.

Tε sɔnkoy mbetii, Luke tɔwâ wen zu dhongwaa nε Zezi dungo kpa nê nmaa in owiwemɔ k'ε wââ dôka-dôka kɔraa n'â tuno ha tε feyi. Luke tɔwâ wen bhɔ zu dhongwaa nε Zezi dhafa owiwemɔ k'ε wen usi Dedhe Nûwen ha owirei. Kɔraa n'â tɔwâ wen zu dhongwaa nε Nzapa baa nê Zezi tε ripzan mei.

Kunângâ wen

1 Gasa wire Teyofil, owire doka kidhò dhongwaa wen yoo wen zu omò ne deyâ mò kengbarâ te'rei ne mbeti. ² Wa yorâ weni ne mbeti rem in omò ne owiyookâa zokâ ne rip'rò nê kunângâa me, go wa tɔwâ dhongâa ha'rêi. Owiyookâa nêi sòn owa nê owi-usi wen kô Nzapa. ³ Mò gɔy, gasa wire Teyofil, mi bho, am zoka rɔk dhe wen kidhi godho omò sòn ne deyâ mò nê kunângâa mei, wen yoo ne mbeti rêk-rêk ha mei. ⁴ Am deya gɔy sete me rem ing yege, omò sòn ne wa uso ha mêi ɔ ne kpasiwen.

Nma wingon tɔwâ wen koy kô Zâ-Batist

⁵ Bhee, tê wese ne Herod owa nê wannu kô Zudêêi, ne nma wi-aymò kô Nzapa ne yinaa ha Zakarii owa sene. Â owa nê nmaa kpem kô mɔyâa kô owi-aymò ne owa nê onam kô Abiyai. Yin kô k'â ha Elizabet, ɔ ɔ ne bezang Arɔ. ⁶ Wa riito sòn, wa owa nê owidemo nê dhongwaraa te rip Nzapa. Wa deyâ mò rem in ombora in ohâânû sòn kô Wan rɔk dhe. ⁷ Gan wa ko bem nâ, wenko Elizabet owa ne kô ndorɔ, ne wa riito sòn wa gbɛra sidhay bho.

⁸ Nma wese, ne Zakari dungɔ de tom âyâmò kô Gasa Tuwa Nzapa, wenko owa nê wese âyâmò bo kô mɔyâa k'â wen de tom âyâmɔi. ⁹ Ne nê dhongwaa dêyâmò kô owi-aymò, dungô wa a wen-mò wen ing wire ne nê re kô Tuwa kô Wan^a wen dɔ fuk yamatiyai. Tê weseya nêi, Zakari ha owa nê wire ne nê re wen dɔ fuk yamatiya zû mbaambasii. ¹⁰ Go wese ne bo dungaa dɔ fuk yamatiyai, ne odêrâ wirei ya kô gbang kô Gasa Tuwa Nzapai go dung wee Nzapa.

¹¹ Ne nma wingon kô Wan ho rifaa, go yoo kâ tê mbaambasi ne wa dɔ fuk yamatiya zuwai si wêy-kô. ¹² Go wese ne Zakari bo zokaa, ne kerî gana zû ɔ go tê ɔ dung nâk. ¹³ Go wingoni tɔ h'â yege: «Zakari, kerî akin de me nâ, wenko Nzapa zera âyânû kô me sidhay. Kô kô me Elizabet nê kô bem ne bewêy ha me, mô nê mê a yinaa yege

^a 1:9 *Tuwa kô Wan*: Fara nô tɔ wen zu fara kô Nzapa ne ɔ sâk go bhay owi-aymò kpem bhon a rem reyâi.

Za. ¹⁴Nê mê kpa dêyâsaa in tootê wen zu bemi, nê owire dôka nê ɔ nê dêyâsaa wen zu koy k'â bho. ¹⁵Nê mbetê, n'â ɔ nê gâsa wire teti Wan. Gan n'â nɔ dɔɔ vɔy, wende gan nma gere pângâ dɔɔ kpem nâ. Kunângâa zang naa k'â mɛ, serâa nê dun nê Fêngâ-Sɔdan. ¹⁶N'â kay owire kô Isarayel dôka ɔ pey nê dhong tê Wan nê ɔ nê Nzapa kô wai. ¹⁷Nê n'â de tom ôrô betom kô Nzapa ga nê sɔdan in ngay kô witɔ-oronû Nzapa Eli, wen de setê kpem kô-sera si dhong kengbarâ te oyam in obem k'ôrô. N'â de setê owire nê de ngâyâ tani gbak sera'rô wen de mɔ nê dhongwaa gôrâte kô owidemɔ nê dhongwarâa. Nê n'â de setê owire dhafi tɛ'rô wen ngem wese gboy kô Wan.»^a

¹⁸Nê Zakari tɔ ha wingɔni yege: «Nê'm ing mɔ nôi rege? Nê mbetê, am gbɛra sidhay, nê pe kô kô kô'm bho dôka gan zuwa.» ¹⁹Nê wingɔni si nê wen dhong h'â yege: «Mi, am ɔ nê Gabiriyel, wingɔn nê yoo teti Nzapa wen de tom h'â. Nzapa tombâ'm wen tɔ wen in mɛ, nê wen usi dedhe nûwen nɔ ha mê. ²⁰Mɔ gɔy, ôrô mɔ nê gan mɛ kɔ dhong wen kô'm nê nê de mɔ tê wese nê Nzapa kɔwâ dhongâa nâi gai, nê mê kifi ngbodho mô nê tɔ wen nâ gɔy wen wese nê mɔi nê de mɔ rêk-rêk rem in weni.»

²¹Gende ga tê weseya nôi, owire bhônâ go ngem Zakari. Go wa kidhi serâ wa dôka wenkɔ mɔ nê Zakari bhônâ kô yê sêntê sâkâ-farai. ²²Go wese nê b'â ho ha kô sâkâ-farai, nê ganaa rem tɔ wen in wa nâ, g'â pɛ entê eraa ha wa. Bhôn nê owirei ing yege ɔ zôkâ nma mɔ ôrô lâra ga kô sâkâ-farai.

²³Go wese nê ozê tom bo kô Zakari bo sɔn sidhay, n'â si te kô tuwa k'â mɛ. ²⁴Kɔraai, nê kô k'â Elizabet ba zang, g'â hɔsi tê ɔ kô tuwa wen ze mɔwɔ, go dungaa tɔ nê kô serâa yege: ²⁵«Zôk mɔ nê Wan deya ini'mi ââ-nɔ: ɔ deya dedhe kô-sera ini'm, g'â hɔyɔ mɔ nê e foyo rifi'm te rip owirei sidhay.»

Wingɔn kô Nzapa tɔwâ yege Mari nê kô Zezi

²⁶Ze dhong-kpem kô zang nê Elizabet baâi, nê Nzapa tom wingɔn k'ê Gabiriyel tê nma re nê ɔ sêntê nu kô Galile go wa sa

^a 1:17 Zôk Malasi 3:23-24.

missing: "/tmpPics/"

Nma wingɔn tɔ wen in Mari (1:28)

yege Nazareti, ²⁷ tɛ nma bezɔnga nɛ yinaa ha Mari go gan ing taa wɛy nâ, go nma wɛy nɛ yinaa ha Zozef harâ ɔi^a. Zozef ɔwa nê bezang wannu David. ²⁸ Go wingɔni tɛ dôɔ tɛ kâ tɛ ɔ, go tɔ h'ɔ yege: «Am mba mɛ Mari, mɛ nɛ Nzapa dɛya dedhe kɔ-sɛra in mɛi. Wan ɔ in mɛ.»

²⁹ Mari bo zey weni, nɛ yaâ ɔ yââ, g'ɔ saasek wen zu godho mbââmɔi. ³⁰ Go wingɔni tɔ h'ɔ yege: «Mari, keri akin dɛ mɛ nâ, wenkɔ Nzapa dɛya dedhe kɔ-sɛra in mɛ sidhay. ³¹ Zɔk, nê mɛ ba zang, nê mɛ ko bewɛy, nɛ nê mɛ a yinaa yege Zezi. ³² N'ɔ ɔ nɛ gâsa wire, nɛ nê wâ sa ɔ yege Bem kɔ Nzapa nɛ ɔ sentɛ ripzan mɛ zu omɔ sɔni. Wan Nzapa nê dɛ sɛt'ɔ ɔ wannu, ôrô kɔ gbakoo k'ɔ David ga. ³³ N'ɔ ɔ wan zu nûwey kɔ Isarayɛl^b, nɛ nûwan k'ɔ gan nê sɔn nma wese kpem nâ.»

^a 1:27 Nê dhongwaa mbɔra kɔ oZuwif, wire bo haa kôo, nɛ ganaa mɔy fara in kôô ti nâ gɔɔy ha wa dɛ gbaguûmɔ bââ-nmaâi sɛ.

^b 1:33 Kɔ ɔ Mbeti kɔ Nzapa nɛ wa yɔra nɛ ee bheei, wa sa bho yege: nûwey kɔ Zakob, nɛ tɔ wen bho yege nûwey kɔ Isarayɛl. Zɔk Kunângâmɔ 32:29.

³⁴ Bhon ne Mari tɔ ha wingoni yege: «Moi nê de mo yege ne gan am ing wêy nâi ge nde?» ³⁵ Ne wingoni si nê wen dhong h'â yege: «Fêngâ-Sôdan nê zijj tê zu me, ne ngay kô Nzapa ne ɔ sente ripzan me zu omɔ soni nê ɔ zu mê ôrô gîrɔ ga. Mo gɔy, bem ne nê mê kowâi, nê ɔ dêe son, ne nê wâ sa â yege Bem kô Nzapa. ³⁶ Zɔk, nam kô me Elizabet ne dungô wa sa â yege kô ndɔrɔi, bhay mo n'â gbɛrâi n'â baâ zang go dɛyâ ze dhong-kpem kinɛ nê sidhay, go n'â ko bem nê bewêy bhɔ. ³⁷ Ne mbete, nma mo ne rem gan ngay kô Nzapai gan bo nâ.»

³⁸ Ne Mari tɔ ha wingoni yege: «Am ɔ ne kô de tom kô Wan, go e ha moi kin de mo rêk-rêk ôrô mo ne me tɔi ga.» Bhon ne wingoni eyaa go langi.

Mari neyâ wen zɔk Elizabet

³⁹ Tê weseya nêi, Mari baâ dhongwaa go neya nê kpânânɔ tê nma re ne okara yoo sene sente nu kô Zudêêi. ⁴⁰ G'â re kɔ tuwa kô Zakari, g'â mba Elizabet. ⁴¹ Go wese ne Elizabet bo zey mbââmɔ kô Marii, ne bemi fo tɛ ɛ kɔ zangââi, ne serâ Elizabet dun ne Fêngâ-Sôdan, ⁴² g'â tɔ wen nê sîngô gɛ yege: «Nzapa saa dedhe wen a zu mê gân okôo son, n'â saa dedhe wen a zu bem ne ɔ zang mei bhɔ. ⁴³ Am ɔ ne o soko naa kô Wan kô'm tê wen zɔkô'mi o nde? ⁴⁴ Ne mbete, wese ne bo'm zey mbââmɔ kô mei dheng, ne bem ne ɔ kɔ zanga'mi fo tɛ ɛ nê dɛyâsaa. ⁴⁵ Dɛyâsaa ɔ ha mê, wenkɔ mo ne me kaya kele mê yege wen ne Wan tɔwa ha mêi, moi nê de mo rem in weni.»

Mari saâ gima wen zɔn Nzapa

⁴⁶ Mari tɔ yege:

«Am zɔn Wan kô'm nê serâ'm son,

⁴⁷ serâ'm dunɔ nê dɛyâsaa

wen zu Nzapa Wizam kpasi kô'm,

⁴⁸ wenk'â eya rifaa zu'm,

mi ne'm ɔ ne gbɔɔ kô de tom k'âi.

Ne mbete, kunângâa tê wese kô sô,

obezang sɔn nê tɔ wen tootɛ kɔ'm,

⁴⁹wenkɔ mɔ nɛ Nzapa

nɛ ngay k'ạ ganâ mɔ sɔni,

dɛya ogasa mɔ ini'm.

Yin Nzapa ɔ dɛɛ sɔn.

⁵⁰Ạ dɛ dedhe kɔ-sɛra nmang-nmang

in wa nɛ wa dɛ keri tɛ ɔi.

⁵¹Ạ dɛya ogasa mɔ nê dhongwaa ngay k'ạ,

n'ạ mayâ sangâ tɛ owire nɛ sɛrâ wa dunɔ nê fɛyâ gɛ tɛi.

⁵²Ạ fowa owannu a nu ha zu kangalâ wan kô wa,

n'ạ kaya owire nɛ dɛ tɛ'rô ndêêi

g'ạ âa wa tɛ gasa fara.

⁵³Ạ hâ ọdedhemɔ dôka ha owire nɛ wɔ gbɛ wa,

n'ạ ndaka owikpamɔ go wâ siyo ee wa gere.

⁵⁴Ạ tɛyâ wen tuli gale owire kô Isarayel,

nɛ ɔ nɛ owidɛtom k'ại.

Ạ gbaa tɛ ạ zu dedhe kɔ-sɛra k'ạ

⁵⁵n'ạ dɛya in Abaraham in bezangâa bho ndengi.

Ạ dɛyâ moi rɛm in sɔkânû n'ạ dɛya in ogbakoo k'êrê bheei.»

⁵⁶Mari dungɔ in Elizabet dɔɔ in ze taa, sok'ạ siyô tɛ kɔ tuwa k'ạ mɛ.

Elizabet kowa Zạ-Batist

⁵⁷Wese nɛ zê koy kô Elizabet bo rɛm sidhay, n'ạ kô bɛm nê bewêy.

⁵⁸Go odan-tuwa k'ạ in onam k'ạ zey nɛ yege Wan dɛya dedhe kɔ-sɛra inaa dôka, go wa sɔn wa ɔ nɛ dɛyâsaa bhɔ. ⁵⁹Wese nɛ bɛmi bo dɛ zɛ nûnâa, nɛ wa nê wen gɔnaa nê gaza. Owire sɔn kɔwâ dhong a yin yambaa Zakari zû ạ. ⁶⁰Go naa kô bɛmi ba wen go tɔ yege: «Ê-ê, yinaa ha Zạ.» ⁶¹Nɛ owirei tɔ h'ạ yege: «Nma yin gɔy gan bo kengbarâ tɛ onam kô mɛ nâ.»

⁶²Bhɔn nɛ wa pɔ ee wa ha yambaa wen ing gan yin ge ạ kɔ dhong a zu bɛmi ge nde. ⁶³Nɛ Zakari ak nma mɔ wen yɔɔ mbeti zuwa, g'ạ yɔɔ sɛnɛ yege: «Yinaa ha Zạ.» Moi yaa owirei sɔn yâa. ⁶⁴Bere-bere nɛ bhɔn nɛ nû Zakari bhạ, nɛ lefaa buu, g'ạ kɔ nângâ tɔ wen, n'ạ

zon Nzapa. ⁶⁵ Go keri de odan-tuwa kô Zakari son. Ne sente obe re ne ɔ sente nu kô Zudêe go okara yoo sene dôkai, owire dung tɔ wen kô omɔ son ne deyâ moi. ⁶⁶ Owire son ne zerâ wen mɔ ne deyâ moi ngem weni te kɔ sera'rô, go wa tɔ yege: «Bem nô bo ziyô ne n'â ɔ rege?»

Ne mbete, ngay kô Wan ɔ zu ạ.

Zakari saâ gima go tɔwâ nê oronû Nzapa

⁶⁷ Serâ Zakari, yam kô bemi dunɔ nê Fêngâ-Sôdan, g'ạ tɔ oronû Nzapa yege:

⁶⁸ «E ha'rê zon Wan, Nzapa kô Isarayel.

Ạ tɛya wen zɔk nûwey k'ạ,
g'ạ dakâ wa ạ hɔ nê ha dhɔ dhoy.

⁶⁹ Ạ hạ hạ nma Wizam kpasi ne ɔ ngayi ha'rê,
ạ ɔ ne bezang wannu David, widetom k'ạ,

⁷⁰ ôrô mɔ n'ạ sɔka nû bhee
nê dhongwaa kô owitɔ-oronû ạ
ne ɔ ne titei ga.

⁷¹ Ạ sɔka nû wen zam'rê
ha kɔ ee owigita k'êrê son,
ne wen zam'rê ha kɔ ee owire son ne sen'rei.

⁷² Mɔ gɔy, Nzapa deya dedhe
kɔ-sera in ogbakoo k'êrê,
g'ạ gbaa tê ạ tê ndɔke k'ạ ne ɔ dêe soni.

⁷³ Ne mbete, Nzapa kanâ te ɛ in gbakoo k'êrê Abaraham,

⁷⁴ wen zam'rê ha kɔ ee owigita k'êrê,
sete're de tom k'ạ ne keri nâ,

⁷⁵ te're ɔ sɔk ne're de mɔ ne ɔ ne dhongwaraa
tê owese k'êrê son.

⁷⁶ Ne kô mê bem kô'm,
nê wâ sa mê yege, witɔ-oronû Nzapa
ne ɔ sente ripzan me zu omɔ soni,
wenkɔ nê mê langi kɔkuti ha Wan, wen dhafi dhongwaa k'ạ.

⁷⁷ Nê mê usi ha onûwey k'ạ yege Nzapa nê zam kpasi kô wa

nê dhongwaa bîyô dhângmɔ kô wa.

⁷⁸Ne mbete, Nzapa k'êrê ɔ ne dedhe kô-sera dôka wenk'êrê.

N'â de sete tôkâfara ne nê kuu sente ripzan mei

tok tê zu're ôrô gbâa wese ga.

⁷⁹Tôkâfaraî nê tok zu owire

ne dung dhôd gbatum in owire ne de kerî feyi,

ne n'â usi dhongwaa dúngâa ne mun ha'rê.»

⁸⁰Zâ dung zî, go îngômɔ k'â dung nê si ti. A ɔwa zang kerâ me gɔɔy wen wese n'â hɔwâ te rip owire kô Isarayeli.

Mari kowâ Zezi

(*Matiye 1:18-25*)

2 Tê weseya nêi, Gasa wannu Ogiste^a gunô mbɔra wen tɔɔ owire kô nu k'ê sɔn. ²Kukuti tîrâ wire nêi zɔka zan tê wese ne Kiriniyis ɔwa nê gɔwɔɔmba kô nu kô Sirii. ³Go owire sɔn nê wen yɔɔ yin'ro ne mbeti, wire kpem-kpem nê sente kpânâ re k'ê wante.

⁴Zozef bhɔ kurô sente Nazaret ne ɔ sente nu kô Galilei, go nê sente Betelêhem ne ɔ ne kpânâ re kô wannu David ne ɔ sente nu kô Zudêêi. A neyâ sente me wenk'â ɔ ne nûwey kô David. ⁵A neyâ wen yɔɔ yinaa ne mbeti in Mari, kôo n'â harâ ai, gende ga Mari ɔwa nê zang. ⁶Go tê wese ne wa ɔ sente Betelêhem mei, gende ga zê koy kô Mari rema sidhay, ⁷g'â kô kaybem k'â nê bewêy, g'â kâraa nê turu, g'â piyaa kô toy yɔngmɔ kô omôday, wenkɔ gan wa kpa farâ-ɔy sente tuwâ ɔy kô ogenei nâ.

Nma wingɔn hɔwa rip owiday duwadiki

⁸Owiday duwadiki ɔ dɔɔ kâ te zang rei. Wa ɔ ne dhɔɔ zɔ wen ngem duwadiki kô wa nê ze. ⁹Go nma wingɔn kô Wan hɔ rip wa gberengeseng, ne tôkâmɔ kô Wan tok go zik wa kpa, go kerî de wa gan zuwa. ¹⁰Ne wingɔni tɔ ha wa yege: «Kerî akin de'i nâ, wenkɔ'm

^a **2:1** Ogiste: A ɔwa nê Gasa wannu kô Rɔm nê pe 29 ti soko wâ kowâ Zezi gɔɔy wen pe 14 kô kô koy kô Zezi.

missing: "/tmpPics/"

Owiday duwadiki zɔk owingɔn dɔka-dɔka ne dung zɔn Nzapai (2:13-14)

tɛyâ nê dedhe wen ne nê hɔ dɛyâsaa dɔka ha owire sɔni ha'i. ¹¹ Sôô nɔɔ, sentɛ re kô David, wa kowâ nma Wizam kpasi kô owire ha'i sidhay. A ɔ ne Krist^a, n'ɔ ɔ ne Wan. ¹² Mɔ ne nê'i ing nê ɔ gâa: ne'i kpa nma mbɔzɔ bem ne wa kɔrâa nê turu, go wa piyâa kɔ toy yɔngmɔ kô omôdayi.»

¹³ Tɛ bo zɔkâ, ne onma wingɔn kô Nzapa dɔka-dɔka tɛ go wa gbam nmaa in kɔkuti wingɔni, go dung wa zɔn Nzapa yege:

¹⁴ «E ha tôkâmɔ ɔ ha Nzapa
ne ɔ sentɛ ripzan mɛ zu omɔ sɔni,
ne e ha mun ɔ sentɛ nu nɔɔ
kengbarâ tɛ owire n'ɔ goy wai.»

¹⁵ Wese ne owingɔni bo e owiday duwadikii go bo wa si tɛ ripzan mɛ sidhay, ne owiday duwadikii tɔ kengbarâ tɛ'rô yege: «Ère nê gɔɔy wen Betelɛhem mɛ, ha'rê zɔk mɔ ne dɛyâ mɔi, mɔ ne Wan uso ha'rêi.»

¹⁶ Wa nê ne kpânânɔ go wa kpa Mari in Zozɛf, ne mbɔzɔ bemi ne ɔ

---

^a 2:11 Krist in Mesi ɔ ne yin kpem wire ne Nzapa hokâ go tomba zû nu nɔɔ wen ɔ Wani. Zɔk bûrô godho onma wen ne ɔ kɔ mbeti nôi.

LUKE 2
nû kọ toy yɔngmɔ kô omôdayi. ¹⁰17 Go wese ne bo wâ zɔkaa, ne wa buu dhong owen sɔn ne wingɔni tɔwa ha wa zu bemi. ¹⁸Owire sɔn ne zerâ wen kô owiday duwadikii, weni yaâ wa yââ. ¹⁹Ne bo'wa ne kô Mari, ɔ ngem oweni sɔn te kô serâa, go dungaa saasek zuwa bhôn-bhôn. ²⁰Kɔraa ne owiday duwadikii si, go wa zɔn Nzapa dôka wen zu omɔ sɔn ne wa zerâi in omɔ sɔn ne wa zɔkâi. Ne mbete, moi deya mo ôrô wen ne wingɔn kô Nzapa tɔwa ha wai ga.

Wa aa yin bemi yege Zezi

²¹Bemi bo de ze nûnââ, ne wa gɔnaa nê gaza, go wa a yinaa yege Zezi,^a ôrô mo ne wingɔni uso ha Mari kɔkuti sok'â baâ zang kô bemi ga.

Zozef in Mari neya nê Zezi kô Gasa Tuwa Nzapa

²²Wese ne zê fɔɔ ndîngmɔ kô wai bo rem ôrô mo ne mbɔra kô Mɔwiz usii ga, ne Zozef in Mari nê nê Zezi sente Zerisalem me wen ha ɔ ha Wan. ²³Ne mbete, wa yɔrâ kɔ mbeti mbɔra kô Wan yege: «Kin wa e kaybem kô wa kô bewêy ne tite wen zu Wan.»^b ²⁴Ne kin wa ha âyâmɔ bhɔ rem in mo ne mbɔra kô Wan ak in wa wen deyaî: «Kin wa ha ongedhe riito wende gan obe kɛdha riito.»^d

Simiyɔ baâ Zezi go deya hiiwa ha Nzapa

²⁵Tê weseya nîi, nma wêy ɔwa sene sente Zerisalemi, go yinaa ha Simiyɔ. ɔ ɔwa nê widemɔ nê dhongwaraa, n'â yuwo kerî tê Nzapa. ɔ ngemba mo wen zɔk wire ne nê te wen ga sera owire kô Isarayeli, ne Fêngâ-Sôdan ɔwa inaa. ²⁶Fêngâ-Sôdan tɔwa h'â ti yege, gan n'â fe nâ gɔɔy mô n'â zɔk Krist ne Wan nê tombâi se.

---

^a 2:21 Zɔk oWi-aymɔ 12:3; Luke 1:31.

^b 2:23 Zɔk Hôwâa 13:2, 12; oWi-aymɔ 12:3.

^d 2:24 Zɔk oWi-aymɔ 12:6, 8.

²⁷ Go Fêngâ-Sôdan dak Simiyɔ nê nê tɛ kɔ Gasa Tuwa Nzapa mɛ. Go wese nɛ yam kô Zezi in naa k'ạ bo re nê ạ wen de ôrô mɔ nɛ mbɔra uso zû ại ga, ²⁸ nɛ Simiyɔ ba bemi tê kɔ ee ẹ go de hiiwa ha Nzapa yege:

²⁹ «Wan, wi deyiâ mɔ rɛm in sɔkânû kô'i sidhay,

go'i e ha widetom kô'i fe nɛ mun,

³⁰ wenkɔ'm zɔka Wizam kpasii nê rifi'm wantɛ sidhay,

³¹ Wizam kpasi nê'i dhafa tɛ rip owire sɔni.

³² Ạ ɔ nɛ tôkâfara nɛ nê usi'i

ha onûwey nɛ gan ingi'i nâi,

nɛ n'ạ ɔ nɛ tôkâmɔ wen

zu owire kô Isarayel nɛ ɔ nɛ owire kô'ii.»

³³ Weni nɛ Simiyɔ tɔwâ zu bemi yaa yam k'ạ in naa k'ại yââ. ³⁴ Go Simiyɔ sa dedhe wen a zu wa, n'ạ tɔ ha Mari naa kô Zezi yege: «Wen zu bem nôɔ, owire kô Isarayel dôka nê tekâ, nɛ onmaa dôka nê kurô. N'ạ ɔ nɛ wire nɛ usi mɔ nɛ Nzapa dhafâ wen deyiâ tɛ zan, soko owire nê bɛyaa. ³⁵ Nɛ n'ạ de setɛ mɔ nɛ owire dôka saasek nɛ sɛra'rôi hɔ tɛ zan. Nɛ kô mɛ Mari, sɛra mɛ nê kpa yumzang dôka ôrô day dû pawo ga.»

An deya hiiwa ha Nzapa wen zu Zezi

³⁶ Nma kô tɔ oronû Nzapa ɔwa sene bhɔ, go yinaa ha An. Ạ ɔwa nê bem kô Fanuwel, nûwey kô Aser. Pɛ k'ạ ɔwa dôka. Ạ baa wêy tɛ wese n'ạ bhɔna zɔngai, g'ạ deyiâ pɛ dhong-riito in wêy k'ại. ³⁷ Kɔraa, n'ạ ɔwa kosan. Ậ dungɔ zan gɔɔy wen pɛ bhû wââ nûnââ nɛ zuwa nââ^a. Ganaa hɔ ha kô Gasa Tuwa Nzapai nma wese kpem nâ, go dungâa de tom kô Nzapa zɛ nɛ wese. Nɛ dungâa zim kam, n'ạ wee Nzapa. ³⁸ Tɛ kpem weseya nôi, An bhɔ tɛya dộộ in wa, g'ạ kɔ nângâ de hiiwa ha Nzapa. N'ạ tɔ wen zu bemi ha owire sɔn nɛ ngɛm wese nɛ Nzapa nê dak owire kô Zerisalem hɔ nê ha dhɔđ dhoyi.

^a 2:37 Ậ dungɔ zan gɔɔy wen pɛ bhû wââ nûnââ nɛ zuwa nââ: Nma dhongwaa gbaka wen nôɔ ɔ gâa: Ạ ɔwa kosan wen pɛ bhû wââ nûnââ nɛ zuwa nââ.

Zezi zìyô sentê Nazaret

³⁹ Wese nê Zozef in Mari bo dê omô sôn nê mbôra kô Wan ak in wa wen dèyâi sidhay, nê wa si dhong tê re kô wa Nazaret, nê ɔ sentê nu kô Galilei. ⁴⁰ Go bemi dung zì, g'â kpa ngay. Gôrâte k'â dung nê si ti, nê Nzapa dê dedhe kô-sera inaa.

Zezi nêya kô Gasa Tuwa Nzapa

⁴¹ Zang kô pɛ kpem-kpem, nê yam kô Zezi in naa k'â dungô nê sentê Zerisalem mɛ wen gbaguûmô Pak. ⁴² Go wese nê Zezi bo dê pɛ bhû nê zuwa riito, nê wa ba ă go wa nê nê gbaguûmô, ôrô mɔ nê wa dê nmang-nmangi ga. ⁴³ Go wese nê gbaguûmô bo sônâ, nê yam kô Zezi in naa k'â ba k'ôrô dhongwaa go si, nê Zezi bhôn k'ê sentê Zerisalem mɛ. Go yam k'â in naa k'â gan ing nma mɔ sene kpem nâ. ⁴⁴ Wa saasek kô wa yege Zezi tê ɔ kengbarâ tɛ owire nê dung sii. Go wa nê nɔ gɔɔy wen zɛ kpem, soko wâ kɔ nângâ kidhaa kengbarâ tɛ onam kô wa in owire nê wa ingô wai. ⁴⁵ Nê gan wa kpa ă nâ, go wa si dhong sentê Zerisalem mɛ wen kidhaa. ⁴⁶ Bo dê zɛ taa kôraai, nê wa kpa ă kô Gasa Tuwa Nzapa. ă dungô nu kengbarâ tɛ owi-usi mbôra, go yââ ă zey wen nê wa tɔi, n'ă ak wa nê wen bhô. ⁴⁷ Go ingômô k'â in wen n'ă si nê dhong ha owi-usi mbôrai yaa owire sôn nê zêrââi yââ. ⁴⁸ Go yambaa in naa k'â bo zôkaa, nê wa bhă nû wa zâă, go naa k'â tɔ h'ă yege: «Bem kô'm, ge a mɛ dèyâ mɔ gɔy in'rɛ wenâa ge? Zôk, mi in yam kô mɛ, sera'rê gan dung nu nâ, go'rɛ kidho mɛ zăă.» ⁴⁹ Nê Zezi si nê wen dhong ha wa yege: «Ge a'i kidhi'm wenâa ge? Gan wi ing wi yege, gan nêyâ'm dung kô tuwa kô Yam kô'm nâ nde?» ⁵⁰ Nê gan wa ing godhô wen n'ă tɔ ha wai nâ.

⁵¹ Bhôn nê Zezi si in wa tê Nazaret mɛ, g'ă zey oronû wa rɔk dhe. Nê naa k'â ngem omô sôn tê kô sera ɛ. ⁵² Zezi dung zì, nê gôrâte k'â dung nê si ti. G'ă ɔ dêe tɛ rip Nzapa, n'ă ɔ dêe tɛ rip owire sôn bhô.

Za-Batist usô wen ha owire

(Matiye 3:1-6; Marka 1:1-6; Zq 1:19-23)

3 Weseyai, Gasa wanneru Tiber^a owa wan go deyâ pe bhû ne zuwa mawar sidhay. Tê pe bhû ne zuwa mawarwai, gende ga Pqs Pilat owa nê gowarumba kô nu kô Zudêe, ne Herod owa nê wannu kô nu kô Galile, ne ya k'â Filip owa nê wannu kô nu kô Itire in Tarakonit, ne Lizaniyas owa k'â nê wannu kô nu kô Abilen, ²ne Han^b in Kayif owa nê oğasa wi-aym. Tê weseya nê ha Nzapa tɔwâ wen in Zâ, bem kô Zakari, sente zang kerâ mei. ³Zâ yara dam te ofara ne o kâ tê ri kô Zurdêi son, g'â kû nângâ usi wen ha owire yege: «Wi gbak â dhongwaa dêyâm kô'i, ha wa de'i nê batem, ne Nzapa nê bi odhângm kô'i.» ⁴Moi deyâ m rêk-rêk rem in wen ne wa yorâ kq mbeti kô witɔ-oronû Nzapa Ezayii yege:

«Nma wire tɔ wen nê sîngô gæ zang kerâ me yege:

“Wi dhafi dhongwaa kô Wan,
wi dhafi dhongwaa k'âi ha tân!

⁵Oğasa ôlo son ne o kengbarâ te okarai nê kpeya,
ne oğasa kara in obe kara son nê hirô.

Odhongwaa ne gobhâi nê o tân,
ne odhâng dhongwaa nê o kpereng.

⁶Ne owire son nê zok dhongwaa
ne Nzapa nê zam nê kpasi kô owirei.”^d

Zâ deya owire nê batem

(Matiye 3:7-10)

⁷Mo gɔy, Zâ tɔ ha owire ne dung tê dôka-dôka wen n'â de wa nê batemi yege: «Wi onûwey kô opeto! O ha usô dhongwaa yu dâ kô Nzapa ne nê tɛyâi ha'i o? ⁸Kini'i de dedhe tom wen usi yege wi

^a 3:1 *Tiber*: A owa nê Gasa wanneru kô Rôm kô Ogiste (Zok 2:1). A owâ wannui kunângâa tê pe 14 gɔy wen pe 37 kô koy kô Zezi.

^b 3:2 *Han*: Zok godho yin nê kq bûrô godho onma wen ne o kq mbeti nêi.

^d 3:6 Zok Ezayi 40:3-5.

gbaka ậ dhongwaa dêuâmɔ kô'i sidhay. Ne akini'i tɔ nê tɛ'i wantɛ wi yege: "Abaraham ɔ ne gbakoo k'êrê" nâ. Ne mbetɛ am tɔ ha'i, Nzapa rɛm kay ota nɔwɛn de setɛ kifi obezang Abaraham. ⁹ Kineɛ nɔwɛn, kpɪri ɔ dɔɔ wɛn gɔm ote in oro yinaa sɔn a nu. Mɔ gɔy, te kpem-kpem sɔn ne gan way dedhe wâyâa nâi, nê wâ gɔm pɪ wey.»

¹⁰ Bhon ne odêrâ wirei ak Zâ yege: «Ge a'rɛ rɛm dɛyâ ge?» ¹¹ Ne Zâ si nê wɛn dhong ha wa yege: «Wire ne ɔ ne gâsa turu riitoi, kin hạ nmaa kpem ha wire ne gan ɔ ne nâi. Ne wire ne ɔ ne mɔyɔngi kin de gɔy bho.» ¹² Ne owikay mbɔy lamboo bho tɛ tɛ Zâ wɛn n'ậ de wa nê batɛm, go wa akaa yege: «Wi-usimɔ, ge a'rɛ rɛm dɛyâ ge?» ¹³ Ne Zâ si nê wɛn dhong ha wa yege: «Akini'i ak mɔ gan zu mɔ ne wa aka in owire wɛn hậi nâ.» ¹⁴ Ne owibiro bho akaa yege: «Ne k'êrê, ge a'rɛ rɛm dɛyâ ge?» Ne Zâ si nê wɛn dhong ha wa yege: «Akini'i ba mbɔy kô wire nê ngay, wende gan nê dhongwaa nmâyâ wɛn e nû wire nâ, go kini'i a ɛntɛ keke'i zu mbɔy tom kô'i.»

Zâ tɔwâ wɛn kô wire ne nê tɛyâi

(Matiye 3:11-12; Markɛ 1:7-8; Zâ 1:24-28)

¹⁵ Owire sɔn ngɛm tɛy kô Krist, go dung wa ak tɛ wa yege zâa ne Zâ a tɛ ɔ ne Kristi. ¹⁶ Ne Zâ tɔ ha wa sɔn yege: «Kô'm, am de'i nê batɛm nê ri, ne nma wire ne nê tɛyâi, ngay k'ạ gana kô'm, go gan am hedhi inaa wɛn buu pêê ndafara k'ạ nâ. K'ạ, n'ậ de'i nê batɛm nê Fêngâ-Sɔdan in wey. ¹⁷ Ậ kasa mɔ pefi gbâra yɔna kɔ eraai, go n'ậ dhafi farâ un gbâra yɔna k'ạ. N'ậ mɔy gbâra yɔnai ạ a kô dam, ne n'ậ dɔ oyɔrɔwâ nê wey ne gan nê bi nma wese kpem nâi.» ¹⁸ Zâ tɔwa onma mbɔra dɔka ha owirei, n'ạ uso Dedhe Nûwen ha wa bho.

Herod pɪyɔ Zâ kânga

(Matiye 14:3-4; Markɛ 6:17-18)

¹⁹ Zâ heyâ ngay in wannu Herod wenkɔ mɔ n'ạ baâ Herodiyad ne ɔ ne kô kô yâ k'ại ne kôo, n'ạ dɛya onma dhângmɔ dɔka bho. ²⁰ Bhon ne Herod hạ nû go wa ba Zâ wa pɪ kânga, go nê dhongwaa nêi, ậ dɛyâ nma mbe dhângmɔ ne gana zuwai e zu okukutiya.

Wa dɛyâ Zezi nê batem*(Matiye 3:13-17; Markɛ 1:9-11)*

²¹ Wese nɛ bo wa dɛ owire sɔn nê batem sidhay, nɛ Zezi bho tɛ go wa dɛyaa nê batem. Go wese nɛ Zezi bo dung wee Nzapa, nɛ ripzan huy, ²² go Fêngâ-Sôdan zij tɛ zû ɔ ôrô ngedhe ga. Nɛ nma gɛɛ wêy si ripzan mɛ yege: «Mɛ ɔ nɛ Bem kô'm nɛ'm goy mɛ dôka, sɛrâ'm ɔ nɛ dɛyâsaa wen zu mɛ dôka!»

Ogbakoo kô Zezi*(Matiye 1:1-17)*

²³ Wese nɛ Zezi kɔwɔ nângâ tom k'ɛi, nɛ pɛ k'ɔ tɛ rɛm bhû wâa taa. Owire sarasek k'ôrô yege ɔ ɔ nɛ bem kô Zozef nɛ owa nê bem kô Helii. ²⁴ Heli owa nê bem kô Matat, nɛ Matat owa nê bem kô Levi. Levi owa nê bem kô Mɛlki, nɛ Mɛlki owa nê bem kô Zanay. Zanay owa nê bem kô Zozef, ²⁵ nɛ Zozef owa nê bem kô Matatias. Matatias owa nê bem kô Amɔs, nɛ Amɔs owa nê bem kô Nahum. Nahum owa nê bem kô ɛsili, nɛ ɛsili owa nê bem kô Nagay. ²⁶ Nagay owa nê bem kô Maat, nɛ Maat owa nê bem kô Matatias. Matatias owa nê bem kô Semeyin, nɛ Semeyin owa nê bem kô Zozek. Zozek owa nê bem kô Zoda, ²⁷ nɛ Zoda owa nê bem kô Yowanan. Yowanan owa nê bem kô Resa, nɛ Resa owa nê bem kô Zorobabel. Zorobabel owa nê bem kô Seyalsiyɛl, nɛ Seyalsiyɛl owa nê bem kô Neri. ²⁸ Neri owa nê bem kô Mɛlki, nɛ Mɛlki owa nê bem kô Adi. Adi owa nê bem kô Kosam, nɛ Kosam owa nê bem kô ɛlmadam. ɛlmadam owa nê bem kô ɛr, ²⁹ nɛ ɛr owa nê bem kô Zezi. Zezi owa nê bem kô Eliyezer, nɛ Eliyezer owa nê bem kô Zorim. Zorim owa nê bem kô Matat, nɛ Matat owa nê bem kô Levi. ³⁰ Levi owa nê bem kô Simiyɔ, nɛ Simiyɔ owa nê bem kô Zuda. Zuda owa nê bem kô Zozef, nɛ Zozef owa nê bem kô Zonam. Zonam owa nê bem kô Eliyakim, ³¹ nɛ Eliyakim owa nê bem kô Meleya. Meleya owa nê bem kô Mena, nɛ Mena owa nê bem kô Matata. Matata owa nê bem kô Natɔ, nɛ Natɔ owa nê bem kô David. ³² David owa nê bem kô Zese, nɛ Zese owa nê bem kô Obɛd. Obɛd owa nê bem kô Bowaz, nɛ Bowaz owa nê bem kô Sala. Sala owa nê

bem kô Nasɔ, ³³ Nasɔ ɔwa nê bem kô Aminadab, ne Aminadab ɔwa nê bem kô Adamin. Adamin ɔwa nê bem kô Arni, ne Arni ɔwa nê bem kô Həsɾəm. Həsɾəm ɔwa nê bem kô Farez, ne Farez ɔwa nê bem kô Zuda. ³⁴ Zuda ɔwa nê bem kô Zakob, ne Zakob ɔwa nê bem kô Izak. Izak ɔwa nê bem kô Abaraham, ne Abaraham ɔwa nê bem kô Tera. Tera ɔwa nê bem kô Nahɔr, ³⁵ ne Nahɔr ɔwa nê bem kô Serug. Serug ɔwa nê bem kô Rehu, ne Rehu ɔwa nê bem kô Peleg. Peleg ɔwa nê bem kô Eber, ne Eber ɔwa nê bem kô Sela. ³⁶ Sela ɔwa nê bem kô Kenan, ne Kenan ɔwa nê bem kô Arpaksad. Arpaksad ɔwa nê bem kô Sem, Sem ɔwa nê bem kô Nɔwe, ne Nɔwe ɔwa nê bem kô Lemek. ³⁷ Lemek ɔwa nê bem kô Matusalem, ne Matusalem ɔwa nê bem kô Enɔk. Enɔk ɔwa nê bem kô Yerɛd, ne Yerɛd ɔwa nê bem kô Maleleyel. Maleleyel ɔwa nê bem kô Kenan, ³⁸ ne Kenan ɔwa nê bem kô Enɔs. Enɔs ɔwa nê bem kô Set, Set ɔwa nê bem kô Adam, ne Adam ɔwa nê bem kô Nzapa.

Zaboro tamâ serâ Zezi

(*Matiye 4:1-11; Marka 1:12-13*)

4 Zezi bo kuu ha nû ri kô Zurdɛ me go dung siyô, ne serâa dun ne Fêngâ-Sôdan. Bhɔn ne Sôdani ba ɔ nê nê zang kerâ me, ² go sentɛ me ha Zaboro tam serâa wen ze bhû wâa nâai. Go zang kô oze nôi sɔn, Zezi gan yɔng mɔ nâ. Go kɔraa ne wɔ gbeyaa. ³ Bhɔn ne Zaboro tɔ h'ɔ yege: «Bo mɛ ɔ ne Bem kô Nzapa, ne me hạ nû ha ta nôi kifi mɔyɔngi.» ⁴ Ne Zezi si nê wen dhong h'ɔ yege: «Wa yɔrâ kɔ Mbeti kô Nzapa yege:

“Gan bo entɛ nê dhongwaa kô mɔyɔngi
a wire rem dung kpasɛ nâ.”^a

⁵ Bhɔn ne Zaboro ba Zezi go dang nê si ngɔn me, go bo de ôrô gômâ rip ga, n'ɔ usi onûwan kô nu sɔn h'ɔ, ⁶ g'ɔ tɔ h'ɔ yege: «Nê'm hạ ngay in mɔkpay kô nu nôi sɔn ha mɛ, wenkɔ Nzapa eya omɔi sɔn kɔ ere'm, go'm rem hạ ha wire ne serâ'm kɔwâ dhongaai. ⁷ Wese ne bo mɛ a zuguru mɛ nu teti'm go me werê'm, ne omɔ nôi sɔn nê ɔ ne

^a 4:4 Zɔk Riito Mbɔra 8:3.

kô mē.»⁸ Nē Zezi si nē wen dhong h'ạ yege: «Wa yơra kọ Mbeti kô Nzapa yege:

“Mē wee ente Wan nē ɔ nē Nzapa kô mēi,
nē mē de ente tom k'ạ, ạ kpem bhon.”»^a

⁹Nē Zaboro ba Zezi nē nē bho sente Zerisalem mē, g'ạ eyaa zu Gasa Tuwa Nzapa mē dhengel, g'ạ tọ h'ạ yege: «Bo mē ɔ nē Bem kô Nzapa, nē mē kpodhi zû tuwa diye ha mē tek nu, ¹⁰wenkọ wa yơrạ kọ Mbeti kô Nzapa yege:

“Nzapa nē hạ nũ ha owingon k'ẹ wen ngem mē rọk dhe.”

¹¹Nē Mbeti kô Nzapa tọwạ bho yege:

“Nē wạ dhek mē tē ngon, sete mē rịk kụ mē nē ta nạ.”»^b

¹²Nē Zezi si nē wen dhong h'ạ yege: «Mbeti kô Nzapa tọwạ yege:

“Akin mē tam serạ Wan, Nzapa kô mē nạ.”»^d

¹³Go wese nē Zaboro bo tam serạ Zezi zạạ nē dhongwaa kô omọ zâng-zâng, n'ạ eyaa g'ạ langi, g'ạ ngem nma wese zâng.

Zezi kụwọ nângạ tom kô Nzapa sente Galile

(Matiye 4:12-17; Marke 1:14-15)

¹⁴Zezi kurô go pey dhong sente nu kô Galile mē, go ngay kô Fêngạ-Sôdan dunaa, go yinaa dung hụụ dam zû nui sôn. ¹⁵Dungaa usi mọ kọ otuwa mỷyạ kô oZuwif go owire sôn dung zôn yinaa.

Wa bẹyạ Zezi sente Nazaret

(Matiye 13:53-58; Marke 6:1-6)

¹⁶Zezi nē sente Nazaret mē, tē fara n'ạ zịyô senei. Go bo ho tē zê-omte kô oZuwif, n'ạ re kọ tuwa mỷyạ, ôrô mọ n'ạ de nmang-nmangi ga. Ạ kuu wen tọ Mbeti kô Nzapa. ¹⁷Go wa hạ mbeti nē witọ-oronũ Nzapa Ezayi yơrạ h'ạ. G'ạ buu mbetii, g'ạ kpa fara nē wa yơrạ sene yege:

^a 4:8 Zọk Riito Mbọra 6:13.

^b 4:11 Zọk oGima 91:11-12.

^d 4:12 Zọk Riito Mbọra 6:16.

¹⁸ «Sôdan kô Wan ɔ zu'm,
 wenk'ą eyâ'm nɛ tite wen usi Dedhe Nûwen ha owikɔlɛ.
 Ẹ tombâ'm wen tɔ ha owikânga yege
 kânga kô wa sɔna sidhay,
 nɛ wen tɔ ha owibom yege nê wâ zɔk tê wa.
 Ẹ tombâ'm bhɔ wen dak owire hɔ nê ha dhɔɔ dhoy,
¹⁹ nɛ wen tɔ ha owire yege,
 pɛ nɛ Wan nê dɛ dedhe kô-sɛra in wai gbowa sidhay.»^a

²⁰ Bhɔn nɛ Zezi kạ ọ mbetii go hạ ha nma widetom kô tuwa m̃yââi, sok'ą dung nu. Nɛ owire sɔn nɛ ɔ kô tuwa m̃yââi gara rip'rô bhɔn si tê ẹi. ²¹ Bhɔn n'ą tɔ ha wa yege: «Wen nɛ'm tɔrâ kọ Mbeti kô Nzapa go'i zerâi, sôô ñô weni deyâ kpasiwen sidhay.» ²² Odedhe wen nɛ hɔ kọ nû ẹi yaa owire sɔn yââ, go wa zɔn yinaa. Go wa ak mɔ yege: «Gan bo nɛ bem kô Zozef ẹi nâ nde?» ²³ Nɛ Zezi tɔ ha wa yege: «Nê kpasiwen, nê'i tɔ gbaduwawen ñô ha'm wi yege: "Wizam zêrê, mɛ zam zêrê kô mɛ nê tɛ mɛ wantɛ!" Nɛ nê'i tɔ ha'm bhɔ wi

missing: "/tmpPics/"

Zezi usi wen kô Nzapa ha owire (4:16-19)

^a 4:19 Zɔk Ezayi 61:1-2.

yege: “Êrê zerâ wen oğasa mɔ ne me deyâ sente Kapernayɔm mei, go me de nma kpem moi bho sente kpânâ re kô me diyɛ.”²⁴ N’â tɔ bho yege: «Nê kpasiwen am tɔ ha’i, gan wa zey witɔ-oronû Nzapa sente kpânâ re k’â nâ. ²⁵ Nê kpasiwen am tɔ ha’i: Tê wese kô witɔ-oronû Nzapa Eli, ne okosan dôka yaâ sente Isarayel. Weseya nôi, kôro gan te nâ wen pɛ taa ne ze dhong-kpem, go gbawɔ teka sente nu kô Isarayel sɔn. ²⁶ Ne Nzapa gan tom Eli tê nma kosan kengbarâ te okosan kô Isarayeli kpem nâ. G’â tombâa ha nma kosan zâng ne ɔwâ sente Sarepta, sente nu kô Sidɔi.^a ²⁷ Owingbere bho yaa dôka sente nu kô Isarayel tê wese kô witɔ-oronû Nzapa Elize. Gan sɔn, Nzapa gan zam zêrê kô nmaa kpem kengbara tê wai nâ, g’â zama ente ngbere kô Naama ne ɔ ne wire kô nu kô Sirii.»^b

²⁸ Owire sɔn ne ya kô tuwa mɔyââi bo zey weni gɔy, ne dâ de wa dôka. ²⁹ Go wa kuu gbim, go wa ba Zezi wa ho nê ha zang rei, go wa dang nê ɔ tê zû kara ne re kô wa ɔ senei, wen iraa wa pɪ kɔ ôlo. ³⁰ Go Zezi ho ha kengbara tê wai go langi k’ɛ.

Zezi ndaka dhâng-sɔdan ha tê nma wêy

(Markɛ 1:21-28)

³¹ Zezi zij sente Kapernayɔm, nma re ne ɔ sente nu kô Galilei, g’â usi mɔ ha owire nê zê-ɔmte kô oZuwif. ³² Dhongwaa ûsômɔ k’âi yaa owire yââ, wenko owen n’â tɔi ɔ ne ngay.

³³ Tɛ kô tuwa mɔyâa kô oZuwifi, nma wêy ne dhâng-sɔdan de mɔ nê ɔi ɔwâ sene go dungaa tɔ wen nê sîngô gee yege: ³⁴ «Zezi kô Nazaret, ge a me kidhi tɛrê ge? Mê tɛyâ wen gbɛ’re wende? Âm ingo sâk ne me ɔ ne wire ne ɔ dêe sɔn go Nzapa tombâi.» ³⁵ Bhon ne Zezi he ngay in dhâng-sɔdani fedhedhe yege: «Kpe nû me! Me ho ha tê wêy nɔ!» Bhon ne dhâng-sɔdani don wêyi pɪ nu te rip owire sɔn, g’â ho ha tê ɔ, ne ganaa de dhâng in wêyi nâ. ³⁶ Go moi yaa owirei sɔn yââ, go wa tɔ kengbara tê wa yege: «Ge wen ge a wêy gâa ge? Wêy nɔ ɔ ne ngay zu odhâng-sɔdan, g’â hạ nû ha wa, go wa ho!»

^a 4:26 Zɔk 1 oWannu 17:9-16.

^b 4:27 Zɔk 2 oWannu 5:1-14.

³⁷Go yin Zezi hụọ dam zang ore ne zikâ Kapernayomi sɔn.

Zezi zama owizêrê dôka

(Matiye 8:14-17; Markε 1:29-34)

³⁸Zezi bo hɔ ha k̄ tuwa m̄yâa k̄ oZuwifi, n'ạ nê k̄ tuwa k̄ Simɔ. Gende ga, foo k̄ Simɔ k̄ k̄o baa zêrê yôra wey-te. Go wa ak Zezi wen de nma mɔ wen zu ạ. ³⁹Bhɔn ne Zezi gu t̄ dhɔ si t̄ k̄oî, g'ạ he ngay in zêrêi. Bere-bere ne zêrêi sɔn, go k̄oî kuu, g'ạ k̄ n̄nḡa de tom ha wa.

⁴⁰Go wese bo reyâ, ne owire sɔn kay owire k'ôrô ne zêrê zâng-zâng de wai, go wa t̄ nê ha Zezi. G'ạ a eraa zu wa kpem-kpem soko zêrê k̄ wai sɔn. ⁴¹Ne odhâng-s̄dan bhɔ hɔ ha t̄ owire dôka. Go odhâng-s̄dani t̄ wen nê s̄nḡo ḡe yege: «M̄ ɔ ne Bem k̄ Nzapa!» Ne Zezi he ngay in wa, n'ạ bh̄ḡ dhongwaa ha wa wen t̄ wen, wenkɔ wâ inḡo n'ạ ɔ ne Krist.

Zezi usô wen k̄ otuwa m̄yâa k̄ oZuwif

(Markε 1:35-39)

⁴²Fara bo bharâ, ne Zezi hɔ go nê sent̄ fara ne ɔ k̄l̄pi. Go od̄râ wire k̄ n̄nḡa kidhaa, go bo wa kpa ạ. Ne wa k̄wâ dhong dora, wen dekpaa n'ạ h̄ḡ nê wa ạ e h'ạ langi. ⁴³Go Zezi t̄ ha wa yege: «ɔ ne wen k̄'m wen usi Dedhe Nûwen zu Nûwan k̄ Nzapa ha owire ne ɔ sent̄ nma ore zângi bhɔ, wenkɔ mɔ n̄i ha Nzapa tombâ'm wenâi.» ⁴⁴M̄ ḡy, Zezi uso Dedhe Nûwen ha owire k̄ otuwa m̄yâa k̄ oZuwif ne ɔwâ sent̄ nu k̄ Zudêi^a.

---

^a 4:44 *Zudêe*: Onma â mbeti ne wa yɔra ne ee bhee sa k'ôrô yege Galile.

Zezi saa okukuti wiwemo k'ę

(Matiye 4:18-22; Marke 1:16-20)

5 Nma wese, ne Zezi yora ka gasa tɔp kɔ Zenezaret^a, go odęrɔ wire mɔya dɔɔ inaa, go dung wa nɔn nmaɔ wen zey wen kɔ Nzapa. ²Ne Zezi zɔk nma ogasa tiji riito ne ya nɔ dengii, go owi-a yɔki hɔwa ha kɔwɔ go wa yɔ wɔ fɔ oyɔk kɔ wai. ³Bhɔn ne Zezi dang tɛ kɔ tiji bo kɔ Simɔi go tɔ h'ɔ wen n'ɔ wadhi nma tiji ndɛɛ ha nɔ dengii. Bhɔn n'ɔ dung nɔ kɔ tiji, sok'ɔ kɔ nɔngɔ usi wen ha odęrɔ wirei.

⁴Go wese ne b'ɔ usi weni ɔ sɔn sidhay, n'ɔ tɔ ha Simɔ yege: «Mɛ wadhi nɛ tiji tɛ dhɔkɔ ri mɛ, ha'i ay oyɔk kɔ'ii.» ⁵Ne Simɔ si nɛ wen dhong ha Zezi yege: «Wi-usimɔ, ɛɛ deyɔ tom zɛɛ gɔɔy fara bhaa gbengbeng, ne gan're ba nma mɔ kpem nɔ. Go bo'i tɔ gɔy, ne nɛ'm ay oyɔki.»

⁶Go bo wa ay oyɔki, ne wa kay ozoro dɔka-dɔka, go nɔng ndɛɛ ne oyɔk kɔ wai ngban. ⁷Go wa pi ee ha obhiya kɔ wa ne ya kɔ bhikalɔ tiji wen tɛ wen tuli gale wa. Go obhiya kɔ wai tɛ, go wa kay ozoroi dun tiji riito, go nɔng ndɛɛ ne otiji bin. ⁸Go wese ne Simɔ-Piyer bo zɔk gɔy, n'ɔ a zugurɔ ɔ nu tɛti Zezi, g'ɔ tɔ h'ɔ yege: «Wan, wi langi yɛɛ ha ka tɛ'm, wenkɔ'm ɔ ne wide dhɔngmɔ.» ⁹Ne mbetɛ, keri gana zu Simɔ-Piyer in owire sɔn ne yaa inaa wen zu ozoro ne wa neya nɛ ngɔɔdhɔ-ngɔɔdhɔi. ¹⁰Ne keri dɛ Zake in Zɔ, obem kɔ Zebede ne yɔ in Simɔi bhɔ. Bhɔn ne Zezi tɔ ha Simɔ yege: «Keri akin dɛ mɛ

^a 5:1 Gasa tɔp kɔ Zenezaret: Wa sa yinaa bhɔ yege, gasa tɔp kɔ Galile. Zɔk Marke 6:53.

nâ. Kunângâa sôw, owire a nê mê kidhi ha'm.»¹¹ Go wese nê bo wa gbuu otijj kô wai sôn te nû dengii, nê wa hɔɔ nê omɔ kô wai sôn wa e go wa ba bɔlô Zezi.

Zezi zamâ nma wingbere

(Matiye 8:1-4; Markε 1:40-45)

¹² Zezi dungô sente nma gâsa re, nê nma wêy nê ngbere gona tê ɔ sɔni tê. Go wese nê b'ɔ zɔk Zezi, n'ɔ a zugurû ɔ nu, g'ɔ ay nû ɔ h'ɔ yege: «Wan, bo'i kɔ dhongâa, nê'i de ha te'm ɔ sâk.»^a ¹³ Bhɔn nê Zezi yɔy ee ɛ go ngbɔ wêyi go tɔ h'ɔ yege: «Am kɔ dhongâa go e ha te me ɔ sâk.» Bhɔn te nûwai nê ngberei sôn ha tê ɔ. ¹⁴ Bhɔn nê Zezi hạ nû h'ɔ yege: «Akin mê tɔ wen mɔ nê deya mɔi ha nma wire kpem nâ. Go me nê ha mê usi te me ha wi-aymɔ, kuu orôwai nê me hạ âyâmɔ

missing: "../../../../tmpPics/"

Zezi deya mɔ nmε go owikidhi zoro kayâ ozoro dôka-dôka (5:6-7)

---

^a **5:12** Nê dhongwaa mbɔra kô oZuwif, zêrê ngbere ɔ nê mɔ nê de go wirei gan ɔ sâk te rip Nzapa wende gan te rip owire nâ. Wingbere gan rem yoo kengbarâ te obhiya ɛ, wende gan ɔ re kɔ tuwa Nzapa nâ.

ha Nzapa ôrô mɔ nɛ mbɔra kô Mɔwiz usôi ga, wen usi ha owire sɔn yege ngberɛ kô mɛi sɔna nɛ mbetɛ.»^a

¹⁵ Go yin Zezi dung hụy tɛ ti, go odêrâ wire dung gâa tɛ tɛ ɔ wen zey wen n'ɔ tɔi, n'ɔ zam zêrê ha tɛ wa bhɔ. ¹⁶ Zezi nê go dung ɛntɛ ɛ tɛ nma fara nɛ wire gan bo sɛnɛ nâi wen wee Nzapa.

Zezi zamâ nma wikum

(Matiye 9:1-8; Marke 2:1-12)

¹⁷ Nma wese, nɛ Zezi yarâ usi mɔ. Nɛ oFariziyɛ in owi-usi mbɔra dungô nu kâ tɛ ɔi. Wa kurô sentɛ obe re kô Galile in kô Zudêe sɔn, nɛ wa kurô sentɛ gâsa re kô Zerisalem bhɔ. Ngay kô Wan ɔwa in Zezi go dungâa zam zêrê ha tɛ owire. ¹⁸ Tɛ bo zɔkâ, nɛ onma wire nɛ gɔwâ nma wikum nê tôkoi gbo. Wa kidhi dhongwaa wen re nê ɔ kô tuwa nɛ Zezi dung sɛnɛi, wen e wizêrê teti ɔ, ¹⁹ nɛ gan wa kpa dhongwaa wen nɛ nɛ wêyi gɔɔy wen tɛ Zezi mɛ nâ wen zu odêrâ wirei. Bhɔn nɛ wa dang zû tuwai^b, go wa ɔy nma fara bong zuwai, soko wa ba wêyi, go wa zii nê ɔ nɛ pêê nê oro tôko k'ɔi kengbarâ tɛ owirei, go wa eyaa teti Zezi. ²⁰ Go wese nɛ Zezi bo zɔk kâyâkele kô wai, n'ɔ tɔ ha wizêrêi yege: «Kinɛ nɔ, âm biyo odhângmɔ kô mɛ sidhay.» ²¹ Nɛ owi-usi mbɔra in oFariziyɛ saasek yege: «Wêy nɔ nê o soko dâ Nzapa gâa ge? Nma wire kpem gan rem bi odhângmɔ nâ, go bhay Nzapa kpem bhɔn ga sɔna!» ²² Zezi ingɔ sârâsek kô wa sɔn, g'ɔ tɔ ha wa yege: «Ge a'i saasek gɔy wenâa ge? ²³ Kengbarâ tɛ owen nɛ yege: “Âm biyo odhângmɔ kô mɛ” wende gan “Mɛ kuu ha mê nê noi” geya ge a ɔ rêkêbhê wen tɔwâ ge? ²⁴ ɔ rɔk ha'i ing yege Bem kô wire ɔ nɛ ngay wen bi odhângmɔ kô wire sentɛ nu nɔ.» Kɔraa nɛ Zezi tɔ ha wikumi yege: «Am tɔ ha mê, mɛ kuu ha mê ba tôko kô mê, ha mê si tɛ tuwa kô mê mɛ.» ²⁵ Bere-bere nɛ wêyi kuu teti owirei sɔn, g'ɔ ba tôko n'ɔ ɔwa zuwai, g'ɔ si tɛ tuwa k'ɔ mɛ, go dungaa zɔn Nzapa ɔ si nɛ nê.

^a 5:14 Zɔk oWi-aymɔ 14:1-32.

^b 5:19 *Zû tuwai*: Tɛ wese kô Zezi, zû tuwa kô oZuwif ɔwâ ngbak-ngbak go owire dungɔ soy sɛnɛ. Dungô wa dang zû tuwai nê si zan mɛ.

²⁶ Mɔi yaa owire sɔn yââ, nɛ keri gana zû wa, go dung wa zɔn Nzapa yege: «Sôô nɔw, êrê zɔkâ nma gâsa mɔ nmɛ.»

Zezi saâ Levi

(Matiye 9:9-13; Marke 2:13-17)

²⁷ Kɔraa, nɛ Zezi bo hɔwâ, n'â zɔk nma wikay mbɔy lamboo nɛ yinaa ha Levi. A dung nu sentɛ farâ kay mbɔy lambooi, go Zezi tɔ h'â yege: «Ba bɔlô'm.» ²⁸ Bhɔn nɛ Levi kuu go e omɔ sɔn, go ba bɔlô Zezi. ²⁹ Kɔraa nɛ Levi dɛ gâsa gbaguûmɔ kɔ tuwa k'ɛ mɛ wen zu Zezi. Go owikay mbɔy lamboo dɔka-dɔka in onma owire bhɔ yɔng kami in wa bhɔ. ³⁰ Nɛ oFariziyɛ in obhiya k'ôrô owi-usi mbɔra huru wen, go wa tɔ ha owiwemɔ kɔ Zezi yege: «Wen ge a'i yɔng mɔ nɛ'i nɔ mɔ in owikay mbɔy lamboo nɛ owidɛ dhângmɔi wenâa ge?» ³¹ Nɛ Zezi si nê wen dhong ha wa yege: «Gan bo nɛ owire nɛ dung nɛ dedhe tɛi a ɔ nɛ wɔ wen zɔk wizam zêrê nâ, go owizêrê a ɔ nɛ wɔ wen zɔk wizam zêrê. ³² Gan am tɛ wen sa owidɛmɔ nê dhongwaraa nâ, go'm tɛyâ wen sa owidɛ dhângmɔ setɛ wa gbak â dhongwaa dɛyâmɔ kɔ wa.»

Zezi tɔwâ wen zu zîmô kam wen wee Nzapa

(Matiye 9:14-17; Marke 2:18-22)

³³ Onma wire tɔ ha Zezi yege: «Owiwemɔ kɔ Zâ in kɔ oFariziyɛ bhɔ zim kam wââ dɔka wen wee Nzapa, nɛ owiwemɔ bo kɔ mɛ yɔng k'ôrô mɔ, nɛ wa nɔ mɔ.» ³⁴ Nɛ Zezi tɔ ha wa yege: «Wese nɛ bo'i ndefi owire wen gbaguûmɔ bââ nmaâ kɔ kôo in wêy, nɛ nɛ'i tɔ ha wa wen zim kam tɛ wese nɛ wiba kôoi ɔ kɛngbara tɛ wai wende? Gɔy nâ! ³⁵ Nma wese nê tɛyâ, nɛ nê wâ ba wiba kôoi sidhay ha kɛngbara tɛ wa. Go weseya nɔi a owirei nê zim kam.»

³⁶ Nɛ Zezi tɔ nma êyâdhongwen ha wa bhɔ yege: «Nma wire gan rɛm ba nû mbe turu, wen fuy nê rip dây bhûkô turu nâ. B'â dɛ gɔy, gende g'â dhanga nû mbe turui sidhay. Nɛ nû mbe turu nɛ dhangâi gan nê akɔ in bhûkô turui nâ. ³⁷ Dhong-nmaa kpem bhɔ, wire gan rɛm a mbe dɔɔ vîy kɔ â kpâna nâ. Gɔy nâ, nɛ dɔɔi bo kɔ nângâ singô,

ne â kpânai^a nê mayâ, mô dɔɔi nê fok a nu, ne kpânai nê dhangâ.
³⁸Go ɔ rɔk wen a mbe dɔɔ vɔy kɔ mbe kpâna. ³⁹Wire ne nɔwa pângâ
 dɔɔ vɔyi, gan n'â kɔ dhong nɔ mbe dɔɔ vɔy bhɔ nâ, wenk'â tɔ yege:
 “Â dɔɔ rɔk gan mbeya.”»

Zezi ɔ ne ngay zu zê-ɔmtɛ

(Matiye 12:1-8; Marke 2:23-28)

6 Nma wese, nê zê-ɔmtɛ kô oZuwif, ne Zezi dung mbang zang
 fɔ gbàra yɔna, go owiwemɔ k'â hɔk ogbàra yɔnai a kɔ ee'rô go
 dung nûu yong. ²Go onma Fariziyɛ tɔ ha wa yege: «Wen ge a'i dɛ mɔ
 ne mbɔra bɛyâ wen dɛ nê zê-ɔmtɛ kô oZuwifi wenâa ge?» ³Nê Zezi
 si nê wen dhong ha wa yege: «Gana'i tɔɔ wen zu mɔ ne David dɛya
 tê wese ne wɔ gbeyâa, â in owire ne yaa inaa nâ nde? ⁴Â reya kɔ
 tuwa Nzapa, g'â kaya omapa ne dungô wa ay ha Nzapai, g'â yonga
 in owire k'â. Gende ga ɛntɛ owi-aymɔ kô Nzapa ha mbɔra k'êrê hạ
 dhongwaa ha wa wen yong mapai.» ⁵Nê Zezi tɔ ha wa bhɔ yege:
 «Bem kô wire ɔ ne ngay zu zê-ɔmtɛ.»

Zezi zamâ nma wire ne eraa kumô

(Matiye 12:9-14; Marke 3:1-6)

⁶Nma wese, nê nma mbe zê-ɔmtɛ bhɔ, ne Zezi reya kɔ tuwa
 mɔyâa kô oZuwif, go dungâa usi mɔ. Ne nma wêy ne wêy-eraa
 kumô ɔwa dɔi bhɔ. ⁷Go owi-usi mbɔra in oFariziyɛ zɔk Zezi dhîk-
 dhîk gan n'â zam zêrê kô wirei nê zê-ɔmtɛi wende? Wa dɛ gɔy sɛtɛ
 wa kpa wen tɛ wa e zu Zezi.

⁸Nê Zezi ingɔ sârâsek kô wa sɔn, g'â tɔ ha wêyi ne eraa kumô
 yege: «Mɛ kuu ha mɛ yoo dɔyɛ teti owire sɔn.» Go wêyi kuu go yoo
 ngon. ⁹Nê Zezi tɔ ha owi-usi mbɔra in oFariziyɛi yege: «Nê'm akâ'i
 nê nma wen: “Mbɔra k'êrê hạ dhongwaa ha'rê wen dɛ demɔ, wende
 gan wen dɛ dhâng nê zê-ɔmtɛ wende? Nê mbɔrai hạ dhongwaa
 bhɔ wen zam kpasi kô wire, wende gan wen gbɛ wire nê zê-ɔmtɛi

^a 5:37 Zɔk bûrô godhô wen zu kpâna kɔ Matiye 9:17.

wende?»¹⁰ Nê Zezi zɔk wa zik kpa sɔn, g'ɔ tɔ ha wêyi yege: «Mê yɔy ee m'ê.» Bhɔn nê wêyi bo yɔy ee ɛ, nê eraai si dhong go ɔ rɔk dhe.

¹¹ Go dɔ dɛ owi-usi mbɔra in oFariziyɛi gan zuwa, go wa ba kêtâ kengbara tê wa wen mɔ nê nê wâ dɛ nê Zezii.

Zezi hoka obetom bhû nê zuwa riito

(Matiye 10:1-4; Markɛ 3:13-19)

¹² Tê weseya nôi, Zezi danga zû kara mɛ wen wee Nzapa. A wee Nzapa nê zɛ gɔɔy go fara bhâraa gbengbeng. ¹³ Go fara bo bhaa sidhay, n'ɔ sa owiwemɔ k'ɔ, g'ɔ hok onma wire kengbara tê wai bhû nê zuwa riito, g'ɔ a yin wa yege obetom. ¹⁴ Zɔk yin wa ââ-nô: Simɔ, nê Zezi saâ ɔ yege bhɔ Piyeri, nê yɔ k'ɔ Andere, nê Zake, nê Zɔ, nê Filip, nê Bartelemi, ¹⁵ nê Matiye, nê Toma, nê Zake bem kô Alfe, nê Simɔ nê wa sa ɔ bhɔ yege: wire nê ɔ dɔɔ wen dɛ biro wen zu re k'ɛi, ¹⁶ nê Zuda bem kô Zake in Zudas Iskariyot, wire nê nê ka Zezii.

Zezi usô mɔ ha odêrâ wire n'ɔ zama owizêrê

(Matiye 4:23-25; Markɛ 3:7-11)

¹⁷ Zezi in obetomi kuu zû kara mɛ, go wa ziji, g'ɔ ɔmte ɔ tê nma fara nê ɔ fuu go odêrâ wiwemɔ k'ɔ ya senei. Nê owire dɔka-dɔka kurô sentɛ ore nê ɔ sentɛ Zudêe sɔn, sentɛ Zerisalem in ore nê ɔ kɔ tê nanâ-ritɔng dɔɔ in ore kô Tir in Sidɔi. ¹⁸ Wa tɛyâ wen zey wen kô Zezi, wen n'ɔ zam zêrê ha tê wa, nê wen zam owire nê odhâng-sɔdan ɔ tê wai bhɔ. ¹⁹ Go owire sɔn kidhi dhongwaa wen tam tê Zezi wenkɔ mɔ nê nma ngay hɔ tê ɔ go zam owizêrê sɔni.

Dêyâsaa in yumzang

(Matiye 5:1-12)

²⁰ Zezi zɔk fara si tɛ owiwemɔ k'ɛ mɛ go tɔ ha wa yege:
«Dêyâsaa ɔ ha'i, wi owikɔlɛ,
wenkɔ Nûwan kô Nzapa ɔ nê kô'i!

²¹ Dêyâsaa ɔ ha'i, wi ne wɔ gbɛ'i kinɛɛ nɔ̃ɔi,
wenkɔ zangâ'i nê surô.

Dêyâsaa ɔ ha'i, wi ne'i hey kɔwâ kinɛɛ nɔ̃ɔi,
wenkɔ nê'i mam mami!

²² «Dêyâsaa ɔ ha'i, wese ne owire bo sɛnê'i, bo wa bɛ'i, bo wâ dâ'i,
ne bo wâ tɔ dhâng wen ne yini'i wen zu'm Bem kô wire. ²³ Weseya
nɔ̃ɔi, kini'i de toote ne'i dung nê dêyâsaa wenkɔ hôwâdhong-ee kô'i ɔ
dôka sentɛ ripzan mɛ. Ne mbetɛ, ogbakoo kô wa deya gɔy bhee nê
owitɔ-oronû Nzapa.

²⁴ Yumzang ɔ ha'i, wi owikpamɔ,
wenkɔ'i kpaâ mɔ ne gɔ sɛrâ'ii sidhay!

²⁵ Yumzang ɔ ha'i, wi ne zangâ'i suro kinɛɛ nɔ̃ɔi,
wenkɔ wɔ nê gbɛ'i!

Yumzang ɔ ha'i, wi ne'i mām mami kinɛɛ nɔ̃ɔi,
wenkɔ nê'i dung nê yumzang,
ne nê'i hey kɔwâ.

²⁶ Yumzang ɔ ha'i, wi ne owire sɔn tɔ dedhe wen kô'ii! Ne mbetɛ,
ogbakoo kô wa deya gɔy in owitɔ-oronû Nzapa ne ndɛla!»

Kini'i goy owigita kô'i

(Matiye 5:38-48; 7:12)

²⁷ «Am tɔ ha'i, wi ne'i zey wen kô'm gɔ̃ɔ, kini'i goy owigita kô'i,
ne'i de dedhemɔ in owire ne sɛnê'ii. ²⁸ Kini'i sa dedhe wen a zu owire
ne kan mɔ a zu'ii, ne kini'i wee Nzapa wen zu owire ne de ngay ini'ii.
²⁹ Zey yege nma wire bo rɔ̃k zadha mê, ne kin mɛ zik bhikalâa h'ɔ
rɔ̃k. Ne zey yege nma wire bo ba gɔsa turu kô mê, ne akin mê doo
mɔngɔn turui ha eraa nâ. ³⁰ Zey yege nma wire bo ak nma mɔ in
mê, ne kin mɛ hɔ mɔi h'ɔ. Ne zey yege nma wire bo ba mɔ kɔ ee mɛ,
ne akin mê ak wen n'ɔ̃ si nê mɔi dhong ha mê nâ.

³¹ «Mɔ ne'i kɔwâ dhongâa ha owire de wen zu'ii, wi bhɔ, kini'i
de kpem mɔi wen zu wa bhɔ. ³² Zey yege bo'i goy ɛntɛ owire ne
goyo'ii, ne ge a nê'i kpa orôwai ge? Ne mbetɛ, owide dhângmɔ bhɔ
goy owire ne goy wai. ³³ Ne zey yege bo'i de demɔ in owire ne de
demɔ ini'ii, ne ge a nê'i kpa orôwai ge? Ne mbetɛ, owide dhângmɔ

de gɔy bho. ³⁴ Zey yege bo'i tɔn nma mɔ ha owire ne'i ingɔ yege nê wâ si nê mɔi dhong ha'i, ne ge a nê'i kpa orôwai ge? Owide dhângmɔ bho tɔn mɔ ha obhiya'ro wen nê wâ si nê kpem mɔi dhong ha wa bho. ³⁵ Bo'wa ne kô'i, kini'i goy owigita kô'i, ne kini'i de dedhemɔ in wa. Kini'i tɔn mɔ ha onma wire, ne akini'i a kele'i wen nê wâ si nê mɔi dhong ha'i nâ. Bo'i de gɔy ne hôwâdhong-ee kô'i nê ɔ dîka, ne nê'i ɔ ne obem kô Nzapa ne ɔ sente ripzan me zu omɔ sɔni. Ne mbete, Nzapa de dedhemɔ in owire ne gan de hiiwa h'ạ nâi in owide-dhâng bho.

³⁶ «Kini'i de dedhe kô-sera in owire, ôrô mɔ ne Yam kô'i Nzapa de dedhe kô-sera gan zuwa in owirei ga.»

Akini'i bhẹ wen zu wire nâ

(Matiye 7:1-5)

³⁷ «Akini'i bhẹ wen zu wire nâ, gɔy sete Nzapa bhẹ wen zu'i nâ. Akini'i e wen zu nma wire nâ, gɔy sete Nzapa e wen zu'i nâ. Kini'i bi dhângmɔ kô owire, ne Nzapa nê bi odhângmɔ kô'i bho. ³⁸ Kini'i hạ mɔ ha owire, ne Nzapa nê hạ mɔ ha'i bho. N'ạ hạ mɔ ha'i ne dedhe sera, ôrô mɔ ne nma wikamɔ a mɔ kô ngbedhe kô'i, g'ạ ịsi, n'ạ yek go dun sel-sel go dung a nui ga. Nzapa nê we mɔ ha'i, ôrô mɔ ne'i we mɔ ha owirei ga.»

³⁹ Zezi tɔ nma êyâdhongwen ha wa bho yege: «Wibom rem usi dhongwaa ha bhiya ẹ wibom wende? Wa riito sɔn, gan wa rem tek kô kɔ na nde? ⁴⁰ Wiwemɔ gan ing mɔ gân wire ne usi mɔ h'ại nâ, soko weseya ne b'ạ we omɔi sɔn, ne n'ạ ɔ ôrô wi-usimɔi ga.

⁴¹ «Ne wen ge a me zɔk be zɔ ne ɔ rip yạ kô mei, ne gan me zɔk gasa te ne ɔ rip mei nâ wenâa ge? ⁴² Ne nê dhongwaa ge a tê mê tɔ ha yạ kô mê yege: “Yạ kô'm, me e ha'm ba be zɔ ne ɔ rip mei sidhay”, ne gan me zɔk gasa te ne ɔ rip mei nâi wenâa ge? Mê, ne wen nû mê ɔ zâng in dêyâmɔ kô mê gôɔ, ɔ rɔk ha mê dak gasa tei ne ɔ rip mei kùkuti sidhay, sete me rem zɔk fara sâk, tɛ me ba be zɔ ne ɔ rip yạ kô mei.»

Wen zu te in owâyâa

(Matiye 7:16-20; 12:33-35)

⁴³ «Dedhe te gan way odhâng wâyâa nâ, ne dhâng te gan way odedhe wâyâa nâ bho. ⁴⁴ Ne mbete, wire rem ing ti ote kpem-kpem son nê dhongwaa kô wâyâa. Gan wa bhi wâyâ te fig te tê ngala nâ, ne gan wa bhi wâyâ vîy tê yâk dâre nâ. ⁴⁵ Dedhe wire de dedhemɔ rem nê dedhemɔ ne ɔ kô sérâai. Ne dhâng wire de mɔ rem in dhâng ne ɔ kô sérâai. Ne mbete, mɔ ne dunɔ kô sera wirei a ho nê dhongwaa wen nû ai.»

Êyâdhongwen zu otuwa riito

(Matiye 7:24-27)

⁴⁶ «Wi sa'm yege: "Wan, Wan", ne wen ge ha gana'i de mɔ rem oronû'm nâi wenâa ge?

⁴⁷ «Wire ne tê tɛ'm, go zey wen kô'm, go de mɔ rem dhong weni, hɔwâ nmaâ in wire ne nê'm usi ha'i gôɔ. ⁴⁸ A hɔwâ nmaâ in nma wire ne deyâ tuwa k'ɛ. A zââ kɔ go dhukô, g'â kpaâ ta sok'â deya bedhê tuwai zu tai. Go wese ne ri bo hạ go bo ba fara son, go riî bo sɔ tuwai nê ngay, ne tuwai gan rem yek nâ, wenk'â deyâ tuwai go nɔwâ.

⁴⁹ «Ne wire ne zey wen kô'm go gan de mɔ rem dhong weni nâi, hɔwâ nmaâ in wire ne deyâ tuwa k'ɛ zu nu go gan de bedhêya nâi ga. Go wese ne ri bo sɔ tuwai nê ngay, bere-bere ne tuwai gbin a nu mêtê-mêtê son.»

Zezi zama zêrê kô widetom kô nma widungzu owibiro kô Rôm

(Matiye 8:5-13)

7 Kɔraa ne Zezi bo tɔ oweni son ha owirei sidhay, n'â nê sentɛ Kapernayɔm mɛ. ² Nma widungzu owibiro gɔm-nmaa kpem (100) kô Rôm ɔwa dîj. Ne nma widetom kô widungzu owibiro n'â goyaa dôkai ɔwa dîj bho. Widetomi ɔwa zêrê, g'â ɔwa dîj wen feyâ. ³ Go wese ne widungzu owibiroi bo zey wen ne owire tɔ zu Zezii,

n'á tom onma gása wire kô oZuwif, wen tɔ ha Zezi wen tɛ wen zam zêrê kô widetom k'ai. ⁴Go wa gbo tê Zezi mɛ, go wa ay nû wa h'á dôka yege: «Wêy nîw ɔ nɛ wire nɛ remâ wen nê'i tuli gale á, ⁵wenk'á goy nûwey k'êrê dôka, á h'á deyâ tuwa mîyâa k'êrêi.»

⁶Bhôn nɛ Zezi ba dhongwaa go nê in wa. Go wese nɛ b'á hedhi dîdî in tuwai, nɛ widungzu owibiro gôm-nmaa kpem (100) kô Rômi tom obhiya k'ɛ wen tɔ ha Zezi yege: «Wan, akini'i zɔk dhoy geregere nâ, wenkɔ gan am rem wen nê'i re kî tuwa kôm nâ. ⁷Mɔ gɔy ha'm zɔkâ nɛ mi wantɛ gan am rem nɛ tê tɛ'i mɛ nâi. Go'i tɔ ɛntɛ wen kpem bhôn, nɛ zêrê kô widetom kôm mi nê sônâ. ⁸Nɛ mbetɛ, mi wantɛ bhɔ, am ɔ dhɔw onma gása wire nɛ hâ nû ha'm. Nê'm ɔ nɛ owibiro nê'm hâ nû ha wa bhɔ. Go wese nɛ bo'm tɔ ha nmaa kpem mi yege: “Mɛ nê,” n'á nê. Nɛ bo'm tɔ ha nmaa bhɔ mi yege: “Mɛ tê,” n'á tê. Nɛ bo'm tɔ ha widetom kôm mi yege: “Mɛ dɛ mɔ nîw!”, n'á dɛ mɔi.» ⁹Zezi bo zey weni gɔy, n'á zôn widungzu owibiroi dôka. Bhôn n'á zik tê á si tɛ odêrâ wire nɛ ba bôlâi, g'á tɔ ha wa yege: «Nê kpasiwen am tɔ ha'i, bhay kengbarâ tɛ owire kô Isarayel, nɛ gan am zɔk nma nûwey kâyâkele gâa nma wese kpem nâ.»

¹⁰Go wese nɛ owire nɛ widungzu owibiroi tombâ wai bo siyô, nɛ wa kpa widetomi nɛ ɔwa zêrêi, gende ga zêrê k'ai sôna sidhay.

Zezi tunɔ bem kô nma kosan ha tê fey

¹¹Kuu orôwai, nɛ Zezi nê sentɛ nma re nɛ yinaa ha Nayini. Nɛ owiwemɔ k'á in odêrâ wire dôka-dôka nê inaa bhɔ. ¹²Go wese nɛ b'á hedhi dîdî in nû gbang kô rei, n'á zɔk onma wire nɛ gɔwâ nma fey go wa nê wen gunîi. ɔ nɛ kpem bem kô nma kosan nê bewêy ha feyâ, go odêrâ wire kô rei nê in kosani wen gunaa. ¹³Go wese nɛ Wan bo zɔk kosani, nɛ ala k'á ba á, g'á tɔ h'á yege: «Akin mɛ hey kɔwa nâ!» ¹⁴Nɛ Zezi wadhi dîdî in wa, g'á e eraa zû mɔ nɛ wa pîyô feyi zuwai, bhôn nɛ owire nɛ gɔwâ feyi ɔm tɛ'rô. Nɛ Zezi tɔ yege: «Be bisa, am tɔ ha mê, mɛ kuu!» ¹⁵Bhôn nɛ wifeyi kuu go dung tɛ

ngon, go kụ nângâ tị wen. Go Zezi hạ ả ha naa k'ả. ¹⁶ Keri dẻ owirei sỏn, go wa zỏn Nzapa yege: «Nma gỏsa witỏ-oronủ Nzapa gbowỏ kengbarỏ tẻ'ẻ sidhay. Nzapa tẻyỏ wen tuli gale owire k'ẻ.»

¹⁷ Go owen nẻ wa tị zu Zezii hụụ go dam zu nu kỏ Zudẻ in ore nẻ ya dỏđỏ inaaỉ sỏn.

Zỏ-Batist tomba owiwemỏ k'ẻ riito tẻ Zezi

(Matiye 11:2-6)

¹⁸ Owiwemỏ kỏ Zỏ tị wen kỏ omỏ sỏn nẻ Zezi dẻyỏ h'ỏ. Bỏn n'ỏ sa owiwemỏ k'ỏ riito, ¹⁹ g'ỏ tom wa wen ak Wan, gan ả ỏ nẻ wire nẻ nẻyỏ tẻyỏ, wende gan ẻẻ ngẻm nma wire zỏng wende? ²⁰ Go owiwemỏỉ gbo tẻ Zezi mẻ go wa tị h'ỏ yege: «Zỏ-Batist ha tomba'ẻ wen akỏ'ỉ yege: “Wỉ ỏ nẻ wire nẻ nẻyỏ tẻyỏ, wende gan ẻẻ ngẻm nma wire zỏng wende?”»

²¹ Tẻ weseya nủ, Zezi zama zẻẻ ha tẻ owire dỏka, ả dẻyỏ go owire nẻ tẻ wa kumỏ, tẻ wa ỏ rỏk dẻẻ, ả ndaka odhỏng-sỏdan ha tẻ owire bỏ, n'ỏ dẻyỏ bỏ go owibom dỏka zỏk tẻ'rỏ. ²² Kỏraai, nẻ Zezi si nẻ

missing: "./tmpPics/"

Zezi tunủ nma wẻẻ nẻ fẻya go wa nẻ wen gunaaỉ (7:15)

wen dhong ha owire ne Ză tombă wai yege: «Wi nê ha'i buu bôlo omô ne'i zăkai in omô ne'i zerâi ha Ză: Owibom zăk te'rô, owikum nê nă răk dhe, te owingbere sôn ă sâk, owire ne zerâ wa ngbeyâi zey te'rô, owire ne feyâi tun ha tê fey, ne wa usi Dedhe Nûwen ha owikole. ²³ Dêyâsaa ă ha wire ne kaya kele ę ini'm sidhay, go ganaa hăă ne kâyâkelei ă e nâi.»

Zezi tăwă wen zu Ză-Batist

(Matiye 11:7-19)

²⁴ Wese ne owire ne Ză tombă wai bo siyô, ne Zezi kų năngă tă wen zu Ză ha odêră wirei yege: «Ge a'i neyâ wen zăk zang kerâ mei ge? Wi zăkă nma tiya ne bûk dung yek de nê moi wende? ²⁵ Ge a'i neyâ wen zăkă ge? Nma wire ne pîyă dedhe turui wende? Owire ne pî odedhe turu go wa ă ne omôkpay dôkai dung kă ogbang kă owannu. ²⁶ Ge a'i neyâ wen zăkă ge? Wi neyâ'i zăk nma wită-oronû Nzapa wende? Nê kpasiwen am tă ha'i, wire ne'i neyâ'i zăki gana wită-oronû Nzapa. ²⁷ ă ha wa yôră wen zû ă kă Mbeti kă Nzapa yege:

“Zăk, nê'm tom nma betom kô'm nê langi kųkuti ha mê,
wen dhafi dhongwaa ne nê mê ne senei.”^a

²⁸ Ne mbete am tă ha'i, kengbară te owire sôn ne okôo kowâi, nma wire ne gana Zăi gan bo nâ. Gan sôn, wire ne ă gęk kengbară te owire te Nûwan kă Nzapai gana Ză.»

²⁹ Ne Zezi tă bho yege: «Owire sôn in owikay mbăy lamboo sôn zerâ wen ne Ză usôi. Wa ingô yege Nzapa ă ne widemă nê dhongwaraa go wa kăwă dhongăa go Ză deyă wa nê batem. ³⁰ Ne oFariziyę in owi-usi mbăra bęya k'ôrô mă ne Nzapa kăwă dhong de wen zû wai, go wa bęyă wen Ză nê de wa nê batem.»

³¹ Zezi tă ha wa bho yege: «Nê'm we owire kă kinę năw nê o? Wa hăwă nmaâ in o? ³² Wa hăwă nmaâ in obem ne dung sente gogara, go tă kengbară te'rô yege:

“Weseya ne're dômă zara ha'ii,

^a 7:27 Zăk Malasi 3:1.

ne gana'i yɔ yɔra nâ.

Ne weseya ne're saâ gimâ ngalai,

ne gana'i hey kɔwa nâ.”

³³ «Ne mbete, Zɔ-Batist teyâ, go ganaa yɔng mapa nâ, ne ganaa nɔ dɔɔ vɛy nâ, ne'i tɔwa wi yege: “Dhâng-sɔdan ɔ tɛ ɔ.” ³⁴ Ne Bem kô wire teyâ go yɔng mɔ, ne nɔ mɔ, ne'i tɔ yege: “Wi zɔkâ, wêy nɔ yɔng mɔ gan zuwa, n'ɔ nɔ mɔ gan zuwa! ɔ ɔ ne bhiya kô owikay mbɔy lamboo in owide dhângmɔ!” ³⁵ Ne dɛyâ mɔ kô owire ne de mɔ rem in gôrâte kô Nzapai, usi yege gôrâte kô Nzapai ɔ ne dhongwaraa.»

Zezi biyo dhângmɔ kô nma kô de yaayaâmɔ

³⁶ Nma Fariziyɛ saâ Zezi wen yɔng mɔ kô tuwa k'ɛ. Go Zezi re kô tuwai, go dung nu wen yɔng mɔi. ³⁷ Nma kô de dhângmɔ ɔ zang rei. Go wese ne kôoi bo zey yege Zezi yɔng mɔ kô tuwa kô Fariziyɛi, n'ɔ tɛ nê nma dedhe dak ne wa deya nê ta ne wa sa yege albatere, go rî yamatiya duno kɔwai. ³⁸ G'ɔ dung nu ne si kôô Zezi tɛ kɔ nângaa^a, go dungaa hey kɔwâ, go mûrû kɔwâi a zu kɔ Zezi, g'ɔ sâk ne vûmô tanâa. N'ɔ duri nâng Zezi, n'ɔ a rî yamatiyai zuwa.

³⁹ Go Fariziyɛ ne saâ Zezi wen yɔng kami bo zɔk mɔi gɔy, ne tɔ ne kô sera ɛ yege: «Tɔwâ yege wêy nɔ ɔwa nê witɔ-oronû Nzapa ne mbete, ne neyaa ing yege kôo ne ngɔwaa gôɔ ɔ ne kô de dhângmɔ.»

⁴⁰ Bhɔn ne Zezi tɔ ha Fariziyɛi yege: «Simɔ, am ɔ ne nma wen nê'm tɔ ha mɛ.» Ne Simɔ si nê wen dhong h'ɔ yege: «Wi-usimɔ, wi tɔ weni!»

⁴¹ Bhɔn ne Zezi tɔ h'ɔ yege: «Nma wire tɔnâ mbɔy k'ɛ ha owire zu riito. ɔ tɔnâ gbɔrô mbɔy gɔm-nmaa mɔɔɔ ha nmaa kpem, n'ɔ tɔnâ gbɔrô mbɔy bhû wââ mɔɔɔ ha bhikalââi. ⁴² Go ôrô mɔ ne gan wa ɔ ne mbɔy wen si nê dhong h'ɔ nâi ga, ɔ e otônâi ha wa zu wa riitoi sɔn. Mɛ saasek ne kengbara tɛ owire riitoi, o a nê goy wi h'ɔ tɔnâi gan bhiya ɛ o?» ⁴³ Ne Simɔ si nê wen dhong h'ɔ yege: «Am saasek ne ɔ ne ɔ ne tɔnâ k'ɔ dôkai.» Ne Zezi tɔ h'ɔ yege: «Mɛ tɔ kpasiwen.»

^a 7:38 *Tɛ kɔ nângaa*: Bhee tɛ wese kô Zezi, owire bo dung nu wen yɔng mɔ, ne wa ɔ zû nmaa nê gengeli go wa yɔy kɔ wa si dhong, ne mɔyɔngi ɔ si tan wa mɛ.

⁴⁴ Kɔraa, n'ạ gam si tê kôôi me, g'ạ tị ha Simɔ yege: «Me zɔk kôo nô? Am reya kị tuwa kô mê, ne gan me hạ ri ha'm wen tay nê kị'm nâ, ne kôo nô, ạ taya kị'm nê mûrû kịwa k'ạ, n'ạ sạka nê vûmô tanâa. ⁴⁵ Gan me duri zadhâm nâ, ne k'ạ, ậ mɔ nê me ạ bhônâ g'ạ duri zu nângâ'm ạ dung nê gô. ⁴⁶ Gan me a nê tanâ'm nâ, ne kôo nô, ạ aa rî yamatiya zu nângâ'm. ⁴⁷ Go wenkɔ mɔ gịy am tị ha mê: Gasa gôyâa n'ạ ɔ ne nêi usi yege, odôkâ dhângmɔ n'ạ deyâi, Nzapa biyo sidhay. Ne wire ne Nzapa biyo odhângmɔ k'ạ ndêê bhoni, goyâa k'ạ ɔ ndêê bhon bho.»

⁴⁸ Bhon ne Zezi tị ha kôôi yege: «Âm biyo odhângmɔ kô mê sidhay.» ⁴⁹ Go owire sɔn ne yɔng mɔ inaa tị ne kị sɛra'rô yege: «Ga wêy nô ɔ ne o, soko bi dhângmɔ kô owirei o?» ⁵⁰ Ne Zezi tị ha kôôi yege: «Mê kaya kele mê ini'm, go Nzapa zamâ kpasi kô mê. Me si ne mun.»

Okôo ne baâ bɔlɔ Zezii

8 Kɔraa ne Zezi yaa tɛ ogasa re in obe re, g'ạ usi Dedhe Nûwen zu Nûwan kô Nzapa ha owire. Go owiwemɔ k'ạ bhû ne zuwa riitoi ne inaa. ² Ne onma kôo n'ạ ndaka odhâng-sịdan ha tê wai, in onmaa n'ạ zama zêrê kô wai nê inaa bho. Okôôi ɔ ne: Mari ne wa sa ạ yege Mari kô re kô Magdala ne odhâng-sịdan dhong-riito hɔwa ha tê ại, ³ ne Zani, kô kô Kuza ne ɔwa nê wingem mɔ kô wannu Herod, ne Suzan in onma kôo dôka-dôka ne dungɔ tuli gale Zezi in owiwemɔ k'ạ nê omô kị ee'rôi.

Êyâdhongwen zu wi-ay kpare

(Matiye 13:1-9; Markɛ 4:1-9)

⁴ Odêrâ wire kurô tɛ ogasa re kpem-kpem, go wa mɔya kạ tê Zezi, sok'ạ tị nma êyâdhongwen ha wa yege: ⁵ «Nma wêy neyâ fɔ wen ay kpare k'ạ. Go wese ne b'ạ kị nângâ ay kparei, ne onmaa a nu kạ dhongwaa, go owire nma ne ony yɔng. ⁶ Onmaa a tê nu ne ɔ zû tai, go bo wa hɔwâ, ne wa zị ndêê soko wa kôo, wenkɔ ri gan bo tê nui nâ. ⁷ Onma gbạra yɔnai a kengbarâ tɛ oten go wa hɔ go wa

zị dhong-nmaa kpem in otēni, go otēni hụụ zu wa gbikit sɔn. ⁸Ne onmaa a tē dedhe nū, go wa hɔ go wa zị, go wa kpem-kpem sɔn, wa way gɔm-nmaa kpem (100), gɔm-nmaa kpem (100).» Zezi bo tị weni gịy sidhay, n'ạ tị wen nê sîngô gɛɛ yege: «Wire nē bo ɔ nē zerâ zey wen, nē e ha kinaa zey wen nô!»

Ge ha Zezi tịwâ wen nê êyâdhongwen wenâa ge?

(Matiye 13:10-17; Markɛ 4:10-12)

⁹Owiwemɔ kô Zezi akaa wen zu godho êyâdhongweni, ¹⁰sok'ạ si nê wen dhong ha wa yege: «Kô'i, Nzapa haâ dhongwaa ha'i wen ing godho omɔ zu Nûwan kô Nzapa nē owire gan ing nâi. Nē kô onma wirei, am tị wen ha wa ɛntē nê o-êyâdhongwen, sete bhay wâ zɔkâ mɔ, nē gan wa ing godhôwa nâ. Nē bhay wâ zerâ wen, nē gan wa zey gbạrâ weni nâ.»^a

Zezi burô dhong êyâdhongwen zu wi-ay kpare

(Matiye 13:18-23; Markɛ 4:13-20)

¹¹«Zɔk, godho êyâdhongwen nô tị wen gâa: Kparei ɔ nē wen kô Nzapa. ¹²Go kpare nē aâ nu kạ dhongwaa, tị wen kô owire nē zey wen kô Nzapa, go Zaboro tē go ba weni ha kị serâ wa, go bhẹg dhongwaa ha wa wen nê wâ kay kele wa in Nzapa tē wa kpa kpasi kô nmang-nmangi. ¹³Nē kpare nē teka tē nu nē ta ɔ sɛnɛi, tị wen kô owire nē zey wen kị Nzapa go wa kị dhongâa bere-bere nê dêyâsaa, go weni gan re kị serâ wa nâi. Wa kay kele wa wen gɛk zɛ, go wese nē tâmâmɔ bo tɛyâ, nē wa e dhongwaa kâyâkelei. ¹⁴Nē kpare nē aâ kengbarâ tē otēni, tị wen kô owire nē zey wen kô Nzapa, go kîdhô sera, nē wô môkpay in owô mɔ kô nu nô zâng-zâng gana zu wa, go gan wa nê si ti zang kâyâkele kô wa nâi. ¹⁵Nē gbạrâ yɔna nē aâ zu dedhe nui, tị wen kô owire nē zey wen kô Nzapa nê sera nē ɔ dêe sɔn, go wa dɛ mɔ rem inaa. Wa kasi weni go nô, go wa nê si ti zang kâyâkele kô wa.»

---

^a 8:10 Zɔk Ezayi 6:9.

Êyâdhongwen zu lambe*(Markε 4:21-25)*

¹⁶ «Wire gan e wey tε lambe go gu nε kpâna, wende gan e dhɔɔ m̃-ɔy nâ. Wa ba lambei, go wa e zu kandara, setε owire sɔn nε re k̃t̃ tuwai zɔk fara r̃ɔk dhe. ¹⁷ Omɔ sɔn nε ɔ nε h̃s̃ɔwai nê hɔ tε zan tε rip owire, nε omɔ sɔn nε ɔ nε mbɔwεɛi, owire nê ing̃ɔ, omɔi nê hɔ tε zan tε gbawese.

¹⁸ «Kini'i dε d̃e nê dhongwaa ñ'i zey nê oweni, wenkɔ wire nε ɔ nε mɔi, nê wâ hạ nmaa h'ạ e zuwa. Nε wire nε gan ɔ nε mɔ nâi, bhay be mɔ n'ạ saasek yege ɛ ɔ nε nêi, nε nê wâ ba ha eraa.»

Osâkâ nam kô Zezi*(Matiye 12:46-50; Markε 3:31-35)*

¹⁹ Naa kô Zezi in oyạ k'ạ t̃e wen zɔkaa, soko gan wa kpa dhongwaa wen gbo kạ t̃e ạ m̃e nâ, wenkɔ owire yoo kạ t̃e ại d̃ɔka-d̃ɔka. ²⁰ Bhɔn nε nma wire t̃ɔ ha Zezi yege: «Naa kô'i in oyạ kô'i yoo zani, go wa k̃wâ dhong zɔkô'i.» ²¹ Nε Zezi si nê wen dhong ha wa yege: «Naa kô'm in oyạ kô'm ɔ nε owire nε zey wen kô Nzapa, go wa dε mɔ r̃em in weni.»

Zezi heyâ ngay in gbabûk go ɔmâ tε*(Matiye 8:23-27; Markε 4:35-41)*

²² Nma wese, nε Zezi danga g̃asa t̃ij̃ in owiwemɔ k'ε, g'ạ t̃ɔ ha wa yege: «Ere k̃y g̃asa t̃ɔpi tε k̃ûu m̃e.» Bhɔn nε wa k̃y ñângâ k̃y t̃ɔpi. ²³ Go wese nε bo dung wa k̃y rii, nε Zezi ɔwâ yara. Bhɔn nε nma gbabûk k̃y ñângâ yu nê ngay z̃u t̃ɔpi. Go rii dung a k̃t̃ t̃ij̃ t̃ɔye-t̃ɔye, go wa ɔ d̃ɔt̃ in fey. ²⁴ Go owiwemɔi wadhi tε kạ t̃e ạ m̃e, go wa tunaa yege: «G̃asa wire! G̃asa wire! Nê'r̃e feyâ!»

Bhɔn nε Zezi bo tunô, n'ạ he ngay in gbabûki in pepengei, go gbabûk in pepengei nmay, go fara g̃a. ²⁵ Kɔraai, nε Zezi t̃ɔ ha owiwemɔi k'̃i yege: «K̃âyâkele kô'i ɔ iye?»

Go keri de wa, ne moi yaâ wa yââ, go wa tɔ kengbara tɛ wa yege: «Wey nɔɔ ɔ ne o, soko hạ nũ ha gbabũk in pepenge, go wa zey oronũ ại o?»

Zezi ndaka odhâng-sɔ̂dan ha tɛ nma wêy

(Matiye 8:28-34; Markɛ 5:1-20)

²⁶ Kuu orôwai, ne Zezi in owiwemɔ k'ɛ gbo sentɛ nu kô owire kô Gerasa^a ne zɔk mɔ tɛ nmaâ in nu kô Galilei^b. ²⁷ Go wese ne Zezi bo zijj ha kɔ gɛsa tiji tɛ nu na, ne nma wizang rei ne odhâng-sɔ̂dan ɔ tɛ ại we ti Zezi. Deyâ pɛ dɔka, wêyi gan pị turu nâ, t'ạ ɔ kɔ tuwa nâ, ne farâ-ɔy k'ạ ɔ kengbarâ tɛ ozugay.

²⁸ Go wese ne wêyi bo zɔk Zezi, n'ạ a zugurũ ạ nu, g'ạ tɔ wen nê sîngɔ gɛɛ yege: «Zezi, Bem kô Nzapa ne ne ɔ sentɛ ripzan me zu omɔ sɔni, ge a'i kidhi tɛ'm ge? Am ay nũ'm ha'i, akini'i de'm nê dhoy nâ!» ²⁹ Ạ tɔ weni gɔy, wenkɔ mɔ ne Zezi hạ nũ ha odhâng-sɔ̂dani wen hɔ ha tɛ wêyi. Ne mbete, odhâng-sɔ̂dani ba ạ wââ dɔka, ne owire bo hɛɛ eraa in kũ ạ nê pêê boro wen ngembaa, n'ạ ngban go odhâng-sɔ̂dani dung ba ạ nê nê zang kerâ me. ³⁰ Ne Zezi akaa yege: «Yin me ha o?» N'ạ si nê wen dhong yege: «Yini'm ha dung-nmaa», wenkɔ odhâng-sɔ̂dan dɔka-dɔka a ɔ tɛ ại. ³¹ Odhâng-sɔ̂dani ay nũ'rô ha Zezi wen hạ nũ ha wa wen ne tɛ kɔ gɛsa kɔ ne dhuko gan zuwai nâ.^d

³² Gende ga, odêmâ kɔsɔ yââ kidhi omɔyɔngi k'ôrô zũ kara dji. Go odhâng-sɔ̂dani ay nũ'rô ha Zezi, wen e dhongwaa ha wa ha wa a zang okɔsɔi. Bhon n'ạ e dhongwaa ha odhâng-sɔ̂dani. ³³ Go wa gbay ha tɛ wêyi, go wa a zang okɔsɔi. Go okɔsɔi gbɛn dhong ha zu kara me, go wa zijj nê yuy go wa a dhɔt tɔp huu, go wa fe ri sɔn.

^a 8:26 *Gerasa*: Wa sa yin re nɔɔ bho yege Gadara. Zɔk Matiye 8:28. Ne onma wire sa k'ôrô bho yege Gergazi.

^b 8:26 *Galile*: Galile ɔ ne re ne owire ne gan ɔ ne oZuwif nâ ɔwâ sene sentɛ kũu gɛsa tɔp kô Galilei.

^d 8:31 *Gɛsa kɔ ne dhuko gan zuwai*: Nê sârâsek kô oZuwif, gɛsa kɔ ne dhuko gan zuwai ɔ ne fara ne odhâng-sɔ̂dan de kânga sene.

³⁴ Go wese ne ovingem okɔsɔi bo zɔk mɔ ne deyâ mɔi, ne wa yu wa langi go wa tɔ wenâa ha owire ne ya zang rei in owire ne ya nû ofɔi bhɔ. ³⁵ Go owirei tɛ wen zɔk mɔ ne deyâ mɔi. Go bo wa gbo kɔ tɛ Zezi, ne wa kpa wêyi ne odhâng-sɔ̃dan hɔwa ha tɛ ɔi. Gende ga zû ɔ mbowâ sidhay, go wâ piyɔ turu tɛ ɔ, g'ɔ dung nu kɔ nâng Zezi, go keri de wa gan zuwa. ³⁶ Go owire ne zɔkâ mɔ ne deyâ mɔi, buu bɔlɔ dhongwaa ne Zezi zamâ ne wêyi ne odhâng-sɔ̃dan deyâ mɔ nê ɔi ha owire.

³⁷ Go owire kô nu kô Gerasa sɔn tɔ ha Zezi wen langi yêê sidhay ha zang nu kô wai, wenkɔ keri de wa gan zuwa. Go Zezi bo dang kô gɔsa tiji wen langâ, ³⁸ ne wêyi ne odhâng-sɔ̃dan hɔwa ha tɛ ɔi ay nû ɛ h'ɔ wen ne inaa. Ne Zezi tɔ h'ɔ yege: ³⁹ «Mɛ si tɛ tuwa kô mɛ mɛ, ha mɛ buu bɔlɔ mɔ sɔn ne Nzapa deyâ wen zu mɛi ha owire.» Go wêyi langi go buu bɔlɔ mɔ ne Zezi deyâ wen zu ɔi dam zang rei sɔn.

Bezonga kô Zayiris in kôo ne ngbɔwa nû turu kô Zezi

(Matiye 9:18-26; Marke 5:21-43)

⁴⁰ Wese ne Zezi bo si dhong sente nu kô Galile mɛ, gende ga odêrâ wire ngembaa, go wa ba ɔ tɛ tɛ wa rɔk dhe. ⁴¹ Bhɔn ne nma wêyi ne yinaa ha Zayirisi gbo. ɔ ne wizɔkmɔ zu tuwa mɔyâa kô oZuwif ne ɔ zang rei. G'ɔ a zugurû ɔ nu tɛti Zezi, g'ɔ ay nû ɔ h'ɔ wen ne kô tuwa k'ɔ mɛ, ⁴² wenkɔ kpem bezonga k'ɔ, ne pɛ k'ɔ tɛ rem bhû ne zuwa riitoi ɔ dɔɔ wen feyâ.

Go wese ne Zezi bo dung ne kô tuwa kô Zayiris mɛi, ne owire nɔwa inaa bhôtôtô. ⁴³ Ne nma kôo ɔwa dji, go tɔk dungɔ hɔ tɛ ɔ dôka-dôka wen pɛ bhû ne zuwa riito. Kôôî dhanga omôkpay k'ɛ sɔn ha owizam zêrê^a, ne nma wire kpem gan rem zam zêrê k'ɔi nâ. ⁴⁴ G'ɔ tɛ ne si kôô Zezi mɛ, g'ɔ tam nû turu k'ɔ, go bere-bere ne bhɔn ne tɔki nmay. ⁴⁵ Go Zezi ak mɔ yege: «O ha tamâ'mi o?» Ne owirei sɔn ba kɔfɛ, bhɔn ne Piyer tɔ h'ɔ yege: «Gɔsa wire, odêrâ wire ne zikâ'i

^a 8:43 Kôôî dhanga omôkpay k'ɛ sɔn ha owizam zêrê: Wen nôɔ gan bo kɔ onma ɔ Mbeti kô Nzapa ne wa yɔrâ ne ee bheei nâ.

kpai a dung bhââ'i warêê-warêêi.» ⁴⁶ Ne Zezi tɔ bho yege: «Nma wire tamâ'm, wenkɔ'm ingô, ne nma ngay hɔwa ha tɛ'm.»

⁴⁷ Go kôoi zɔk ne ganaa rem hɔsi tɛ ɔ bho nâ, g'ɔ nê ne nâkâ tɛ, g'ɔ a zugurû ɔ nu teti Zezi, g'ɔ tɔ godhômɔ n'ɔ tamâa wenâai teti owire sɔn. N'ɔ tɔ wen zu dhongwaa ne zêrê k'ɔi sɔna ha tɛ ɔ bhɔn tɛ nûwai bho. ⁴⁸ Bhɔn ne Zezi tɔ ha kôoi yege: «Bezonga kô'm, mê kaya kele me ini'm, go Nzapa zamâ kpasi kô mê sidhay. Me si ne mun.»

⁴⁹ Wese ne Zezi bhônâ go tɔ weni, ne nma wire ne kuro nû tuwa kô Zayiris ne ɔ ne wizɔkmɔ zû tuwa mɔyâa kô oZuwifi gbo, go tɔ yege: «Bezonga kô meï feyâ sidhay, ne ge a dung me gba tan wi-usimɔ wenâa ge?» ⁵⁰ Go Zezi bo zey weni gɔy, n'ɔ tɔ ha Zayiris yege: «Keri akin dɛ me nâ, go me kay entɛ kele mê ini'm, ne bezonga kô meï nê zam ha tɛ fey.» ⁵¹ Go wese ne Zezi bo gbo sentɛ tuwa kô Zayirisi, ne ganaa e dhongwaa ha owire sɔn wen re inaa nâ. Go entɛ Piyer in Zɔ ne Zake, ne yam kô bemi in naa k'ɔ ha wâ reya kô tuwai inaa. ⁵² Owire sɔn dung hey kɔwâ, ne wa ay nû wa wen zu bemi. Ne Zezi tɔ ha wa yege: «Akini'i hey kɔwa nâ, wenkɔ ganaa fe nâ, g'ɔ ɔwâ yara ɔi.» ⁵³ Ne owirei mâmaa, wenkɔ wâ ingô yege bemi feyâ sidhay. ⁵⁴ Bhɔn ne Zezi kasi ee bemi go sa ɔ nê sîngô gɛ yege: «Bem, me kuu!» ⁵⁵ Go ɔmi kô bemi pey dhong orôwa, bhɔn ne bere-bere n'ɔ kuu. Ne Zezi hạ nû ha wa wen nê wâ hạ mɔyɔngi h'ɔ yɔng. ⁵⁶ Ne yam k'ɔ in naa k'ɔ bhɔ nû'rô zââ. Ne Zezi tɔ ha wa yege: «Akini'i buu bolô mɔ ne deyâ mɔ gô ha nma wire kpem nâ!»

Zezi tomba owiwemɔ k'ɛ bhû ne zuwa riito

(Matiye 10:5-15; Marke 6:7-13)

9 Zezi mɔya owiwemɔ k'ɛ bhû ne zuwa riitoi, g'ɔ hạ ngay sɔn ha wa wen ndak onûwey dhâng-sôdan sɔn, ne wen zam owizêrê. ² Kɔraa n'ɔ tom wa wen usi wen zu Nûwan kô Nzapa, ne wen zam zêrê ha tɛ owire bho. ³ Go Zezi tɔ ha wa yege: «Bo'i kuu wen neyâ, ne akini'i ba nma mɔ ere'i nâ: akini'i ba dondoro, wende gan dandâ, wende gan mɔyɔngi, wende gan mbɔy nâ. Ne akini'i kay turu riito nâ. ⁴ Zey yege owire bo ba'i tɛ kô tuwa k'ôrô, ne kini'i dung kô tuwai

gɔɔy wen wese ne nê'i langi ne nêi. ⁵ Ne tê ofara sɔn ne owire bo bɛ ba'i tɛ kɛ tuwa k'ôrôî, bo'i kuu wen hɔ ha zang rei, ne kini'i ngbɔ firê nu dhɔɔ nângâ'i wi a nu, wen usi ha wa yege wa dɛyâ mɔ ne gan rɔk nâ.»

⁶ Go obetomi nê zang obe re kpem-kpem, go wa usi Dedhe Nûwen ha owire tɛ ofara sɔn, ne wa zam zêrê ha tɛ owire bhɔ.

Herod kidhò sɛra ɛ dôka wen zû Zezi

(Matiye 14:1-2; Markɛ 6:14-16)

⁷ Herod ne ɔ ne wannu kô Galilei zeyâ wen kô omɔ sɔn ne dɛyâ mɔi. Ganaa ing tanâa tê mɔ ne dɛyâ mɔi nâ, wenkɔ onma wire tɔ yege: «Ɔ ne Zâ ha tunɔ ha tê fey.» ⁸ Ne onmaa bhɔ tɔ yege: «Ɔ ne Eli ha pera dhong.» Ne onmaa bhɔ tɔ k'ôrô yege: «Ɔ ne nmaa kpem kô owitɔ-oronû Nzapa bheeî ha tunɔ ha tê feyi.» ⁹ Go Herod tɔ yege: «Mi am haɔ nû, go wa nmayâ tan Zâ sidhayi, ne wire nôɔ ne'm zey owen zû ɔ gôɔ ɔ ne o?» Go Herod kidhi dhongwaa wen zɔk Zezi.

Zezi haɔ mɔyɔngi ha odêrâ wire

(Matiye 14:13-21; Markɛ 6:30-44; Zq 6:1-14)

¹⁰ Wese ne obetomi bo siyô, ne wa buu bɔlɔ omɔ sɔn ne wa dɛyâi h'â. G'â kay entɛ wa ɔ a zû ɔ, go wa nê si tɛ nma gâsa re ne wa sa yege Betsayidai. ¹¹ Go odêrâ wire ingô fara ne Zezi neyâ senei, go wa ba bɔlâa. ɔ ba wa tɛ tê ɔ, g'â tɔ wen zu Nûwan kô Nzapa ha wa, n'â zam zêrê kô owire ne tê wa yumi.

¹² Go wese bo dung reyâ, ne owiwemɔ k'â bhû ne zuwa riitoi tê go tɔ h'â yege: «Wi ndak owire nôɔ ha wa si tê zang ore in obe re ne ɔ kâ tɛ'rêî, setɛ wa kpa farâ-y in mɔyɔngi, wenkɔ diyɛ nôɔ, ɛrɛ ya zang kerâ.» ¹³ Ne Zezi si nê wen dhong ha wa yege: «Wi wantɛ a'i hâ mɔyɔngi ha wa yɔng.» Ne wa si nê wen dhong yege: «Ɛrɛ ɔ entɛ nê mapa mɔɔɔ ne ozoro riito. Wi kɔ dhongâa ha'rê nê ha'rê hɛ mɔyɔngi wen zu owire nôɔ sɔn wende?» ¹⁴ Gende ga zu owêy sɔn tê rɛm saki mɔɔɔ. Ne Zezi tɔ ha owiwemɔi yege: «Wi tɔ ha wa ha wa mɔy zu wa bhû wââ mɔɔɔ-mɔɔɔ ha wa dung nu.»

¹⁵ Bhon ne wa de ôrô mɔ n'â tɔi ga, go owirei sɔn dung nu. ¹⁶ Ne Zezi kay omapa mɔɔɔ in ozoro riitoi, go ba rip ɛ si ripzan me, go de hiiwa ha Nzapa. Kuu orôwai, n'â bhii sangâa, g'â ha ha owiwemɔ k'âi wen kɛ ha odêrâ wirei. ¹⁷ Go owirei sɔn yong mɔi go zang wa suu, ne wa ndoy okoyâa dun oyere bhû ne zuwa riito.

Piyer tɔwâ yege Zezi ɔ ne Krist

(Matiye 16:13-21; Markɛ 8:27-31)

¹⁸ Nma wese, ne Zezi yarâ wee Nzapa tɛ nma fara ne owire gan bo sene nâi, go owiwemɔ k'âi yaa inaa. Bhon n'â ak wa yege: «Owire tɔ yege am ɔ ne o?» ¹⁹ Ne wa si nê wen dhong h'â yege: «Onmaa tɔ yege wi ɔ ne Zâ-Batist. Onmaa tɔ yege wi ɔ ne Eli. Ne onmaa bho tɔ yege, wi ɔ ne nmaa kpem kô owitɔ-oronû Nzapa ne ɔwa bhee ha tunɔ ha tɛ feyi.» ²⁰ Ne Zezi ak wa yege: «Ne kô'i, wi tɔ kô'i wi yege am ɔ ne o?» Ne Piyer si nê wen dhong yege: «Wi ɔ ne Krist ne Nzapa tombâi.» ²¹ Bhon ne Zezi ngbɔ nu ha wa yege: «Akini'i tɔ wen nɔ ha nma wire kpem nâ.»

²² Ne Zezi tɔ bho yege: «E ha Bem kô wire zɔk dhoy dôka. E ha ogasa wire kô oZuwif, ne ogasa wi-aymɔ in owi-usi mbɔra bɛyaa. Ne e ha wâ gbeyaa, ne ze taa kɔraai, ne n'â tun ha tɛ fey.»

Dhongwaa bâa bolô Zezi

(Matiye 16:24-28; Markɛ 8:34-9:1)

²³ Kɔraa, ne Zezi tɔ ha wa sɔn yege: «Wire ne bo kɔ dhong ba bolô'm, ne e ha kinaa bɛ tɛ ɔ wantɛ, h'â toy sangkarâng te k'â nmang-nmang, set'â ba bolô'm. ²⁴ Ne mbetɛ, wire ne bo kɔ dhong zam kpasi k'ɛ, ne n'â yɔ kpasii. Ne wire ne bo yɔ kpasi k'ɛ wen zu'm, ne n'â zam kpasii. ²⁵ Zey yege nma wire bo kpa omɔ kô nu nɔ sɔn, sok'â yɔ kpasi k'â, wende gan ɔ dhâng zan k'â wantɛ, ne ge a n'â kpa orôwai ge? ²⁶ Wire ne bo de foyo kô'm in foyô wen kô'm, ne Bem kô wire nê de foyo k'â bho tɛ wese ne n'â tɛ zang tôkâmɔ k'â in kô Yam k'â ne kô owingɔn ne ɔ dêe sɔni. ²⁷ Nê kpasiwen am tɔ ha'i, onma

wire kengbarâ te'i nîw gan nê fe nâ, gɔɔy mo nê wâ zɔk Nûwan kô Nzapa se.»

Owiwemo zɔkâ Zezi zang tôkâmɔ k'â

(Matiye 17:1-8; Marke 9:2-8)

²⁸ Bo hedhi dɔɔ in ze nûnââ kɔraa ne Zezi tɔwâ nê weni, n'â ba Piyer in Zâ ne Zake e zû ɔ, go wa dang zû kara me wen wee Nzapa. ²⁹ Go wese ne bo dungaa wee Nzapai, ne kɔ rifaa gbak, ne turu k'â kifi go feng zôlôlô ôrô piyɔ kôro ga. ³⁰ Ne onma wire riito ya dji go dung wa tɔ wen inaa: owirei ɔwa nê Mɔwiz in Eli. ³¹ Wa zɔkâ wa zang tôkâmɔ kô Nzapai. Dung wa tɔ wen zu dhongwaa ne Zezi nê fe sente Zerisalem wen sɔn nê tom ne Nzapa tombâa wenââi.

³² Gende ga Piyer in obhiya k'ɛ tekâ k'ôrô yara gbôdhôk. Go wese ne bo wâ tun yarai, ne wa zɔk tôkâmɔ kô Zezi, ne wa zɔk owêy riito ne yoo in Zezii. ³³ Go tê wese ne Mɔwiz in Eli bo dung e Zezi wen langâ, ne Piyer tɔ ha Zezi yege: «Wi-usimɔ, ɔ rɔk h'êrê bhɔn diye, ha'rê bii gûdhu turu taa: kpem wen zu'i, kpem wen zû Mɔwiz, ne kpem wen zû Eli.» Piyer gan ing godhô wen n'â tɔi nâ. ³⁴ Go wese ne bhɔnâ go dungâa tɔ weni, ne nma buzani tê go kpe zu wa sɔn. Go wese ne buzani bo kpe zû wa sɔn, ne keri de wa gan zuwa. ³⁵ Ne nma gee wêy zang buzani yege: «Wire nîw ɔ ne Bem kô'm ne'm hokâa. Go kini'i zeraa.»

³⁶ Weseya ne wa zera gee ne werâi, ne Zezi yorâ ente ɛ. Ne tê weseya nîi, owiwemo k'âi yaa selele, ne gan wa tɔ wen zu mo ne wa zɔkâi ha nma wire kpem nâ.

Zezi ndaka dhâng-sôdan ha tê nma bem

(Matiye 17:14-18; Marke 9:14-27)

³⁷ Nê mbefarasa, wese ne Zezi in owiwemo k'ɛ bo dung zij ha zu karai, ne odêrâ wire we ti Zezi. ³⁸ Bhɔn ne nma wêy kengbarâ te odêrâ wirei tɔ wen nê sîngô gee yege: «Wi-usimɔ, am kasi kû'i, wi zɔk ala kô bem kô'm, wenk'â ɔ kpem bhɔn. ³⁹ Nmang-nmang ne dhâng-sôdani bo de mo nê ɔ, n'â ngbu mo kpâkâkâ. Ne dhâng-

sôdani nmekaa nê ngay go sạp nũ ạ dung de dol-dol. Dhang-sôdani de dhang ne bemi gan zuwa, ne ganaa kọ dhong ho ha te ạ lam nâ.
⁴⁰ Am aya nũ'm ha owiwemọ kô'i wen ndak dhang-sôdani sidhay ha te bemi, ne gan wa rem ndakaa nâ.» ⁴¹ Bhon ne Zezi tọ yege: «Wi owire kô kinêe nêw, kâyâkele kô'i gan bo nâ, nê'i ɔ ne odhang wire. Nê'm bhon ini'i, ne nê'm yong yini'm zu dêuâmọ kô'i bho ge zê ge?» Kôraai, n'ạ tọ yege: «Wi tê nê bemi ha'm!»

⁴² Go wese ne bemi bo hedhi dộộ, ne dhang-sôdani donaa pị nu gbirip, n'ạ nmekaa nê ngay gan zuwa. Go Zezi he ngay in dhang-sôdani fedhedhe, n'ạ zam zêrê kô bemi, sok'ạ hạ ạ ha yam k'ạ. ⁴³ Go owire son ne ya dũi bo zok ngay kô Nzapa ne deyâ moi, ne moi yaâ wa yaâ.

Zezi siyô dhong go tọwâ wen zû fey k'ẹ

(Matiye 17:22-23; Markẹ 9:30-32)

Wese ne owire son bhônâ go dung zon omọ son ne Zezi dungo dei, n'ạ tọ ha owiwemọ k'ại yege: ⁴⁴ «Kini'i zey wen ne nê'm tọ ha'i gôw ha sạk: Nê wâ e Bem kô wire kọ ee owire.» ⁴⁵ Ne owiwemọi gan ing godhọ weni nâ, wenkọ godhọ weni bhona nê hûsôwa, go gan wa rem ing nâ. Go keri de wa wen akaa wen zu godhọ weni.

Wi o a ɔ ne gasa wire gan obhiya ẹ o?

(Matiye 18:1-5; Markẹ 9:33-37)

⁴⁶ Owiwemọ kô Zezi kọ nângâ si kạfe wen ing gan o a ɔ ne gasa wire kengbara tê wai o nde. ⁴⁷ Go Zezi ne ingọ sârâsek kô wai ba nma gek bem, g'ạ eyaa kạ tê ại, ⁴⁸ n'ạ tọ ha wa yege: «Wire ne bo ba gek bem nêw tê te ẹ wen zu yini'm, gende ga mi h'ạ baâm te tê ại. Ne wire ne bo ba'm tê te ẹ, gende g'ạ baa wire ne tombâ'mi te tê ạ. Ne mbete, wire ne ɔ gek kengbarâ te'i soni a ɔ ne gasa wire.»

Wire ne gan ɔ ne wigita kô'i nâi ɔ ne wire kô'i*(Markɛ 9:38-40)*

⁴⁹ Bhɔn ne Zɔ tɔ ha Zezi yege: «Wi-usimɔ, êrê zɔkâ nma wire ne ndak odhâng-sɔdan ne yini'i. G'êrê kidhò dhongwaa wen bhɛɛ dhongwaa h'ạ, wenkɔ mɔ ne ganaa ba bɔlô'i in're nâi.» ⁵⁰ Ne Zezi si nê wen dhong h'ạ yege: «Akini'i bhɛɛ dhongwaa h'ạ nâ, wenkɔ wire ne gan ɔ ne wigita kô'i nâi ɔ ne wire kô'i.»

Onma wire kô Samari bɛyâ ba Zezi tê te'ro

⁵¹ Wese ne ze ne Nzapa nê ba nê Zezi te ripzan meɪ bo hedhi dɔɔ sidhay, ne Zezi kɔ ente dhong ne sente Zerisalem me. ⁵² G'ạ tom onma betom go langi ti, go wa nê go wa gbo sente nma be re ne ɔ zang nu kô Samarii, wen dhafi nma fara wen zû ạ. ⁵³ Ne owizang rei bɛ ba Zezi tê te'ro, wenkɔ mɔ n'ạ nê si Zerisalem meɪ.^a ⁵⁴ Go owiwemɔ k'ạ riito, Zɔ in Zake bo zɔk mɔi gɔy, ne wa tɔ h'ạ yege: «Wan, wi kɔ dhongâa ha'rê hạ nû ha wey kuu ha ripzan me, ha bey wa sɔn wende?» ⁵⁵ Ne Zezi zik te ɛ si tê wa me, go he ngay in wa fedhedhe.^b ⁵⁶ Bhɔn ne wa langi tê nma be re zâng.

Owire ne kɔ dhong ba bɔlô Zezi*(Matiye 8:19-22)*

⁵⁷ Wese ne Zezi in owiwemɔ k'ɛ bhɔnâ go nê nɔ zû dhongwaai, ne nma wire tɔ ha Zezi yege: «Nê'm ba bɔlô'i tê fara sɔn nê'i nê senɛi.» ⁵⁸ Ne Zezi tɔ h'ạ yege: «O-akayara ɔ ne kɔ wen ɔ senɛ, ne onɔy ɔ ne tuwa k'ôrô. Ne Bem kô wire gan ɔ ne nma fara wen ɔmte ɛ senɛ nâ.» ⁵⁹ Ne Zezi tɔ ha nma wirei bhɔ yege: «Mɛ ba bɔlô'm!» Ne wirei si nê wen dhong h'ạ yege: «Wan, wi e dhongwaa ha'm nê ha'm gun

^a 9:53 Owire kô Samari ɔwa nê owigita kô oZuwif. Mɔ gɔy, owire kô Samari gan e dhongwaa ha oZuwif wen mbang zang nu kô wa wen ne sente Zerisalem me nâ.

^b 9:55 Onma ạ mbeti ne wa yɔrâ ne ee bheeɪ tɔ bhɔ yege: «Gana'i ing sɔdan ne hạ sârâsek nɔ ha'ii nâ. Ne mbetɛ, Bem kô wire gan te wen gbɛ owire nâ, g'ạ tɛyâ wen zam kpasi kô wa.»

yam kô'm se.»^a ⁶⁰ Ne Zezi tɔ h'ạ yege: «E ha owire ne feyâi gun ofey k'ôro. Ne kô mê, me nê ha mê usi wen zu Nûwan kô Nzapa ha owire.»

⁶¹ Ne nma wire zâng bho tɔ ha Zezi yege: «Wan, am kɔ dhong ba bôlô'i, go'i e dhongwaa ha'm nê ha'm tɔ kôrô'm ha onam kô'm se.» ⁶² Ne Zezi si nê wen dhong h'ạ yege: «Wire ne wâ mɔ ne wara bagara, go gam si dhongi, gan rem ɔ ne wire kô Nûwan kô Nzapa nâ.»

Zezi tomba owiwemɔ 72

10 Kuu orôwai, ne Wan hok onma mbe wiwemɔ bhû wâa dhong-riito ne zuwa riito^b, g'ạ tom wa riito-riito dam zang ore in ofara sɔn n'ạ kɔwâ dhong ne senei. ² G'ạ tɔ ha wa yege: «Yɔna fɔi ɔ dôka, ne owidetom wen mɔy yɔna fɔi gan bo dôka nâ. Mɔ gɔy, kini'i ay nû'i ha wan fɔi, h'ạ tom onma widetom bho wen mɔy yɔna fɔ k'ại. ³ Wi nê! Am tombo'i ôro obe duwadiki ga kengbarâ te ongbô. ⁴ Akini'i ba dandâ mbɔy, wende gan dandâ, wende gan ndafara nâ. Ne akini'i mba owire nê dhongwaa nâ. ⁵ Otuwa sɔn ne bo'i re kɔwai, ne kini'i tɔ kɔkuti yege: “E ha mun kin dung kɔ tuwa nô.” ⁶ Ne zey yege nma wire ne goy muni bo ɔ kɔ tuwai, ne mun kô'i ne dung inaa. Gɔy nâ, ne mun kô'ii nê pey dhong tê te'i. ⁷ Kini'i bhɔn kɔ tuwa nô, ne kini'i yɔng ne'i nô mɔ ne nê wâ hạ ha'ii, wenkɔ widetom remâ wen kpa hôwâdhong-ee tom k'ẹ. Akini'i yaa te onû tuwa fûrûrû nâ. ⁸ Re ne bo'i gbo sene, soko owizang rei bo ba'i tê te'ro rɔk dhe, ne kini'i yɔng omɔ ne nê wâ hạ ha'ii. ⁹ Kini'i zam ozêrê kô owire ne ɔ zang rei, ne kini'i tɔ ha owizang rei yege: “Nûwan kô Nzapa hedha dɔɔ sidhay.” ¹⁰ Ne ore sɔn ne bo'i re sene, soko owizang rei bɛ ba'i tê te'ro, ne kini'i nê zu ogasa dhongwaa kô zang rei, ha'i tɔ yege: ¹¹ “Firê nu kô re kô'i ne baa nâng'rei, ere ngbo a nû ha'i gô. Gan sɔn, kini'i ing ha sâk, ne Nûwan kô Nzapa hedha dɔɔ sidhay.”

^a 9:59 *Wi e dhongwaa ha'm nê ha'm gun yam kô'm se*: Ing nâ gan yam kô wêyi gan fe tâa nâ, g'ạ gbɛra gbɛri. Go mɔ gɔy ɔ zɔk ne ɔ rɔk h'ạ ngem ha yam k'ại fe h'ạ gunaa sei.

^b 10:1 *Bhû wâa dhong-riito ne zuwa riito*: Kɔ onma ɔ mbeti ne wa yɔra ne ee bheei, zu owiwemɔi ɔ ne bhû wâa dhong-riito.

¹² Nê mbetê am tɔ ha'i, tê wese nê Nzapa nê bhɛ wen zu owirei, nê bhêyâwen kô owire kô re nôi nê ɔ ngay gan kô owire kô Sɔdɔm.»^a

Owizang re nê bɛyâ kay kele'rô in Zezi

(Matiye 11:20-24)

¹³ «Yumzang ɔ ha mê Korazin! Yumzang ɔ ha mê Betsayida! Tɔwâ yege omɔ nme nê deyâ mɔ nê dhongwaa ngay kô Nzapa kengbarâ tɛ'i diyeyi, deyâ mɔ bhɔ sentɛ Tir in Sidɔ, nê owizang rei nɛyâ pɪ turu ala tɛ'rô, mɔ nê wâ a buk wey tan wa zɔm nê mɛ, wen usi yege ôrô gbaka â dhongwaa dɛyâ mɔ k'ôrô sidhay.^b ¹⁴ Mɔ gɔy, tê wese bhêyâwen, nê bhêyâwen kô'i nê ɔ ngay gan kô owire kô Tir in kô Sidɔ. ¹⁵ Nê kô'i, wi owire kô Kapernayɔm, wi saasek kô'i wi yege nê wâ ba'rô wa nê nê gɔy wen ripzan mɛ wende? Ê-ê! Nê wâ zɪj nê'i gɔy wen fara kô ofey mɛ.»

¹⁶ Nê Zezi tɔ ha owiwemɔ k'ɛi bhɔ yege: «Wire nê bo zere'i, gende g'â zere'm. Nê wire nê bo bɛ ba'i tê tɛ ê, gende ga mi h'â bɛyâ ba'm tɛ tê ɔi. Nê wire nê bo bɛ ba'm tê tɛ ê, gende g'â bɛyâ ba wire nê tombâ'mi tɛ tê ɔ.»

Owiwemɔ kô Zezi 72 perâ dhong

¹⁷ Kɔraa nê owiwemɔ bhû wââ dhong-riito nê zuwa riitoi^d pey dhong nê dɛyâsaa, go wa tɔ ha Zezi yege: «Wan, wese nê bo'rê hạ nû ha odhâng-sɔdan nê yini'i, nê wa bhɔ wa zey oronû're.» ¹⁸ Nê Zezi tɔ ha wa yege: «Âm zɔka Zaboro nê kuro ha ripzan mɛ go tekâ nu ôrô pɪyô kôro gai. ¹⁹ Wi zey sɛ, am hâq ngay ha'i wen nma ogɔk in otore, nê wen dhang ngay kô wigita. Nê nma mɔ kpem nê nê dɛ dhâng ini'i gan bo nâ. ²⁰ Gan sɔn, akini'i dung nê toote wenkɔ mɔ

^a 10:12 Zɔk Kunângâmɔ 19:24-25.

^b 10:13 *Tir in Sidɔ*: Obhônâ re nôi ɔ nê ore nê owire dɛya dhângmɔ sene gan zuwa.

^d 10:17 *Bhû wââ dhong-riito nê zuwa riito*: Zɔk 10:1.

nê odhâng-sôdan zey oronû'i nâ, go kini'i dung nê toote wenkô mō nê Nzapa yōra yini'i kô mbeti sentē ripzan me sidhay.»

Zezi deya hiiwa ha Yam k'ę

(Matiye 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Bhon tē weseya nōi, sērâ Zezi dunō nê dēyâsaa nê dhongwaa kô Fêngâ-Sôdan, g'ą tų yege: «Yam, Wan kô ripzan in kô nu, am zōn yini'i wenkô mō nē'i hųsō omō nōi nê owigōte in owi-ingmō, go'i usō tē zan ha ogek wirei. Nē mbete Yam, wi ha'i kōwâ dhongâa wen mōi nê ı gųy nê dhongwaa dedhe kô-sera kô'i.

²² «Yam kô'm eya omō sōn kô ere'm. Nma wire kpem gan ing Bemi nâ, go bhay Yam kpem bhon ha ingâa. Nē nma wire kpem gan ing Yami nâ bhō, go bhay Bemi in owire nē Bemi kô dhong usi Yami ha wa tē zani ga sōna.»

²³ Kōraai, nē Zezi zik tē ę si tē owiwemō k'ęi mē, go tų wen ha wa ente wa yege: «Dēyâsaa ı ha owire nē zōk omō nē'i zōk gōđi! ²⁴ Nē mbete am tų ha'i, owitų-oronû Nzapa dōka in owannu dōka kōwâ dhong zōk mō nē'i zōk gōđ, nē gan wa zōk nâ. Wâ kōwâ dhong zey wen nē'i zey gōđ, nē gan wa zey nâ.»

Êyâdhongwen zu wire kô Samari nē deya demō

²⁵ Kōraa nē nma wi-usi mbōra nē kô dhong tam sērâ Zezii kuu go akaa yege: «Wi-usimō, ge a nē'm de sete'm kpa kpasi kô nmang-nmang ge?» ²⁶ Nē Zezi si nê wen dhong h'ą yege: «Ge ha wâ yōrâ kô mbeti mbōra ge? Mē tųrâ, nē godhōwa tų wen yege nde?» ²⁷ Go wēyi si nê wen dhong yege: «Kin me goy Wan Nzapa kô mē nē sera mē sōn, nê sōdan mē sōn, nē ngay kô mē sōn, nē sârâsek kô mē sōn. Nē kin me goy bhiya mē ôrō mō nē me goy tē mē wantei ga.»^a ²⁸ Bhon nē Zezi tų h'ą yege: «Mē siyo nê wen dhong rųk dhe. Kin me de gųy, nē nē mē kpa kpasi kô nmang-nmang.»

^a 10:27 Zōk Riito Mbōra 6:5.

missing: "/tmpPics/"

Nma wire kô Samari tuli gale nma wire ne owizų rĭkâi (10:30-35)

²⁹Go wi-usi mborai kų dhong usi yege âkâmă k'ĕi ɔ ne dhongwaraa, g'ă tų ha Zezi bhă yege: «Ne bhiya kô'mi ɔ ne o?»
³⁰Ne Zezi si nê wen dhong h'ă yege: «Nma wese, ne nma wêy kurô sentê Zerisalem go zij sentê Zeriko, bhôn n'ă tek kų ee ogasa wizų nê dhongwaa. Go wa kay omă k'ă sôn ha eraa, ne wa rĭkaa dđđ in fey, soko wâ eyaa go wa langi. ³¹Gende ga nma wi-aymă kô Nzapa zij zû dhongwaai bhă, go wese ne b'ă zăk wêyi, n'ă too ne kă te, g'ă langi. ³²Ne nma wire kô nûwey kô Levi gbo sentê farai bhă, go b'ă zăk wêyi, n'ă too ne kă te bhă, g'ă langi. ³³Kôraa, ne nma wire kô Samari ne nê tê nma fara yĕĕi gbo dđđ in wêyi. Go wese ne b'ă zăkaa, ne ala ba ă gan zuwa. ³⁴Bhôn n'ă wadhi dđđ inaa, g'ă ba ă, g'ă a nô in dđđ vĭy te rip dăyi, g'ă hĕĕ, n'ă ba ă ă pĭ zu lere k'ăi, g'ă nê nê ă tê tuwâ ɔy kô oĕne me, g'ă ngembaa rĭk dhe.^a ³⁵Ne mbefarasa, ne wire kô Samarii kay ogbôrô mbɔy riito, g'ă hạ ha wan tuwai, g'ă tų h'ă yege: “Kin me ngem wêy nô rĭk dhe. Go zey yege bo mê dhang

^a 10:34 Tê weseyai, wa aa nô tê dăy wen de sete mbângâi gă, ne wa a dđđ vĭy tê dăy wen gbĕ obedăk zêrê ha tê dăyi.

nma mɔ gan zu mɔ nɛ'm hɔ ha mɛ gɔɔ, nɛ wese nɛ bo'm pey dhong, nɛ nɛ'm si nɛ dhong ha mɛ.»

³⁶Go Zezi ak wi-usi mbɔrai yege: «Nɛ sârâsek kô mɛ, kɛngbarâ tɛ owire taa nɛi, o a ɔ nɛ bhiya kô wire nɛ tekâ kɔ ee ogasa wizui o?» ³⁷Nɛ wi-usi mbɔrai si nɛ wen dhong yege: «Ɔ nɛ wire nɛ dɛya dedhe kɔ-sɛra inaa.» Nɛ Zezi tɔ h'ɔ yege: «Mɛ bhɔ mɛ nɛ, ha mɛ dɛ gɔɔ dhong-nmaa kpem.»

Zezi nɛya tɛ Martɛ in Mari

³⁸Zezi in owiwemɔ k'ɛ bhɔnâ go nɛ sɛntɛ Zerisalem mɛ. Go wa gbo tɛ nma be re, go nma kôo nɛ yinaa ha Martɛi ba Zezi in owiwemɔ k'ɛi tɛ kɔ tuwa k'ɛ. ³⁹Nma yɔ kô Martɛ kô bekôo ɔwâ sɛnɛ, go yinaa ha Mari. Mari dungɔ nu kɔ nâng Wan, go dungaa zey wen n'ɔ tɛi. ⁴⁰Nɛ Martɛ nɛ tom kɔ tuwa gana zû ɛi, tɛ go tɔ ha Zezi yege: «Wan, mɔ nɛ yɔ kô'm eyâ'm go'm dɛ tom ɛntɛ'mi, wi zɔk go rɔk tɛ rifi'i wende? Wi tɔ h'ɔ tuli gale'm sɛ.» ⁴¹Nɛ Wan si nɛ wen dhong h'ɔ yege: «Martɛ, Martɛ, mɛ kidhi sɛra mɛ, nɛ gan mɛ dung kpem fara nâ wen zu omɔ dɔka. ⁴²Mɔ nɛ ɔ dɛɛ sɔni ɔ kpem bhɔn. Go mɔi ha Mari hokâi, go nma wire wen ba ha eraa gan bo kpem nâ.»

Zezi usô dhongwaa wêrâ Nzapa ha owiwemɔ k'ɛ

(Matiye 6:9-13)

11 Nma wese, nɛ Zezi yâa wee Nzapa sɛntɛ nma fara. Go wese nɛ b'ɔ wee Nzapai sɔn sidhay, nɛ nma wiwemɔ k'ɛi tɔ h'ɔ yege: «Wan, wi usi dhongwaa wêrâ Nzapa ha'rê, ôrô mɔ nɛ Zɔ uso ha owiwemɔ k'ɛi ga.» ²Go Zezi tɔ ha wa yege: «Wese nɛ bo'i wee Nzapa, nɛ kini'i tɔ yege:

“Yam,

e ha owire kin ing yege

wi ɔ nɛ Nzapa nɛ'i ɔ dɛɛ sɔn,

nɛ e ha'i ɔ wan zu owire sɔn.

³Wi hɔ mɔyɔngi kô zɛ kpem-kpem nɛ rɛma'rei ha'rê.

⁴Wi bi odhângmɔ k'êrê sidhay,
ôrô mɔ ne êrê bhɔ, ɛrɛ bi odhângmɔ kô owire ne
de dhâng in'rêi ga.
Ne akini'i e sete're tek zang tâmmɔ nâ.»

Bo'i ak nma mɔ ne nê'i kpaâ

(Matiye 7:7-11)

⁵Kɔraa ne Zezi tɔ ha wa bhɔ yege: «Wi o kengbarâ tɛ'ii a bo ɔ ne nma bhiya k'ɛ, g'ɛ nê tɛ ɔ nê gbɔgbɔ zɛ, g'ɛ tɔ h'ɛ yege: “Bhiya, mɛ tɔn nma mapa taa ha'm, ⁶wenkɔ nma bhiya kô'm tɛyâ genɛ zu'm, kinɛ-kinɛ go gan am ɔ ne nma mɔ wen hạ h'ɛ nâ.” ⁷Soko zey yege bhiya k'ɛi bo bhɔn kɛ tuwa mɛ go si nê wen dhong h'ɛ yege: “Akin mɛ gba tanâ'm nâ! Âm kpeya kô'm nû tuwa sidhay, go mi in obem kô'm ɛrɛ ɔwâ nu sidhay, go gan am rɛm kuu wen hạ mapai ha mê nâ.” ⁸Ne kpasiwen am tɔ ha'i, bhay ganaa kuu wenkɔ mɔ n'ɛ ɔ ne bhiya k'ɛi nâ, ne n'ɛ kuu n'ɛ hạ mɔ ne bhiya k'ɛi aki h'ɛ, wenkɔ mɔ ne bhiya k'ɛi bhɔnâ go dung ak mɔi tɛ orô nmaâ orô nmaâi. ⁹Mɔ gɔy, am tɔ ha'i: Kini'i ak mɔ, ne nê wâ hạ ha'i. Kini'i kidhi mɔ, ne nê'i kpaâ. Kini'i kôn nû tuwa, ne nê wâ huy ha'i. ¹⁰Ne mbetɛ, wire ne ak mɔ ne sɛrâa kɔwâ dhongaai, nê wâ hạ h'ɛ, ne wire ne kidhi mɔ ne sɛrâa kɔwâ dhongaai, n'ɛ kpaâ, ne wire ne kôn nû tuwai, nê wâ huy h'ɛ. ¹¹Yam iye kengbarâ tɛ'ii, a bem k'ɛ bo ak zoro inaa, ne n'ɛ hạ gɔk h'ɛ, ¹²wende gan b'ɛ ak kûrî kɔrâ inaa, ne n'ɛ hạ tore h'ɛ o? ¹³Wi nê'i ɔ ne odhâng wire go'i ing hạ odedhemɔ ha obem kô'ii, ha Yam ne ɔ sente ripzan mei gan rɛm hạ Fêngâ-Sôdan ha owire ne ak inaa nâ nde?»

Zezi ndaka odhâng-sôdan

(Matiye 12:22-30; Markɛ 3:22-27)

¹⁴Zezi ndaka dhâng-sôdan ha tɛ nma ngbodho. Go wese ne dhâng-sôdan ne de mɔ nê ngbodhoi bo hɔ ha tɛ ɔ, ne bhɔn n'ɛ kɔ nângâ tɔ wen, go mɔi yaa odêrâ wirei yââ. ¹⁵Bhɔn ne onma wire tɔ yege: «ɔ ne Belzebul, wan kô odhâng-sôdan, a hạ ngay h'ɛ wen

ndak ne odhâng-sêdani.»^a ¹⁶ Ne onmaa kọ dhong tam serâ Zezi, go wa akaa wen de nma mọ nme ne usi yege ẹ kuro tẹ Nzapai. ¹⁷ Ne Zezi ingo sârâsek kọ wa, g'ẹ tẹ ha wa yege: «Zey yege owire kọ nma nũwan bo de biro kengbarâ tẹ'ro, ne nũwani nẹ dhangâ, ne otuwa ne ọ zang nũwani sọn nẹ gbin a zũ nmaâ mēsê-mēsê. ¹⁸ Wi tẹ yege, am ndak odhâng-sêdan nẹ ngay kọ Belzebul, go wese ne odhâng-sêdan bo bi biro kengbarâ tẹ'ro, ne nũwan kọ Zaboro tẹ bhon wende? ¹⁹ Ne zey yege mi, bo'm ndak odhâng-sêdan nẹ ngay kọ Belzebul, ne o a hạ ngay ha owire kọ'i go ndak ne odhâng-sêdani o? Mọ gọy, owire kọ'i wante a nẹ usi yege, wen nẹ'i tẹi gan ọ ne dhongwaraa nâ. ²⁰ Ne zey yege bo'm ndak odhâng-sêdan nẹ dhongwaa ngay kọ Nzapa, gende ga ẹ-nẹi usi yege, Nũwan kọ Nzapa tẹya gọy go gbowâ tẹ'i sidhay.

²¹ «Zey yege nma wingay bo ọ ne oborô de biro k'ẹ, g'ẹ ngem tuwa k'ẹ rẹk dhe, ne nma mọ gan rem de omôkpay k'ẹ nâ. ²² Ne zey yege nma wire ne ọ ngay gânaai bo tẹ go gân zũ ẹ nẹ ngay, ne n'ẹ kay oboro de biro kọ wingayi ne a sera ẹ zuwai, ne n'ẹ kẹ omôkpay n'ẹ kaya nẹ ngayi ha owire.

²³ «Wire ne gan ọ ne wââ kọ'm nâi, ọ ne wigita kọ'm. Ne wire ne gan mọy mọ ini'm kpem nâi, gende g'ẹ may sangâ mọ kpem-kpem.»

Dhâng-sêdan ne pey dhong tẹ nma wirei

(Matiye 12:43-45)

²⁴ «Wese ne dhâng-sêdan bo họ ha tẹ nma wire, ne dhâng-sêdani yâa tẹ fara ne ri gan bo sene nâi wen kidhi nma fara wen ọmte ẹ sene. Go wese ne b'ẹ kpa farai nâ, n'ẹ tẹ nẹ serâa yege: “Nê'm si dhong tẹ tuwa nê'm kurô sene go'm langâi.” ²⁵ Go wese ne b'ẹ si dhong, n'ẹ zọk ne kọ tuwai ọ hoforo, wâ mbirô go wa dhafa kọwa rẹk dhe. ²⁶ Bhon n'ẹ nẹ g'ẹ kay onma dhâng-sêdan bho dhong-riito ne ganâa nẹ dẹyâ dhângi ẹ tẹ nẹ. Go wa re kọ tuwai go wa dung sene. Kuu orôwai, ne dũngâa kọ wirei dhâng ngbũkũtũ gan kọ kũkũtiyai.»

---

^a 11:15 *Belzebul*: Belzebul ọ ne gẹsa wan kọ odhâng-sêdan, wa sa ẹ bho yege Zaboro.

Kpasa dêyâsaa

²⁷Tê wese ne Zezi bhônâ go tɔ weni, ne nma kôo kengbarâ te odêrâ wirei ba gɛɛ ɛ te ngɔn go tɔ ha Zezi yege: «Dêyâsaa ɔ ha kôo ne baâ zang kô'i, go piyô bere nû'ii.» ²⁸Ne Zezi si nê wen dhong h'â yege: «Gan sɔn, dêyâsaa ɔ ha owire ne zey wen kô Nzapa, go de mɔ rem in weni.»

Owire aka Zezi wen de nma mîbêyâ farâmɔ

(Matiye 12:38-42)

²⁹Tê wese ne odêrâ wire mɔya kibhɔ-kibhɔ kɔ tê Zezii, n'â kɔ nângâ tɔ wen ha wa yege: «Owire kô kinɛɛ nɔ ɔ ne odhâng wire. Wa ak wen zɔk nma mîbêyâ farâmɔ, go gan nê wâ zɔk nma mîbêyâ farâmɔ bhɔ kpem nâ, go bhay mɔ ne deyâ Zonasi ga sɔna. ³⁰Ne mbete, dhong-nmaa kpem ôrô mɔ ne Zonas ɔwa nê mîbêyâ farâmɔ wen zu owire kô Ninivi ga, dhong-nmaa kpem bhɔ, Bem kô wire ne ɔ ne mîbêyâ farâmɔ wen zu owire kô kinɛɛ nɔ.

³¹«Tê wese bhêyâwen, ne kô-wannu kô nu ne ɔ kɔzang wese si dhɔɔi, nê kuu wen bhɛ wen zu owire kô kinɛɛ nɔ, wenk'â kurô dodhi nu me g'â tɛyâ wen zey owen gôrâte kô Salomɔ. Gan sɔn, nma wire ne ganâ Salomɔi ɔ diyɛ.^a ³²Tê wese bhêyâwen, ne owire kô Niniv nê bhɛ wen zu owire kô kinɛɛ nɔ, wenkɔ wâ zera ûsôwen kô Zonas, go wa gbaka â dhongwaa dêyâmɔ kô wa. Gan sɔn, nma wire ɔ diyɛ go ganâ Zonas.»

Wen zu tôkâa kô lambe

(Matiye 5:15; 6:22-23; Markɛ 4:21)

³³«Nma wire gan e wey te lambe, go hɔsi wende gan gu ne kpâna nâ. G'â e lambei zu kandara te ngɔn, gɔy sɛte owire ne re kô tuwai zɔk fara sâk. ³⁴Lambe te me ɔ ne rip me. Go wese ne rip me bo ɔ

^a **11:31** *Kɔzang wese si dhɔɔi*: Nê nû faranzi wa sa yege «sud». Zɔk 1 oWannu 10:1-10; 2 Koronik 9:1-12.

rɔk dhe, ne te me sɔn ɔ dhɔɔ tɔkâfara. Ne zey yege rip me bo ɔ dɛe nâ, ne te me sɔn bho ɔ dhɔɔ gbatum. ³⁵ Mo gɔy, kin me de dɛe sete tɔkâfara kô mei kifi gbatum nâ. ³⁶ Zey yege te me sɔn bo ɔ dhɔɔ tɔkâfara, soko nma wâa te mei gan ɔ dhɔɔ gbatum nâ, ne te me sɔn nê ɔ dhɔɔ tɔkâfara, ôrô mo ne lambe tok tɛ mei ga.»

Zezi heyâ ngay in oFariziyɛ ne owi-usi mbɔra

(Matiye 23:1-36; Marke 12:38-40)

³⁷ Zezi bo dung tɔ weni, ne nma Fariziyɛ ndefaa wen yɔng mo kɔ tuwa k'â me. Go bhɔn n'â re kɔ tuwai, g'â dung nu wen yɔng kami. ³⁸ Wese ne Fariziyɛi bo zɔk Zezi ne yɔng mo, ne ganaa tay eraa kɔkuti rem nê dhongwaa mbɔra kô oZuwif nâi, ne mo'i yaâ ɔ yâa. ³⁹ Bhɔn ne Wan tɔ ha Fariziyɛi yege: «Kô'i oFariziyɛ, wi fîê dhong odhele in opêsa bêra sambe rɔk dhe, gende ga kɔwai duno nê omô zɔ gbik-gbik in dhâng sera. ⁴⁰ Wi ne tanâ'i gan bo nâ gôo! Gan bo ne Nzapa ne deyâ te wirei ha deyâ kɔ sera wire bho nâ nde? ⁴¹ Kini'i zɔk ala kô owikɔle nê serâ'i sɔn, ne omô sɔn nê ɔ sâk wen zu'i.

⁴² «Yumzang ɔ ha'i, wi oFariziyɛ! Wi hạ dim kô owê ne uy sâai in onûwey wê kpoo zâng-zâng ne'i gun sentɛ fî mbɔwa kô'ii ha Nzapa.^a Ne'i zɔk dɛyâmo nê dhongwaraa in gôyâ Nzapa gere-gere tɛ rifi'i, gende ga omô ne neyâ'i deyâi ɔi, ne tɛ'i akin bi dhong de okoyaai nâ.

⁴³ «Yumzang ɔ ha'i oFariziyɛ, wenkô'i goy dung zu okɔkuti mîdungi kɔ otuwa mɔyâa kô'i, ne'i kɔ dhongâa ha owire mba'i tɛ ogogara. ⁴⁴ Yumzang ɔ ha'i, wenkô'i ɔ ôrô ozugay ne wire gan zɔk nâ, go wire nê nɔ zuwa ne gan ing nâi ga.»^b

⁴⁵ Nmaa kpem kô owi-usi mbɔra tɔ ha Zezi yege: «Wi-usimô, bo mê tɔ wen gɔy, gende ga me dâ're bho ɔi.» ⁴⁶ Ne Zezi si nê wen dhong

^a 11:42 Zɔk oWi-aymo 27:30; Riito Mbɔra 14:22.

^b 11:44 *Ozugay*: Nê dhongwaa mbɔra kô Mɔwiz, wire ne bo ngbɔ wɔɔ wende gan zugay, ne ganaa ɔ sâk wen wee Nzapa kengbarâ tɛ oZuwif nâ. Zɔk Tɛrâ owire 19:16.

h'ạ yege: «Yumzang ɔ ha'i bho, wi owi-usi mbɔra! Wi e d̥ĩr̥ɔ toy zu owire wen toyâ, ne wi wante, bhay be ere'i ne gana'i k̥ɔ dhong ngbɔ ne nâ. ⁴⁷ Yumzang ɔ ha'i! Wi dhafi ozugay k̥ɔ owitɔ-oronũ Nzapa r̥ɔk dhe, gende ga ɔ ne ogbakoo k̥ɔ'i ha gbeyâ wa. ⁴⁸ A-n̥i usi yege wi k̥ɔ dhong omɔ ne ogbakoo k̥ɔ'i deyâi. Ne mbete, k̥ɔ wa, wâ gbeya owitɔ-oronũ Nzapai, ne k̥ɔ'i, wi dhafi k̥ɔ'i ozugay k̥ɔ wai. ⁴⁹ Go wenkɔ mɔ g̥ɔy ha Nzapa t̥ɔwâ nê dhongwaa g̥ɔrâte k'ẹ yege: “Nê'm tom owitɔ-oronũ Nzapa in obetom ha wa. Nê wâ gbe onmaa, ne wa de onmaa nê dhoy.” ⁵⁰ Mɔ g̥ɔy, Nzapa nê bh̥ɛ wen zu owire k̥ɔ kin̥ɛ n̥ɔ, wen zũ t̥ɔk k̥ɔ owitɔ-oronũ Nzapa ne wa aâ nu t̥ɛ wese ne Nzapa deya nê omɔ sɔni, ⁵¹ kunângâa t̥ɛ wese ne Kayin gbeya nê Abeli g̥ɔɔy wen wese ne wa gbeya nê Zakari kengbarâ t̥ɛ mbaambasi in G̥asa Tuwa Nzapai. Ne mbete am t̥ɔ ha'i, Nzapa nê ak owire k̥ɔ kin̥ɛ n̥ɔ wen zu fey k̥ɔ owitɔ-oronũ Nzapa.^a

⁵² «Yumzang ɔ ha'i, wi owi-usi mbɔra, wenkɔ'i baâ kelêe ne wa h̥ɔy ne nũ ing̥ɔmɔi, ne wi wante gana'i k̥ɔ dhong re t̥ɛ fara ing̥ɔmɔi nâ. Ne owire ne k̥ɔ dhong reyâi, wi bh̥ɛ dhongwaa ha wa.»

⁵³ Wese ne Zezi bo h̥ɔ ha k̥ɔ tuwai, ne owi-usi mbɔra in oFariziy̥ɛ k̥ɔ n̥ângâ kidhi nũ ɔ nê wen, go wa k̥ɔ n̥ângâ akaa nê owen zu omɔ d̥ɔka-d̥ɔka. ⁵⁴ Go wa k̥ɔ dhong de set'ạ tek zang y̥ɔk k̥ɔ wa, nê dhongwaa wen nũ ɔ, t̥ɛ wa e nê wen zu ɔ.

**Gbũr̥ɔ zera wen zu owire ne wen nũ wa ɔ z̥ang
in d̥ɛy̥âmɔ k̥ɔ wa**

(Matiye 10:26-27)

12 T̥ɛ weseya n̥i, owire m̥ɔya d̥ɔka-d̥ɔka go dung wa bh̥ɛ nmaâ kengbara t̥ɛ wa. Ne Zezi k̥ɔ n̥ângâ t̥ɔ wen ha owiwemɔ k'ẹ yege: «Kini'i de d̥ɛe wen zu bebele k̥ɔ oFariziy̥ɛ, ịj-n̥i t̥ɔ wen yege owire ne wen nũ wa ɔ z̥ang in d̥ɛy̥âmɔ k̥ɔ wai. ² Ne mbete, mɔ sɔn ne ɔ ne h̥ɔs̥ɔwai nê h̥ɔ t̥ɛ zan, ne mɔ sɔn ne ɔ ne mb̥ɔw̥ɛi, owire nê ing wenâa. ³ Mɔ g̥ɔy, wen ne'i t̥ɔwâ nê dh̥ɔ tumi, wire nê zey nê

^a 11:51 Z̥ɔk 2 Koronik 24:20-22. Zang Mbeti k̥ɔ Nzapa ne oZuwif ɔwa n̥i, mbeti k̥ɔ Koronik ɔwa nê s̥ɔnkoyâa.

gbawese. Ne wen ne'i fola kô zera wire kô be kô tuwa meï, owire nê yoo zu tuwa nê ngbu nê mɔ.»

Wire ne ɔ wen de kerî tê ɔ

(Matiye 10:28-31)

⁴ «Wi obhiya kô'm, am tɔ ha'i: Akini'i de kerî kô owire ne gbe ente kirîte wire, ne kɔraa ne ganaa rem de nma mɔ gân zû ñ-ñi nâi nâ.

⁵ Nê'm usi wire ne neyâ'i de kerî tê ɔ ha'i. Kini'i de kerî tê Nzapa ne ɔ ne ngay wen pî wire tê gbarip wey kô nmang-nmang kô feyi. Ne mbete am tɔ ha'i, Nzapa ha neyâ'i de kerî tê ɔ.

⁶ «Gan wa ka ozer mɔɔɔ nê gbɔɔ mbɔy riito nâ nde? Gan sɔn, tê Nzapa gan bi dhong nma zeri kpem nâ. ⁷ Bhay ovûmô tanâ'i, ne Nzapa tɔra sɔn sidhay. Go kerî akin de'i nâ, wenkɔ gore kô'i ganâ gore kô ozer nêi wâa dôka.»

Kini'i tɔ wen kô Zezi tɛti owire sɔn

(Matiye 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ «Am tɔ ha'i, wire kpem-kpem sɔn ne bo tɔ tɛti owire yege ɔ ne wire kô'm, ne Bem kô wire nê tɔ wen k'ɔ tɛti owingɔn kô Nzapa bho yege ɔ ne wire k'ɔ. ⁹ Ne wire ne bo tɔ tɛti owire yege gan ɔ ingî'm nâ, ne mi bho, nê'm tɔ tɛti owingɔn kô Nzapa yege, gan am ingaa nâ bho. ¹⁰ Wire ne bo tɔ dhâng wen zu Bem kô wire, ne Nzapa nê bi dhângmɔ k'ɔ. Ne wire ne bo tɔ dhâng wen tɛ Fêngâ-Sôdani, ne Nzapa gan nê bi dhângmɔ k'ɔ nâ.

¹¹ «Wese ne bo wâ kayâ'i nê nê wen bhɛ wen zu'i tɛ kô tuwa mɔyâa kô oZuwif, wende gan tɛti oɔasa wire, wende gan tɛti owidungzu re, ne akini'i kidhi sɛrâ'i zû wen ne nê'i si nê dhong, in wen ne nê'i kâfi nê wen ha zu'ii nâ, ¹² wenkɔ Fêngâ-Sôdan nê usi wen ne nê'i tɔ tê weseya nêi ha'i.»

Êyâdhongwen zu nma suwan wikipamɔ

¹³ Nma wire yoo kengbarâ tɛ odêrâ wirei go tɔ ha Zezi yege: «Wi-usimɔ, wi tɔ ha yâ kô'm, h'â kɛ sanga môt-oro kô yam k'êrêi, h'â hâ wâraa kô'm ha'm.» ¹⁴ Bhon nɛ Zezi si nê wen dhong h'â yege: «Yâ kô'm, o a eyâ'm nê wibhɛwen wende gan wikɛ sanga omɔ kô'i o?» ¹⁵ Kɔraa, n'â tɔ ha odêrâ wirei sɔn yege: «Kini'i dɛ dɛɛ, sɛtɛ wô kpa omôkpay gan zu'i nâ, wenkɔ bhay wire kpaâ omɔ dôka, nɛ gan bo nɛ omôkpayi a nê ngem kpasi k'âi nâ.»

¹⁶ Nɛ Zezi tɔ nma êyâdhongwen ha wa yege: «Bhee, nɛ nma wikipamɔ ɔwa sɛnɛ, go oyɔna fɔ k'â dɛya rɔk dhɛ. ¹⁷ Go wikipamɔi kɔ nângâ saasek yege: “Nê'm dɛ rege, nɛ gan am kpa fara wen a oyɔna fɔ kô'm sɛnɛ nâi ge?” ¹⁸ Bhon n'â tɔ yege: “Zɔk mɔ nɛ nê'm dɛyâi ââ-nô: nê'm gbin o-â dami am a nu, nê'm dɛ onma mbeya gan kô kɔkutiyai, mô nê'm mɔy oyɔna fɔi in omôkpay kô'm sɔn am a kôwa. ¹⁹ Nɛ kɔraa nɛ nê'm tɔ ha kirîte'm wante mi yege: Mɛ ɔ nɛ omôkpay dôka wen pɛ dôka, go mɛ ɔmte mê, ha mê yong nɛ mɛ nô, nɛ mɛ dɛ saa kinɛ nô.” ²⁰ Go Nzapa tɔ h'â yege: “Mê nɛ gan mɛ ing tɛ mɛ nâ gôɔ, zɛɛ nô, nê mê feyâ, nɛ omɔ sɔn nɛ mɛ mɔyâi nê ɔ nɛ kô o?” ²¹ Kuu orôwai, nɛ Zezi tɔ bhɔ yege: “Zɔk mɔ nɛ nê dɛ wire nɛ mɔy omôkpay wen zu ɛ wantɛ, nɛ ganaa ɔ nɛ wikipamɔ tɛ rip Nzapa nâi âi.»

Kini'i e sɛrâ'i zû Nzapa

(Matiye 6:25-34)

²² Kɔraa nɛ Zezi tɔ ha owiwemɔ k'âi yege: «Mɔ gɔy am tɔ ha'i: Akini'i kidhi sɛrâ'i wen zu kpasi kô'i, wende gan wen zu mɔ nɛ nê'i yongâ in turu nɛ nê'i pɪ tɛ'ii nâ. ²³ Nɛ mbetɛ, kpasi kô wire gana môtɔngi, nɛ tɛ wire gana turu. ²⁴ Wi zɔk okôgba: gan wa gun gbâra yɔna nâ, tɛ wa mɔy gbâra yɔna nâ. Gan wa ɔ nɛ tuwa ngem mɔ nâ, tɛ wa ɔ nɛ dam nâ, nɛ Nzapa hâ môtɔngi ha wa. Nɛ kô'i, gore kô'i gana onôy dôka! ²⁵ Wi o kengbarâ tɛ'ii, a nê dhongwaa kîdhô sera

k'ê, rêm e nma zê kpem zu zê dêyâzan k'ê o?^a ²⁶ Mò gɔy, bhay nma be mò nê gana'i rêm dê nâi, wen ge a'i kidhi sérâ'i wen zu okoyâa wenâa ge? ²⁷ Wi zòk ogbadeng: gan wa dê tom nâ, nê gan wa tok turu nâ. Gan sòn am tɔ ha'i: bhay Salomò nê ɔwa nê omôkpay dôkai, nê odedhe turu nê dungâa pɛ tê ɛi gan hedhi in rɔki kô ogbadeng nôi kpem nâ. ²⁸ Wi nê kâyâkele kô'i gan dɔk nâ gôô! Ozɔ nê ɔ dhɔɔ zɔ mɛ go binê nê wey nê bey sidhay go Nzapa dhafi wa rɔk dhe, a'i saasek nê Nzapa gan rêm pɛ odedhe turu tɛ'i gan kô ozɔ nôi nâ nde? ²⁹ Mò gɔy, akini'i dung nê bââ-ala wen zu mò nê nê'i yongâ, wende gan mò nê nê'i nɔwâi nâ, nê akini'i kidhi sérâ'i nâ. ³⁰ Nê mbetɛ, owire nê gan ing Nzapa nâi a dung kidhi omò nôi sòn nmang-nmangi. Nê kô'i, Yam kô'i ingɔ omò nê nangâ'ii. ³¹ Mò gɔy, kini'i kidhi Nûwan kô Nzapa kɔkuti, nê Nzapa nê hạ omò nôi sòn ha'i e zuwa.»

Kini'i mɔy omôkpay kô'i tɛ ripzan mɛ

(Matiye 6:19-21)

³² «Wi owire kô'm nê'i ɔ ôrô oduwadiki nê zu wa gan dɛm nâ gai, keri akin dɛ'i nâ, wenkò Yam kô'i zòka rɔk dhe wen hạ Nûwani ha'i.

³³ «Kini'i ka omôkpay kô'i, ha'i hạ mbɔyâa ha owikòle. Nê kini'i fûû dandâ mbɔy nê gan rêm dhâng nâi. Kini'i mɔy omôkpay kô'i sentɛ ripzan mɛ, setɛ omôkpayi rêm sòn nâ: sentɛ ripzan mɛi, owizɔ gan gbo sene nâ, nê zême gan ri mò sene nâ. ³⁴ Nê mbetɛ, fara nê môkpay kô'i ɔ senei, sérâ'i ɔ senei bho.»

Kini'i dhafi tɛ'i wen wese peydhong kô Wan

³⁵ «Kini'i hɛɛ pêê zu turu kô'i ha'i ɔ dôû wen dê tom, nê e ha wey lambe kô'i kin bi nâ. ³⁶ Kini'i ɔ ôrô owidetom nê ngem peydhong kô wan k'ôrô nê nɛyâ gbaguûmò bââ kôô ga. Gɔy setɛ wese nê b'ạ gbo, go b'ạ kôn nû tuwa, nê'i rêm hɔy h'ạ lam. ³⁷ Dêyâsaa ɔ ha owidetom nê wan kô wa bo gbowâ, n'ạ kpa wa gende ga rip wa ɔ vêm-vêmi! Nê

---

^a 12:25 Onma mbeti tɔ k'ôrô bho yege: Wi o nê dhongwaa kîdhô sera k'ê, rêm zɛ gan zɛ k'ê o nde?

kpasuwen am tɔ ha'i, n'â pɪ turu tom tɛ ɔ, n'â tɔ ha wa nê wâ dung nu kɔ tɛ kandara yɔngmɔ, nɛ n'â hɔ mɔyɔngi ha wa wen yɔngâ. ³⁸ Zey yege, wani bo gbo nê gbɔgbɔ zɛ, wende gan nê zû zɛ, go wese nê b'ɔ kpa wa nê bhɔnâ go wa ngembaai, nɛ nê wâ kpa dɛyâsaa.

³⁹ «Kini'i ing ha sâk, tɔwâ yege wan tuwa ingɔ kɔ-wese nɛ wizɔ neyâ tɛ nê nêi, nɛ gan neyâa ɔ yara setɛ wizɔ gbɛn nû tuwa k'ɔi tɛ re nâ. ⁴⁰ Mɔ gɔy, wi bhɔ, kini'i dhafi tɛ'i ha'i ɔ dɔɔ, wenkɔ Bem kô wire nê pey dhong nê kɔ-wese nɛ gana'i saasek wi yege gan n'â pey dhong kine-kine nâi.»

Êyâdhongwen zu owidetom riito

(Matiye 24:45-51)

⁴¹ Bhɔn nɛ Piyɛr ak Zezi yege: «Wan, êyâdhongwen nɛ'i tɔi ɔ wen zu'rɛ wende gan wen zu owire sɔn wende?» ⁴² Nɛ Wan si nê wen dhong h'ɔ yege: «Widetom nɛ dɛ tom nê dhongwaraa go wan k'ɔ e sera ɛ zû ɔi ɔ nɛ o? ɔ nɛ widetom nɛ wan k'ɔ eyâa zu okoy widetomi wen zɔk mɔ zû wa, setɛ wese yɔngmɔ bo rɛmâ, n'â kɛ mɔyɔngi ha wai. ⁴³ Dɛyâsaa ɔ ha widetom nɛ wan k'ɔ bo gbɔwâ, n'â kpa ɔ farâ dɛ tomi. ⁴⁴ Nê kpasuwen am tɔ ha'i, wan k'ɔi nê eyaa n'â zɔk mɔ zu omɔ k'ɔ sɔn. ⁴⁵ Nɛ wese nɛ widetomi bo tɔ nê sera ɛ yege, wan k'ɔi gan nê pey dhong kine-kine nâ, g'ɔ kɔ nânâ rɪk okôo in owêy nɛ ɔ nɛ owidetomi, n'ɔ yɔng mɔ, n'ɔ nê dɔɔ g'ɔ fe pɛrâa gan zuwa, ⁴⁶ nɛ wan kô widetomi nê pey nê zɛ nɛ widetomi gan a kele ɛ zuwa nâ, in kɔ-wese nɛ ganaa ing nâi. Nɛ wani nê ndak dhâng widetomi sidhay, nɛ n'â dɛ kpem mɔ nɛ wa dɛ nɛ owire nɛ gan zey oronû Nzapa nâi nê ɔ.

⁴⁷ «Widetom nɛ ingɔ mɔ nɛ wan k'ɔ kɔwâ dhongâa, soko ganaa dhafi nma mɔ kpem nâ, wende gan ɔ dɛ mɔ ôrô mɔ nɛ wan k'ɔi kɔwâ dhongaai ga nâi, wan k'ɔi nê rɪkaa ngbôdhông-ngbôndhông. ⁴⁸ Nɛ widetom nɛ gan ing mɔ nɛ wan k'ɔ kɔwâ dhongaai nâ, sok'ɔ dɛ mɔ nɛ rema in rɪkii, wan k'ɔi nɛ rɪkaa ndêê bhɔn. Wire nɛ wa hɔ mɔ h'ɔ dɔkai, nê wâ ak mɔ kɔ eraa dɔka bhɔ. Nɛ wire nɛ wa e mɔ dɔka kɔ eraa wen ngembâi, nê wâ ak mɔ kɔ eraa dɔka bhɔ.»

Zezi tɔwâ yege owire nê kɛ sangâ tɛ'rô wen zu ɛ

(Matiye 10:34-36)

⁴⁹ «Am tɛyâ wen pɪ wey tɛ zû nu, go'm kɔwâ dhongâa ha weyi kɔ nângâ hɛk kinɛɛ nɔ. ⁵⁰ Nê wâ dɛ'm nê nma batɛm, go sɛrâ'm gan nê dung nu nâ gɔɔy wen wese nê nê wâ dɛ'm nê batɛmi.^a

⁵¹ «Wi saasek kô'i yege âm tɛyâ wen e mun zû nu nɔ wende? ɛ-ɛ, am tɔ ha'i, âm tɛyâ wen dɛ sɛtɛ owire kɛ sangâ tɛ'rô. ⁵² Nê mbɛtɛ, kunângâa sɔ, owire bo ɔ mɔɔɔ kɔ tuwa kpem, nê nê wâ kɛ sangâ tɛ wa. Owire taa nê sɛn owire riito, nê owire riito nê sɛn owire taai. ⁵³ Yam nê sɛn bem k'ɛ kô bewêy, nê bewêy nê sɛn yam k'ɛ. Naa nê sɛn bem k'ɛ kô bekôo, nê bekôo nê sɛn naa k'ɛ. Foo kô kôo nê sɛn kô kɔfɛ k'ɛ, nê kô kɔfɛ nê sɛn foo k'ɛ kô kôo.»

Kini'i ing godho omɔ nê dɛ mɔ sɔi

(Matiye 16:2-3)

⁵⁴ Zezi si dhong go tɔ wen ha odɛrâ wirei bhɔ yege: «Wese nê bo'i zɔk buzan nê bo kuu si rey-wesei, nê'i tɔ yege: “Kôro nê tɛyâ”, nê kôroi tɛ nê mbɛtɛ. ⁵⁵ Nê wese nê bo'i zɔk bûk nê bo kuu si kɔzang wese si dhɔɔ go yui, nê'i tɔ yege: “Fara nê gbɛngâ”, nê farai gbɛng nê mbɛtɛ.^b ⁵⁶ Wi owire nê wen nû'i ɔ zâng in dɛyâmo kô'i gɔ, bo'i zɔk nu in ripzan, nê'i ingɔ yege kôro nê tɛyâ, wende gan wese nê dɔ rɔk dhɛ. Nê wen ge ha gana'i ing godho omɔ nê dɛ mɔ sɔi nâ wenâa ge nde?»

^a **12:50** Zezi tɔ yege, dhong-nmaa kpem ôrô mɔ nê bo wa dɛ wire nê batɛm, n'ɔ ɔ dhɔɔ rii ga, ɛ bhɔ, n'ɛ ɔ zang dhoy gɔy bhɔ.

^b **12:55** Sɛntɛ nu kô Palestin, bûk nê kuu si kɔzang wese si dhɔɔi tɛ nê gbɛngâ fara tɛ zang kerâ. Nê nû faranzi, wa sa kɔzang wese si dhɔɔ yege «sud».

Kini'i dhafi wen sangâ te'i in wigita kô'i*(Matiye 5:25-26)*

⁵⁷ «Wen ge ha wi wantɛ gana'i hok mɔ ne ɔ ne dhongwaraai nâi wen ge? ⁵⁸ Zey yege wigita kô mɛ bo ne ne mê tɛti wibhɛwen, ne kin mɛ dɛ sɔn ha mê dhafi wen inaa nê dhongwaa. Gɔy nâ, ne n'â gbuu mê ɔ nê nê wen e mê kɔ ee wibhɛwen, ne wibhɛweni nê e mê kɔ ee wingem owikânga wen pɪ mê kɔ tuwa kânga. ⁵⁹ Nê kpasiwen am tɔ ha mê, gan nê mê hɔ ha kɔ tuwa kângai nâ, gɔy mô nê mê si ne tɔnâ ne ɔ zu mêi dhong sɔn sɛ.»

Kini'i gbak â dhongwaa dɛyâmo kô'i

13 Tê weseya nâi, onma wire tɛyâ go tɔwa wen ha Zezi zu dhongwaa ne Pilat haɔ nû go wa gbɛya owire kô Galile tɛ wese ne dungô wa ay mɔ ha Nzapai. ² Ne Zezi si nê wen dhong ha wa yege: «Wi saasek kô'i wi yege owire kô Galile nâi ɔ ne oɔsa wide dhângmɔ gân okoy wire kô Galile sɔn, go wenkɔ mɔ gɔy ha Pilat gbɛyâ wai wende? ³ Ê-ɛ! Am tɔ ha'i, zey yege bo'i gbak â dhongwaa dɛyâmo kô'i nâ, ne wi sɔn, nê'i fe gɔy bhɔ. ⁴ Ne owire bhû ne zuwa nûnâ nâi ne kûrô tuwa kô Silowe gbinɔ a zû wa go gbɛyâ wai, wi saasek kô'i wi yege, wâ ɔwa nê oɔsa wide dhângmɔ gân okoy wire kô Zerisalem sɔn wende? ⁵ Ê-ɛ! Am tɔ ha'i, zey yege bo'i gbak â dhongwaa dɛyâmo kô'i nâ, ne wi sɔn, nê'i fe gɔy bhɔ.»

Êyâdhongwen zu te fig ne gan way nâi

⁶ Kɔraa ne Zezi tɔ nma êyâdhongwen ha wa yege: «Nma wire maâ te fig dhɔɔ fɔ vɪy k'ɛ. Go nma wese, n'â nê wen bhi wâyâ tei, ne ganaa kpa nmaa kpem nâ. ⁷ Bhɔn n'â tɔ ha widetom fɔ vɪyi yege: “Wi zɔk, dɛyâ pɛ taa sɔw am tɛ wen bhi wâyâ fig tɛ te fig nɔ, ne gan am kpa nmaa senei kpem nâ. Mɔ gɔy, mɛ gɔmaa pɪ nu, wenk'â bhɛɛ fara gere-gere.” ⁸ Ne widetom fɔi si nê wen dhong h'â yege: “Gɔsa wire, wi e h'â yoo tâa pêê nɔw ha'rê zɔk sɛ. Nê'm zâ gunâa zik kpa,

nê'm a odhɔɔ mōday sene. ⁹ Ing nâ ne pe dhongee ne n'â wayâ. Go wese ne b'â way nâ, ne nê'i hạ nû wen nê'rê gôm're pị nu gere."»

Zezi zama kum kô nma kôo nê zê-ɔmte kô oZuwif

¹⁰ Zezi yarâ usi mɔ sente nma tuwa mōyâa kô oZuwif, nê zê-ɔmte.

¹¹ Gende ga nma kôo ne nma dhâng-sôdan kumô ɔ go deyâ pe bhû ne zuwa nûnâi ɔwa dîj. Dhongâa birô go ɔ kungkurung, go ganaa rem yaɸi tê ɔ wen yoo zeng nâ. ¹² Go wese ne Zezi bo ɔk kôoi, n'â sa ɔ, g'â tɔ h'â yege: «Kôo, kum kô mɛi sɔna sidhay.» ¹³ Go Zezi e ee ɛ zu kôoi, go bhɔn te nûwai, ne kôoi yaɸi te ɛ go yoo zeng, g'â kụ nângâ ɔn Nzapa.

¹⁴ Ne wizɔkmɔ zû tuwa mōyâa kô oZuwifi kpa dɔ, wenkɔ mɔ ne Zezi zama wizêrê nê zê-ɔmtei. Bhɔn ne wizɔkmɔ zû tuwa mōyâai tɔ ha odêrâ wirei yege: «Ozê tom ɔ dhong-kpem, mɔ gɔy, neyâ'i te nê oze nîi wen nê wâ zam zêrê kô'i, ne gan bo nê zê-ɔmtei nâ!» ¹⁵ Ne Wan si nê wen dhong h'â yege: «Wî owire ne wen nû'i ɔ zâng in dēyâmɔ kô'i gôɔ, wi sɔn gana'i buu bagara wende gan lere kô'i farâ yongmɔ, go'i nê nê ɔ wen nɔ ri nê zê-ɔmte nâ nde?» ¹⁶ Ne kôo nôo ne ɔ ne bezang Abaraham, go Zaboro hɛrâa wen pe bhû ne zuwa nûnâi gôɔ, gan neyâ'm buu pêê ha tê ɔ nê zê-ɔmte nâ nde?»

¹⁷ Go wese ne Zezi bo si nê wen dhong gɔy, ne foyo de owigita k'âi sɔn. Ne kô odêrâ wirei, wa sɔn wa ɔ ne dēyâsaa dōka wen zu odedhemɔ sɔn ne Zezi dung dei.

Êyâdhongwen zu gbârâ gira

(Matiye 13:31-32; Marke 4:30-32)

¹⁸ Bhɔn ne Zezi tɔ yege: «Nûwan kô Nzapa ɔ ôrô ge ga ge? Nê'm weyaa nê nmaâ in ge? ¹⁹ ɔ ôrô gbârâ gira ne nma wire baâ, go gunô kô gbang k'ɛ, go hɔ, go zî, go de gâsa te soko onôy tê go de tuwa k'ôrô tê okôbhâi ga.»

²⁰ Zezi tɔ ha wa bho yege: «Ge am rem we nê nmaâ in Nûwan kô Nzapa ge? ²¹ A hɔwâ nmaâ in bebele ne nma kôo baâ, go zanga nê nmaâ in fuk ne dunɔ gɔsa sambe, soko de go omɔi n'ɔ zanga nê nmaâi ha rɔk dhei ga.»

Wi o a nê re tê Nûwan kô Nzapa o?

(Matiye 7:13-14; 22-23; 25:10-12)

²² Zezi baâ dhongwaa go dung nê si Zerisalem me, go dungaa usi mo ha owire zang oɔsa re in obe re n'ɔ langi senei. ²³ Bhon ne nma wire akaa yege: «Gasa wire, ente owire ndêê bhon a nê kpa kpasi kô nmang-nmang wende?» Bhon ne Zezi si nê wen dhong ha owire son ne yaa tê mo yege: ²⁴ «Kini'i kidhi dhongwaa sing wen re nê be nû tuwai. Ne mbete am tɔ ha'i, owire doka nê kidhi dhongwaa wen re ne be nû tuwai, soko gan nê wâ kpa dhongwaa wen re nâ.

²⁵ «Wese ne wan tuwai nê kuu nê kpe nû tuwai, ne nê'i bhon zani, mo nê'i kɔ nângâ kon nû tuwai, nê'i sa mo yege: “Wan, wi hɔy nû tuwa ha'rê.” Ne wan tuwai nê si nê wen dhong ha'i yege: “Gan am ing fara nê'i kurô senei nâ.” ²⁶ Ne nê'i tɔ h'ɔ yege: “Êrê yongâ mo, ne're nô mo ini'i, ne dungô'i usi mo ha'rê zu odhongwaa ne ya zang re k'êrêi.” ²⁷ Ne n'ɔ si nê wen dhong bho ha'i yege: “Gan am ing fara nê'i kurô senei nâ, go'i langi yêê ha kɔ tɔ'm, wi son nê'i de dhângi.” ²⁸ Nê'i hey kɔwâ, nê'i yong gogo'i ngir-ngir. Ne mbete, nê'i zɔk Abaraham, Izak in Zakob ne owitɔ-oronû Nzapa son sente Nûwan kô Nzapa. Ne kô'i, nê wâ ndakâ'i wa a zan me. ²⁹ Owire nê kuu si may-wese, si rey-wese, si kɔzang wese si ngon, ne si kɔzang wese si dhɔɔ, mô nê wâ dung nu wen yong kam sente Nûwan kô Nzapa. ³⁰ Mo gɔy, owire ne ɔ ne owikpe-dhong sôîi, nê wâ ɔ ne owidak ti, ne owire ne ɔ ne owidak ti sôîi, nê wâ ɔ ne owikpe-dhong.»

Zezi aya nû ɛ wen zu Zerisalem

(Matiye 23:37-39)

³¹ Bhɔn tɛ weseya nɛi, onma Fariziyɛ tɛ go tɔ ha Zezi yege: «Mɛ kuu, ha mɛ langi yɛɛ ha diye, wenko Herod kɔ dhong gbɛ mɛ.» ³² Ne Zezi si nɛ wen dhong ha wa yege: «Wi nɛ, ha'i tɔ ha wire nɛi nɛ dɛ mo nɛ gbabɔk ɔrɔ akayara ga goi wi yege: "Sɔɔ nɔ am ndak odhang-sɔdan, nɛ'm zam zɛrɛ ha tɛ owire. Nɛ binɛɛ, nɛ nɛ'm dɛ gɔy bho. Nɛ bo gbo tɛ taɛ zɛ, nɛ nɛ'm sɔn tom kɔ'm."» ³³ Go e ha'm bhɔn tɛ nɛyɛnɔ kɔ'mi sɔɔ, nɛ binɛɛ in mɔsɛ, wenko gan wa gbɛ owitɔ-oronu Nzapa sentɛ gere fara nɛ, go bhay sentɛ Zerisalem ga sɔna.

³⁴ «Wi owire kɔ Zerisalem! Wi owire kɔ Zerisalem! Wi nɛ dungɔ'i gbɛ owitɔ-oronu Nzapa, nɛ'i ro owire nɛ Nzapa tom wa ha'ii nɛ ta wi gbɛi! Wɛɛ rege, ha'm kɔwɛ dhong moɔ obezanga'i tɛ dhɔrɔ'm ɔrɔ mo nɛ naɛ kɔra moɔ obem k'ɛ tɛ dhɔɔ bhaka ɛi ga, soko gana'i kɔ dhongɛa nɛi ge! ³⁵ Kinɛɛ nɔɔ, Nzapa hɔra nɛ tuwa kɔ'i e ha'i sidhay. Am tɔ ha'i, gan nɛ'i zɔkɔ'm kpem nɛ, gɔɔy wen wese nɛ nɛ'i tɔ yege: "E ha Nzapa sa dedhe wen a zu wire nɛ tɛ nɛ yin Wani."»^a

Zezi zamâ nma wizêrê nê zê-ɔmte

14 Nɛ nma zê-ɔmte kɔ oZuwif, Zezi reya kɔ tuwa kɔ nma gɛsa wire kɔ oFariziyɛ wen yɔng kam. Go owire nɛ ya tɛ moi dung zɔkaa dhɛk-dhɛk. ² Gende ga nma wire nɛ ɔ nɛ zɛrɛ haɔ tɛi yoo ti ɛi. ³ Bhɔn nɛ Zezi ak owi-usi mbɔra in oFariziyɛi yege: «Mbɔra k'ɛrɛ ha dhongwaa ha wire wen zam zɛrɛ ha tɛ nma wire nɛ zê-ɔmte, wende gan mbɔrai gan ha dhongwaa nɛ nde?» ⁴ Ne owirei ya selele. Bhɔn nɛ Zezi e eɛ ɛ zu wizêrɛi, g'ɔ zamaa, n'ɔ tɔ h'ɔ g'ɔ si. ⁵ Kɔraa, nɛ Zezi tɔ ha owirei yege: «Wi o kengbarɛ tɛ'ii, ha bem k'ɔ, wende gan bagara k'ɔ bo tek kɔ kodhe nɛ zê-ɔmte, nɛ gan n'ɔ dakaa ɔ ho nɛ lam nɛ o?» ⁶ Ne gan wa ing wen nɛ nɛ wɛ si nɛ dhong h'ɔ zɛ weni nɛ.

^a 13:35 Zɔk oGima 118:26.

Akini'i hok kükuti farâ dungî nâ

⁷ Zezi zək dhongwaa ne owire ne wa ndefâ wa wen yong kami dung hok k'ôrô okükuti farâ dungii, g'ą tų nma êyâdhongwen ha wa yege: ⁸ «Zey yege nma wire bo ndefi mē wen yong kam tē gbaguũmɔ bââ nmaâ kô kô in wēy, ne akin mē dung tē kükuti fara nâ. Ing nâ gan wa ndefâ nma wire ne gana mei bhɔ wende, ⁹ ne wan tuwai ne ndefâ mei nē tē nē tų ha mē yege: “Mē kuu, ha mē e fara kô mēi h'ą.” Ne nē mē kuu nē foyo, nē mē ne wen dung sentē sɔnkoy fara dhong mē. ¹⁰ Go wese ne nma wire bo ndefi mē wen yong kam, ne kin mē dung tē sɔnkoy fara dhong mē. Go wese ne wan tuwa ne ndefa mei bo tɛyâ, ne n'â tų ha mē yege: “Bhiya kô'm, mē tē ha mē dung tē dedhe fara na.” Gųy setē mē dji tē rip owire sɔn n'ą ndefâ wai.

¹¹ «Ne mbetē, wire sɔn ne dē tē ɛ nē gąsa wirei, ne Nzapa nē dē set'ą ɔ ne gbɔɔ wire. Ne wire sɔn ne dē tē ɛ nē gbɔɔ wirei, Nzapa nē dē set'ą ɔ ne gąsa wire.»

Zezi tųwâ wen zu ndêfâ owikɔle wen yong mɔ

¹² Kuu orôwai, ne Zezi tų ha wirei ne ndefâa wen yong mɔi yege: «Zey yege bo mē dē kam wese, wende gan kam mbôro ha owire wen yongâ, ne akin mē ndefi obhiya kô mē, wende gan oyą kô mē, wende gan onam kô mē in owikpamɔ ne ɔ ne odan-tuwa kô mei nâ. Zey yege bo mē ndefi wa, ne nē wâ ndefi mē bhɔ, mō nē wâ si nē mɔ ne mē deya ha wai dhong ha mē. ¹³ Go wese ne bo mē dē nma gbaguũmɔ, ne kin mē ndefi entē owikɔle, owikum in owire ne nma wââ tē wa yɔfai in owibom. ¹⁴ Zey yege bo mē dē gųy, ne nē mē ɔ ne dêyâsaa gan zuwa, wenkɔ gan wa rɛm si nē nma mɔ dhong ha mē wen zu mɔ ne mē deya ha wai nâ. Ne mbetē, Nzapa a nē si nē mɔi dhong ha mē tē wese ne n'â tun owidɛmɔ nē dhongwaraa ha tē feyi.»

Êyâdhongwen zu nma wire ne deya gasa gbaguûmɔ

(Matiye 22:1-10)

¹⁵ Nma wire ne yong kami in wai bo zey weni gɔy, n'a tɔ ha Zezi yege: «Dêyâsaa ɔ ha wire ne nê yong mɔ sente Nûwan kô Nzapai.»
¹⁶ Ne Zezi si nê wen dhong h'a yege: «Nma wese, ne nma wire deya gasa gbaguûmɔ, g'a ndefa owire dôka-dôka wenâa. ¹⁷ Go kɔ-wese yong kami bo remâ, n'a tom nma widetom k'a wen tɔ ha owire n'a ndefâ wai yege: “Wi tê, ne'm dhafâ kami sɔn sidhay!” ¹⁸ Ne owire kpem-kpem sɔn n'a ndefâ wai kɔ nângâ kasi kû ɔ. Go kɔkuti wirei tɔ yege: “Am heyâ fɔ kô'm, go nê'm ne wen zôkâ, go'm kasi kû mê.”
¹⁹ Ne nmaa tɔ k'ɛ yege: “Âm heyâ obagara wa-mɔ bhû, go nê'm ne wen we wa wen zôk gan wa wâ mɔ rɔk dhe wende, go'm kasi kû mê.” ²⁰ Ne nmaa bhɔ tɔ k'ɛ yege: “Am baa tâa kôo kine-kine, go gan am rem ne nâ.” ²¹ Ne widetomi pey dhong, go buu bɔlô weni sɔn ha wan k'ɛi. Ne wani kpa dɔ, go tɔ ha widetomi yege: “Mê nê bere-bere tɛ ogogara in zû odhongwaa zang rei, ha mê kay owikɔle, owire ne nma wâa tê wa yɔfai, owibom in owikum ha mê tê nê wa.” ²² Kɔraa ne widetomi pey dhong go tɔ ha wan k'ɛi yege: “Wan, am deya omɔ ne'i haɔ nû ha'm wen deyâi sɔn sidhay, soko okoy fara bhɔnâ gere-gere bhɔ.” ²³ Ne wani tɔ h'a yege: “Mê ba zu odhongwaa in kɔ tê ogbang fɔ, ha mê de sɔn wen owire nê tɛyâ, gɔy setɛ owire dun kû tuwa kô'mi. ²⁴ Ne mbete am tɔ ha'i, kengbarâ tɛ kɔkuti owire ne'm ndefâ wai, nma wire kpem gan nê yong kam kô'mi nâ.”»

Dhongwaa ne wire rem ɔ ne wiwemɔ kô Zezi

(Matiye 10:37-38)

²⁵ Nma wese, ne Zezi bhɔnâ go nê nɔ zû dhongwaai, ne odêrâ wire ba bɔlâa. Bhɔn n'a zik tê ɔ si tê wa mê, g'a tɔ ha wa yege: ²⁶ «Zey yege nma wire bo tɛ tê tɛ'm, soko ganaa bɛ yam k'a, wende gan naa k'a, wende gan kô k'a, wende gan obem k'a, wende gan oyâ k'a kô bewêy in kô bekôo, wende gan tê ɔ wantɛ nâ, ne ganaa rem ɔ ne wiwemɔ kô'm nâ. ²⁷ Ne wire ne gan toy sangkarâng tɛ k'ɛ wen ba bɔlô'm nâi, gan rem ɔ ne wiwemɔ kô'm nâ.

²⁸ «Nê mbetê, zey yege nma wire kengbarâ tē'ii bo kɔ dhong dē nma gāsa tuwa, nē gan n'â soy nu, mō n'â kasi tanāa wen zɔk gan mbɔy n'â ɔ nē nē wen dē nē gāsa tuwai rēmā wen dē tomi sɔn wende? ²⁹ Nē zey yege b'â dē ente bedhēya, soko ganaa rēm dē gāsa tuwai sɔn nā, nē owire sɔn nē zɔka gāsa tuwai n'â dēyā zāai nē bhɔyaa. ³⁰ Nē nē wā tɔ yege: “Wēy nōw kɔwɔ nāngā dē gāsa tuwa ha ganaa rēm sɔn tomāa nā gōw.”

³¹ «Dhong-nmaa kpem bhɔ, zey yege nma wannu bo kɔ dhong nē wen dē biro in nma wannu zāng, nē gan n'â dung nu mō n'â kasi tanāa wen zɔk gan ɔ in owibiro k'â saki bhūi, wa rēm bi in wannu nē tē nē owibiro bo k'ē saki bhū wāa riitoi wende? ³² Go wese nē b'â zɔk yege ganaa ɔ nē ngay nā, nē n'â tom onma wire k'â ha bhikalā wannui tē wese n'â bhɔna taa yēfēi, wen ak inaa wen nē wā zey nmaā sete mun ɔ kengbara tē wa.

³³ «Mɔ gɔy, kengbarâ tē'ii, wire bo hɔɔ nē omɔ k'ē sɔn e nā, nē ganaa rēm ɔ nē wiwemɔ kō'm nā.»

Êyâdhongwen zu tɔng

(*Matiye 5:13; Markē 9:50*)

³⁴ «Tɔng ɔ nē dedhemɔ. Go wese nē tɔngi bo woli sidhay, nē nē'i dē nē rege sete tɔngi si dhong tē dāy mbeya bhɔi ge nde? ³⁵ Tɔngi gan rēm dē dēe in nu, wende gan ɔ rēm dē dēe in fɔ nā, go ɔ wen a zɔ. Wire nē bo ɔ nē zērā zey wen, nē kinaa zey wen nōw!»

Êyâdhongwen zu duwadiki nē yɔwa soko wā kpaâ ɔ

(*Matiye 18:12-14*)

15 Owikay mbɔy lamboo in owide dhāngmɔ sɔn mɔya kɔ tē Zezi wen zey wen n'â tɔi. ² Go oFariziyē in owi-usi mbɔra dung huru wen yege: «Wēy nōw ba owide dhāngmɔ tē tē ē, n'â yɔng mɔ in wa.»^a ³ Bhɔn nē Zezi tɔ êyâdhongwen nōw ha wa yege: ⁴ «Zey

^a **15:2** Owi-usi mbɔra kō oZuwif tɔwā yege: Wire bo yɔng mɔ in owire nē gan ɔ sâk tē rip Nzapa nāi, nē gan n'â ɔ sâk nā bhɔ.

yege nma wire kengbarâ tē'ii bo ɔ ne oduwadiki k'ɛ ɔm-nmaa kpem (100), soko nmaa kpem bo yɔwâ, ne gan n'â e okoyâa bhû wâa kusi ne zuwa kusii farâ yong mɔi, wen ne wen kidhaa n'â yɔwâi gɔɔy mɔ n'â kpa ɔ se nâ nde? ⁵Go wese ne b'â kpa duwadikii ne yɔwâi sidhay, n'â kpa dēyâsaa dōka, g'â ba ɔ ɔ gɔ zu geraa, ⁶g'â si. Go b'â gbo nû tuwa, n'â sa obhiya k'â in odan-tuwa k'â, g'â tɔ ha wa yege: “Wi tē ha'rê de saa, wenko duwadiki kô'm ne yɔwâi, am kpaâ ɔ sidhay!” ⁷Dhong-nmaa kpem am tɔ ha'i: Dēyâsaa ɔ sente ripzan me gɔɔy wen zu nma wide dhângmɔ kpem ne gbak â dhongwaa dēyâmɔ k'ɛi, gân kô owidemɔ nê dhongwaraa bhû wâa kusi ne zuwa kusi ne gan ɔ ne wɔ wen gbak â dhongwaa dēyâmɔ k'ôro nâi.»

Êyâdhongwen zu gbɔrô mbɔy ne yɔwa soko wâ kpaâ

⁸«Zey yege nma kôo kengbarâ tē'ii bo ɔ ne gbɔrô mbɔy bhû soko nmaa kpem bo yɔwâ, ne gan n'â e wey tē lambe, n'â mbii kô tuwa, mɔ n'â kidhi ngbêngêlê-ngbêngêlê gɔɔy mɔ n'â kpa se nâ nde? ⁹Wese ne b'â kpa gbɔrô mbɔyi sidhay, n'â sa obhiya k'â in odan-tuwa k'â, g'â tɔ ha wa yege: “Wi tē ha'rê de saa, wenko gbɔrô mbɔy kô'm ne yɔwâi, âm kpaâ sidhay!”

¹⁰«Dhong-nmaa kpem am tɔ ha'i, dēyâsaa ɔ gɔɔy bho kengbarâ tē owingon kô Nzapa wen zu nma wide dhângmɔ kpem ne gbak â dhongwaa dēyâmɔ k'ɛi.»

Êyâdhongwen zu bem ne yɔwa soko wâ kpaâ ɔ

¹¹Zezi tɔ bho yege: «Nma wēy ɔwa nê obem k'ɛ kô bewēy riito. ¹²Go hɔbɔlɔwai tɔ ha yam k'ɛ yege: “Yam, wi hạ wâa mɔkpay bo kô'm ne neyâ'i hạ ha'mi ha'm.” Bhon ne yam kô wai kɛ sanga omɔkpayi ha wa. ¹³Ze ndêê kɔraai, ne hɔbɔlɔwai ka omɔ bo k'ɛi sɔn, g'â kay mbɔyâa g'â langi ɔ nê tē nma nu yêê, g'â dhâng mbɔyi sɔn nê dhongwaa dēyâ oyaayaâmɔ. ¹⁴Go wese ne b'â dhâng mbɔyi ɔ sɔn sidhay, ne gbawɔ tek fara n'â neyâ senei, go ganaa kpa mɔ wen yong nâ. ¹⁵Bhon n'â nê go nma wizang rei ba ɔ tē tom go tombaa

LUKE 15

68

wen day okɔsɔ sentɛ fɔ k'ɛ mɛ.^{a 16} Ạ ɔwâ nê wɔ wen yɔng omɔyɔngi nê okɔsɔi yɔngi, soko nma wire kpem gan hạ h'ạ nâ. ¹⁷ Go bɔn n'ạ kụ nângâ saasek yege: “Owidetom kô yam kô'm yɔng mɔ go rɛm'rô, nê mi, bem k'ạ, a dungu'm fe wɔ diyɛ gôw wende? ¹⁸ Nê'm si dhong tɛ yam kô'm mɛ, nê'm tɔ h'ạ mi yege: Yam, âm dɛya dhângmɔ tɛ rip Nzapa nê tɛ rifi'i bɔ, ¹⁹ go gan am rɛm wen nê'i sa'm yege bem kô'i bɔ nâ, go'i ba'm ôrô nma widetom kô'i ga.” ²⁰ Bɔn n'ạ ba dhongwaa wen si tɛ yam k'ạ mɛ.

«Go b'ạ bɔn tâa dhongwaa mɛ yêê, nê yam k'ạ zɔkaa, go ala ba yam k'ại gan zuwa, g'ạ we ti ạ nê yuy, g'ạ ba ạ tɛ kộ ngudhâa, n'ạ ufi zɛrâa. ²¹ Bɔn nê bemi tɔ ha yam k'ại yege: “Yam, âm dɛya dhângmɔ tɛ rip Nzapa nê tɛ rifi'i bɔ, go gan am rɛm wen nê'i sa'm yege bem kô'i bɔ nâ.” ²² Nê yam k'ại tɔ ha owidetom k'ại yege: “Wi tê nê dedhe turu nê gana okoyaa sɔni beree ha'i pị tê ạ, nê'i pị be kânâ tê be eraa, nê'i a ndafara kộ ạ. ²³ Kɔraai, nê'i nê ha'i ba be bagara nê ngbanga rɔk dɛi ha'i gbeyaa, ha'rê yɔng, ha'rê dɛ gbaguômɔ,

---

^a 15:15 Okɔsɔ: Okɔsɔ ɔ nê osadhe nê oZuwif zɔk nê gan wa ɔ sâk tɛ rip Nzapa nâ. Zɔk oWi-aymɔ 11:7; Riito Mbɔra 14:8. Ɛntɛ owire nê gan ɔ nê oZuwif nâi a dungɔ day okɔsɔi.

²⁴ wenkɔ bem kô'm nɔɔ nɛ'i zɔkaa gɔɔ, ɔ feyâ sok'ɔ tunɔ ha tɛ fey. ɔ yɔwa soko'm kpaâ ɔ." Bhon nɛ wa kɔ nângâ dɛ gbaguûmɔi.

²⁵ «Tê weseya nɔi, kaybemi bhônâ go dɛ tom sentɛ fɔ mɛ. Go wese nɛ bo dungaa siyô, go b'ɔ hedhi dɔɔ in tuwai, n'ɔ zey gitî gata in yɔra. ²⁶ G'ɔ sa nma widetomi, g'ɔ akaa gan ge a deyâ mɔ ge nde! ²⁷ Nɛ widetomi si nê wen dhong h'ɔ yege: "Yɔ kô mɛ ha perâ, go mɔi ha yam kô mɛ gbɛya be bagara nɛ ngbanga rɔk dhei, wenkɔ mɔ n'ɔ kpaâ ɔ nê dedhe tɛi." ²⁸ Bhon nɛ kaybemi dɛ dɔ go bɛ re tuwai, go yam k'ɔi hɔ go ay nû ɛ h'ɔ wen reyâ. ²⁹ Nɛ kaybemi tɔ ha yam k'ɔi yege: "Zɔk, deyâ pɛ dɔka sɔɔ am dɛ tom ha'i, nɛ gan am bɛ oronû'i nma wese kpem nâ. Nɛ bhay nma be valâ-duwa, nɛ gana'i hɔ ha'm wen dɛ nê saa in obhiya kô'm nma wese kpem nâ. ³⁰ Nɛ bem kô'i nɔɔ nɛ dhanga omôkpay kô'i sɔn wen zu okôo nɛ kidhi wêy rɔy-rɔyi a b'ɔ perâ, nɛ'i gbɛ be bagara nɛ ngbanga rɔk dhei wen zu ɔ nde!" ³¹ Nɛ yam k'ɔi tɔ h'ɔ yege: "Bem kô'm, mɛ dung kô mɛ ini'm bhôn-bhôn, go omɔ kô'm sɔn ɔ nɛ kô mɛ. ³² Go ɔ rɔk wen nê'rê dɛ gbaguûmɔ, nê're dɛ saa, wenkɔ yɔ kô mɛ nɔɔ feyâ sidhay sok'ɔ tunô, ɔ yɔwa soko'm kpaâ ɔ."»

missing: "./tmpPics/"

Nma yam ba bem k'ɛ nɛ bɛyâ oronû ɔ go langâ soko pey dhongi tɛ tɛ ɛ (15:20)

Êyâdhongwen zu dhâng widetom

16 Zezi tɔ ha owiwemɔ k'ɛ yege: «Nma wikpamɔ ɔwa nê nma widetom k'ɛ n'ɔ eyâa wen zɔk mɔ zu omôkpay k'ɔ sɔn. Go nma wese, nê onma wire tê go tɔ ha wikpamɔ yege, widetom k'ɔi dhâng omôkpay k'ɔi a zɔ. ² Bhon nê wikpamɔi sa widetom k'ɛi go akaa yege: “Ge wen ge am zey zu mei ge? Mɛ usi omɔ nê mɛ dɛya nê omôkpay kô'mi ha'm zɔk, wenkɔ gan nê mɛ zɔk mɔ zu omôkpay kô'm bho nâ.” ³ Go widetomi tɔ nê sera ɛ yege: “Wan kô'm nê fo'm sidhay ha zu omôkpay k'ɛi, go nê'm dɛ nê rege? Gan am ɔ nê ngay wen wa fɔ nâ, nê foyô koy mɔ dɛ'm gan zuwa. ⁴ Kineɛ nɔɔ, âm ingô mɔ nê nê'm dɛ setɛ wese nê wan kô'mi bo fo'm tê tom, nê owire rɛm ba'm tê kɔ tuwa k'ôrôî.” ⁵ Go bhon n'ɔ tom go wa sa owire kpem-kpem nê tɔnâ kô wan k'ɔ bho na zû wai go wa tê. G'ɔ ak kɔkutiyai yege: “Tɔnâ kô wan kô'm bho nâ zu mɛ rege?” ⁶ Nê wirei si nê wen dhong ha widetomi yege: “Tɔnâi bho nâ zu'm nê kere nê gɔm-nmaa kpem (100).” Nê widetomi tɔ h'ɔ yege: “Zɔk mbeti tɔnâ kô mei âɔ-nɔ go mɛ dung nu beree ha mɛ yɔɔ, kere nê bhû wâa mɔɔɔ.” ⁷ Kɔraa, n'ɔ ak nmaa bho yege: “Nê kô mɛ, tɔnâ kô wan kô'm bho nâ zu mɛ rege?” Nê wirei si nê wen dhong yege: “Tɔnâ kô wan kô'i bho nâ zu'm dandâ gbârâ yɔna gɔm-nmaa kpem (100).” Nê widetomi tɔ h'ɔ yege: “Zɔk mbeti tɔnâ kô mɛ âɔ-nɔ, go mɛ yɔɔ dandâ gbâra yɔna bhû wâa nûnâa.” ⁸ Bhon nê wikpamɔi zɔn widetom nê zɔk mɔ zu omôkpay k'ɛ go gan dɛ mɔ nê dhongwaraa nâi, wenk'ɔ dɛ mɔ nê gbabɔk. Nê mbetɛ, owire kô nu nɔɔ dɛ mɔ nê gbabɔk zang kô omɔ nê wa dɛ kengbara tê wai, gan owire kô Nzapa nê ya zang tôkâfarai.»

⁹ Nê Zezi tɔ bho yege: «Kô'm am tɔ ha'i, kini'i ba môkpay kô nu nɔɔ nê ɔɔ owire go dɛ dhângi, ha'i kidhi nê obhiya. Bo'i dɛ gɔy, nê wese nê môkpayi bo sɔn sidhay, nê nê wâ ba'i tɛ kɔ otuwa nê nê ɔ bho ndengi. ¹⁰ Wire nê dɛ mɔ nê dhongwaraa nê be mɔi, rɛm dɛ mɔ nê dhongwaraa nê gɔsa mɔ bho. Nê wire nê gan dɛ mɔ nê dhongwaraa nê be mɔ nâi, gan rɛm dɛ mɔ nê dhongwaraa nê gɔsa mɔ nâ bho. ¹¹ Zey yege bo'i ing wen dɛ mɔ nê dhongwaraa nê môkpay kô nu nɔɔ nâ, nê wi o a nê e kpasa môkpay kɔ ere'i wen ngembaa o? ¹² Nê

zey yege bo'i ing wen ngem omôkpay kô nma wire nâ, ne wi o a nê
hâ omôkpay ne ɔ ne kô'i wantei ha'i wen ngembâ o?

(*Matiye 6:24*)

¹³ «Nma widetom kpem gan rem de tom dhɔɔ owan riito nâ. Ne mbete, n'â sen nmaa kpem, n'â goy nmaa kpem. Wende gan n'â hâ tɛ ɔ ha nmaa kpem, n'â zɔk bhikalââi ôrô gbɔɔ wire ga. Dhong-nmaa kpem bhɔ, gana'i rem hâ tɛ'i ha Nzapa, ne'i hâ tɛ'i ha môkpay rem kô nâ.»

Zezi tɔwâ nma owen zâng-zâng

(*Matiye 11:12-13; 5:18, 32; Markɛ 10:11-12*)

¹⁴ Wese ne oFariziyɛ bo zey wen ne Zezi tɔi, ne wa mâmaa, wenkɔ wâ goya môkpay gan zuwa. ¹⁵ Bhɔn ne Zezi tɔ ha wa yege: «Kô'i, wi usi tɛ rip owire yege, oro ɔ ne owidɛmɔ nê dhongwaraa, gende ga Nzapa ingɔ kô sɛrâ'i. Ne mbete, mɔ ne ɔ ne gɛsa mɔ tɛ rip owirei, gan rɔk tɛ rip Nzapa nâ.

¹⁶ «Mbɔra kô Mɔwiz in ombeti kô owitɔ-oronû Nzapa ha usô dhongwaa ha owire gɔɔy wen wese kô Zɔ-Batist. Ne kunângâa tɛ wese kô Zɔ-Batist, owire bhɔnâ go usi Dedhe Nûwen zu Nûwan kô Nzapa ha owire, go wire kpem-kpem sɔn kidhi dhongwaa sing wen re tɛ Nûwani. ¹⁷ Ripzan in nu rem langâ, ne bo'wa ne kô nma be kû-mbete ne wa yɔra kô mbɔrai, ɔ ngay wen langâ.

¹⁸ «Wire ne bo ndak kô k'ɛ, go ba nma kôo zâng, gende g'â mɔyâ fara in kôo ne gan ɔ ne k'â nâi sidhay. Ne wire ne bo ba kôo ne wêy k'â ndakââi, gende ga ɔ bhɔ, ɔ mɔyâ fara in kôo ne gan ɔ ne k'â nâi sidhay.»

Êyâdhongwen zû nma wikpamɔ in Lazar

¹⁹ Zezi tɔ bhɔ yege: «Bhee, ne nma wikpamɔ ɔwâ sene. Dungâa pɛ ente odedhe turu ne wa deyâ ne lɛ go goreya ɔ ngayi. Dûngâa k'â ɔwa rɔk dhe, go zang kô oze kpem-kpem sɔn, dungâa de gbaguûmɔ bhôn-bhôn. ²⁰ Ne nma wikɔɛ ɔwâ sene bhɔ, go yinaa ha Lazar. Gba

dạy yɔŋga tɛ ʔ sɔn, g'ʔ ɔwâ nu sentɛ nû tuwa kô wikpamɔi. ²¹ ʔ kɔwâ dhong yɔŋg ombûngulu mapa nɛ dung hɔ a nu dhɔɔ kandara kam kô wikpamɔi, soko bhay mɔ nôi, nɛ otoro a tɛ go dung laa rip dɛy k'ʔi. ²² Go nma wese nɛ wikɔlɛi fe, go owingɔn kô Nzapa ba ʔ, go nê nê ʔ kɔ tɛ Abaraham mɛ. Nɛ wikpamɔi fe bhɔ, go wa gunaa. ²³ Go wikpamɔi dɛ dhoy dôka sentɛ fara kô ofey. Go b'ʔ ba rifaa tɛ ngɔn, n'ʔ zɔk Abaraham yêê in Lazar nɛ dung nu kɔ tɛ Abarahami. ²⁴ Go wikpamɔi tɔ wen nê sîngô gɛɛ yege: “Yam kô'm Abaraham, wi zɔk ala kô'm! Wi tom Lazar ha yɔy nû ee ɛ dhɔɔ ri, h'ʔ e zu lefê'm ha gɔ, wenkô'm dɛ dhoy gan zuwa tɛ lep wey nɔw.” ²⁵ Nɛ Abaraham si nê wen dhong h'ʔ yege: “Bem kô'm, mɛ gba tɛ mɛ tɛ wese dɛyâzan kô mɛ bhee, tɛ wese nɛ mɛ kpaa odedhemɔ dôka, nɛ Lazar ɔwa k'ɛ zang dhoyi. Kinɛɛ nɔw, sɛrâ Lazar gɔɔ sidhay, nɛ kô mɛ, mɛ zɔk dhoy. ²⁶ Nɛ tɛ zû ij-nôi, gɔsa kɔ ɔ kengbarâ tɛ're ini'i, gɔy setɛ owire nɛ kɔ dhong kuu dɛyɛ wen nɛ tɛ'i mɛi, wa rɛm kpa dhongwaa nâ. Nɛ owire nɛ ya tɛ'i mɛi gan rɛm tɛ si tɛ'rê dɛyɛ nâ bhɔ.” ²⁷ Nɛ wikpamɔi tɔ bhɔ yege: “Yam kô'm, am ay nû'm ha'i, wi tom Lazar kô tuwa kô yam kô'm mɛ, ²⁸ wenkô oyɔ kô'm ɔ mɔwɔ, h'ʔ nê h'ʔ tɔ wen ha wa, setɛ wa bhɔ wa tɛ tɛ farâ dhoy nɔw nâ.” ²⁹ Nɛ Abaraham si nê wen dhong h'ʔ yege: “Mbɔra kô Mɔwiz in Mbɛti kô owitɔ-oronû Nzapa ɔ wââ tɛ wai, go kin wa zey wen nɛ ɔ kɔ mbetii.” ³⁰ Nɛ wikpamɔi tɔ yege: “Gɔy nâ, yam kô'm Abaraham! Zey yege nma wire bo kuu kengbarâ tɛ ofey, go nê si tɛ oyɔ kô'm mɛ, nɛ nê wâ gbak ʔ dhongwaa dɛyâmo kô wa.” ³¹ Nɛ Abaraham tɔ h'ʔ yege: “Zey yege bo wâ zey wen nɛ ɔ kô mbɛti kô Mɔwiz in kô owitɔ-oronû Nzapa nâ, nɛ bhay nma wire kuro kengbarâ tɛ ofey dɛyɛ soko nɛyâ go tɔwâ wen ha wa, nɛ gan nê wâ zeraa nâ bhɔ.”»

Wen zu dɛyâ dhâng in bîyô dhângmɔ

(Matiye 18:6-7; 21-22; Marke 9:42)

17 Zezi tɔ ha owiwemɔ k'ɛ yege: «Omɔ nɛ tuli owire wen dɛ dhângmɔi ɔ sɛnɛ nɛ mbɛtɛ, soko yumzang ɔ ha wire nɛ mɔi nê dɛ mɔ nê dhongwaa k'ʔi! ² ɔ rɔk ha wa kpo gɔsa ta geraa, ha wa

piyaa dhô nanâ-ritong, gɔy set'a de te nma wire ne kâyâkele k'a gan dok nai tek te dhângmɔ nâ. ³ Kini'i de dɛe!

«Zey yege ya kô mê bo de dhâng in me, ne kin me usi dhâng k'ai h'a. Go b'a gbak â dhongwaa dɛyâmɔ k'ai, ne kin me bi dhângmɔ k'a. ⁴ Ne zey yege b'a de dhâng in me wâa dhong-riito zang ze kpem, sok'a pey dhong wâa dhong-riitoi bho g'a tɔ yege: "Am kɔ dhong gbak â dhongwaa dɛyâmɔ kô'm", ne kin me bi dhângmɔ k'a.»

Zezi tɔwâ wen zu kâyâkele

(Matiye 17:20)

⁵ Obetom tɔ ha Wan yege: «Wi de sete kâyâkele k'êrê dok gan kô kùkutiyai.» ⁶ Ne Wan si nê wen dhong ha wa yege: «Tɔwâ yege wi ɔwa nê kâyâkele ndêê ôrô gbârâ gira ga, nê'i rɛm tɔ ha te nɔ wi yege, a kuu in oro yinaa sɔn, h'a nê h'a yoo dhô nanâ-ritong me, ne n'â zey oronû'i.»

Mɔ ne widetom neyâ deyâ

⁷ Zezi tɔ bho yege: «Wi o kengbarâ tɛ'ii a bo ɔ ne nma widetom k'ɛ, go widetomi wâ fɔ k'a, wende gan day omôday k'a, soko wese ne widetomi bo pey fɔ, ne n'â tɔ h'a yege: "Mɛ tɛ lam ha mê yɔng kam" o nde? ⁸ Gan n'â tɔ ha widetomi gɔy nâ, go n'â tɔ h'a yege: "Mɛ de kam kô'm kô mbôro, kuu orôwai ne me pɛ turu tom kô mê, ha mê tɛ nê mɔyɔngi ha'm yɔng, ne me tɛ nê mɔ ha'm nɔ. Kɔraai, ne mê bho nê mê yɔng ne me nɔ kô mê." ⁹ Zey yege widetomi bo de omɔ sɔn ne wan k'a hɔɔ nû h'a wen deyâi, ne wani nê de hiiwa h'a wenâa wende? ɛ̃-ɛ̃! ¹⁰ Dhong-nmaa kpem, wi bho, wese ne bo'i de omɔ sɔn ne wa hɔɔ nû ha'i wen deyâi, ne kini'i tɔ yege: "Ɛrɛ ɔ k'êrê nê ogbɔɔ widetom gere-gere, go'rɛ deya k'êrê ente mɔ ne wa hɔɔ nû ha'rɛ wen deyâi."»

Zezi zama onma wingbere bhû

¹¹ Zezi nê si Zerisalem me, g'â ba dhongwaa nê langi kengbara tê nu kô Samari in Galilei. ¹² Go wese nê bo dungaa re zang nma be re, nê onma wingbere bhû we ti â. Go wa yoo yêê inaa^a, ¹³ go wa tɔ wen nê sîngô gɛɛ yege: «Zezi, Wi-usimɔ, wi zɔk ala k'êrê!» ¹⁴ Go wese nê Zezi bo zɔk wa, n'â tɔ ha wa yege: «Wi nê ha'i usi tɛ'i ha owi-aymɔ kô Nzapa.» Go bo dung wa nɛyâ, nê ngberɛ kô wai sɔn ha tê wa. ¹⁵ Go nmaa kpem kengbara tê wai bo zɔk nê ngberɛ k'â sɔnâi, n'â pey dhong oro nângaai go dungaa zɔn Nzapa nê sîngô gɛɛ â tê nê. ¹⁶ Bhɔn n'â a zugurû â nu, n'â gu rifaa nu teti Zezi, g'â de hiiwa h'â. Wêyi cwa nê nma wire kô Samari. ¹⁷ Bhɔn nê Zezi ak mɔ yege: «Gan bo nê owire bhûi nê tiye ha ngberɛ kô wai sɔna ha tê wai nâ nde? Okoyâa kusii ya siwâa iye?» ¹⁸ Nmaa kpem kengbara tê wai gan pey dhong wen zɔn Nzapa nâ, go bhay wire kô Samari nôo ga sɔna wende?» ¹⁹ Kɔraa nê Zezi tɔ h'â yege: «Mɛ kuu ha mê langi, kâyâkele kô mê zama mê sidhay.»^b

Wen zû tɛy kô Nûwan kô Nzapa

(Matiye 24:23-28, 37-41)

²⁰ Nma wese nê oFariziyɛ ak Zezi yege: «Nûwan kô Nzapai nê tɛ nê ge zê ge nde?» Nê Zezi si nê wen dhong ha wa yege: «Nûwan kô Nzapa gan ɔ nê mɔ nê wire rɛm zɔk nê rip ɛ nâ. ²¹ Owire gan nê tɔ yege: “Zɔk, a ɔ dɛyɛ” wende gan “â ɔ mɛ” nâ. Nê mbetɛ, Nûwan kô Nzapa ɔ kengbarâ tɛ'ii sidhay.»^d

²² Kuu orôwai, nê Zezi tɔ ha owiwemɔ k'ɛi yege: «Nma wese nê nê'i ɔ nê wɔ wen zɔk Bem kô wire, soko bhay wen zɛ kpem bhɔn, nê gan nê'i zɔkaa nâ. ²³ Nê owire nê tɔ ha'i yege: “Â ɔ dɛyɛ!” wende gan

^a 17:12 Yoo yêê inaa: Wen nôo usi tɛ zan yege mbɔra gan hâ dhongwaa ha wingberɛ wen wadhi dɔɔ in wire nâ. Zɔk oWi-aymɔ 13:46.

^b 17:19 Kâyâkele kô mê zama mê sidhay wende gan, Nzapa zamâ kpasi kô mê sidhay.

^d 17:21 Kengbara tɛ'i, wende gan kɔ sɛrâ'i.

“A ɔ me!” Akini’i ne nâ, ne akini’i ma yuy wi nê me nâ. ²⁴ Ne mbete, dhong-nmaa kpem ôrô kôro ne pî wel tê nma gedhe zan go tok gɔɔy wen bhikalâ gedhe zani ga, wese peydhong kô Bem kô wire nê ɔ gɔɔy bho. ²⁵ Go e ha Bem kô wire kin zok dhoy dôka kükuti, ne e ha owire kô kinɛ nê kin bɛyaa. ²⁶ Mo ne nê de mo tê wese peydhong kô Bem kô wirei, nê ɔ dhong-nmaa kpem ôrô mo ne deyâ mo tê wese kô Nôwei ga. ²⁷ Owire dungo yong mo ne wa nê mo, ne owêy dungo ba kôo, ne okôo dungo ba wêy gɔɔy wen wese ne Nôwe reya kô gâsa tîj go gbakôro tɛyâ go ri hɔrô go baâ fara sɔn go gbeyâ owire nêi sɔni ga. ²⁸ Mɔi nê ɔ dhong-nmaa kpem bho ôrô mo ne deyâ mo tê wese kô Loti ga: owire dungo yong mo, ne wa nê mo, dungo wa he mo, ne wa ka mo, dungo wa gun mo, ne wa de tuwa. ²⁹ Ne wese ne Lot hɔwa ha zang re kô Sɔdɔmi, ne Nzapa tombâ wey in ota ne hɛk weyi go kurô ha ripzan me go tɛya ôrô kôro ga, go ndira owire nêi sɔn. ³⁰ Mɔi nê de mo dhong-nmaa kpem gɔɔy bho tê wese ne Bem kô wire nê usi tɛ ɛ tɛ rip owire sɔni.

³¹ «Tê weseya nêi, wire ne bo dung zû tuwa^a me go omôkpay k’â ɔ kô tuwai, e ha kînâ zîj wen kay omôkpayi nâ. Ne wire ne bo ɔ berâ fɔ mei, ne e ha kînâ pey dhong tɛ re me nâ. ³² Kini’i gba tɛ’i zû mo ne deya kô kô Loti. ³³ Wire ne bo kidhi dhongwaa wen zam kpasi k’ɛi, ne n’â yɔ kpasii, ne wire ne bo yɔ kpasi k’ɛ, ne n’â zam kpasii. ³⁴ Am tɔ ha’i, tê zêya nêi, kengbarâ tɛ owire riito ne ɔ nu zu kpem mô-ɔyi, nê wâ ba nmaa kpem, ne wa e nmaa kpem. ³⁵ Ne kengbarâ tɛ okôo riito ne nê yaa to mo tɛ kpem farai, nê wâ ba nmaa kpem, ne wa e nmaa kpem. [³⁶ Ne kengbarâ tɛ owêy riito ne ya berâ fɔi, nê wâ ba nmaa kpem, ne wa e nmaa kpem.]^b ³⁷ Bhɔn ne owiwemo k’â akaa yege: «Wan, mɔi nê de mo siwâa iye?» Ne Zezi si nê wen dhong ha wa yege: «Fara ne wɔɔ mo ɔ senei a ogbakɔra moy senei.»^d

^a 17:31 Zang dêyâzan kô oZuwif, zû tuwa kô wa ɔwâ ngbak-ngbak, go mɔi ha dungô wa dung sene in onam kô wai.

^b 17:36 Wen ne wa yɔra diyɛ gôo gan bo kɔ onma â Mbeti kô Nzapa ne wa yɔrâ ne ee bheei nâ.

^d 17:37 Godhò gbaduaweni tɔ wen yege: wese ne ogbakɔra bo moy tê nma fara, ne â-nêi usi yege wɔɔ sadhe ɔ dîj. Wese ne Zezi nê pey dhongi nê ɔ gɔɔy bho.

Êyâdhongwen zu nma kosan in nma wibhęwen

18 Zezi tọ nma êyâdhongwen ha owiwemọ k'ę wen usi ha wa yege, kin wa wee Nzapa nmang-nmang, ne akin wa mọk nâ. ² Ọ tọ ha wa yege: «Bhee, sentẹ nma re, ne nma wibhęwen ọwa senẹ. Ganaa yu k'ą keri tẹ Nzapa nâ, ne ganaa yu k'ą keri tẹ nma wire kpem nâ. ³ Ne nma kosan ọwâ zang rei bho. Go nmang-nmang ne kosani nẹ tẹ wibhęweni go tọ h'ą yege: “Wi nmay sangâ wen kengbarâ tẹ'm in wigita k'om ha'm!” ⁴ Ne wibhęweni dungo bẹ wââ dôka. Kọraai, n'ą tọ nẹ sẹrâa yege: “Bhay mọ ne gan am yu keri tẹ Nzapa nâ, ne gan am yu keri tẹ nma wire kpem nâi, ⁵ soko kosan nọ gan e'm wen dung gbodhik nâi ga, nẹ'm nmay sangâ wen ne ọ kengbarâ tẹ ą in wigita k'ąi h'ą, set'ą tẹ nmang-nmang wen gba tanâ'm nâ.”»

⁶ Ne Wan tọ ha wa bho yege: «Kini'i zey wen ne wibhęwen ne de mọ ne gan ọ ne dhongwaraa nâi tọwâi ha sâk. ⁷ Wi saasek ne Nzapa gan nẹ nmay sangâ wen kô owire k'ę n'ą hokâ wa, go dung wa ay nû wa h'ą ze ne wesei nâ nde? N'ą ngem mọ gọọy set'ą tuli gale wa wende? ⁸ Am tọ ha'i, n'ą nmay sangâ wen kô wai ha wa bere-bere. Go wese ne Bem kô wire, nẹ pey dhongi, ne n'ą kpa nma owire ne kaya kele'rôi zû nu nọ wende?»

Êyâdhongwen zu nma Fariziyę in nma wikay mbọy lamboo

⁹ Zezi tọ êyâdhongwen nọ ha owire ne zọk tẹ'rô ôrô owidẹmọ nẹ dhongwaraa ga, ne wa zọk okoy wire gere-gere tẹ rip wai yege: ¹⁰ «Onma wire riito nẹya kọ Gasa Tuwa Nzapa me wen wee Nzapa. Nmaa kpem ọ ne Fariziyę, ne bhikalâa ọ ne wikay mbọy lamboo. ¹¹ Go Fariziyęi yoo k'ę tẹ ngon, soko dung wee Nzapa ne kọ sẹra ę yege: “Nzapa, am de hiiwa ha'i, wenkọ gan am ọ ôrô okoy wire ne ọ ne owizọ, odhâng wire, owimọy fara in kôo wende gan wẹy ne gan ọ ne kô wa nâi ga nâ. Am de hiiwa ha'i bho wenkọ gan am ọ ôrô wikay mbọy lamboo nâi ga nâ. ¹² Am zim kam wââ riito zang dimasi kpem, nẹ'm hạ dim kô omọ sọn nẹ'm kpai ha'i.” ¹³ Ne wikay mbọy lambooi yoo k'ę yâlàk, go bhay rifaa ne ganaa ba tẹ ngon si ripzan

mɛ nâ. G'á rík ngudhû á g'á tɔ yeye: "Nzapa, wi zɔk ala kô'm, mi nê'm ɔ nɛ wide dhângmɔi." ¹⁴ Nê kpasiwen am tɔ ha'i, wikay mbɔy lambooi bo siyô, nɛ á ha Nzapa zɔkâa nê widemɔ nê dhongwaraa, nɛ gan bo nɛ Fariziyɛi nâ. Nɛ mbetɛ, wire sɔn nɛ dɛ tɛ ɛ nê gɛsa wirei, Nzapa nê dɛ set'á ɔ nɛ gbɔlɔ wire. Nɛ wire sɔn nɛ dɛ tɛ ɛ nê gbɔlɔ wirei, Nzapa nê dɛ set'á ɔ nɛ gɛsa wire.»

Zezi saa dedhe wen a zu obem

(Matiye 19:13-15; Markɛ 10:13-16)

¹⁵ Owire kay ogɛk bem tɛ nê ha Zezi wen n'â a eraa zû wa. Nɛ owiwemɔi bo zɔk mɔi gɔy, nɛ wa he ngay in owirei. ¹⁶ Nɛ Zezi hạ nû ha owirei wen tɛ nɛ obemi h'á, n'á tɔ yeye: «Wi e dhongwaa ha ogɛk bem tɛ tɛ tɛ'm, nɛ akini'i bhɛɛ dhongwaa ha wa nâ, wenkɔ Nûwan kô Nzapa ɔ wen zu owire nɛ ɔ ôrô obem nêo gai. ¹⁷ Nê kpasiwen am tɔ ha'i, wire nɛ gan ba Nûwan kô Nzapa ôrô kô ogɛk bem nêo ga nâi, gan n'â re tɛ Nûwani kpem nâ.»

Wen zu wikipamɔ in Nûwan kô Nzapa

(Matiye 19:16-30; Markɛ 10:17-31)

¹⁸ Nma gɛsa wire kô oZuwif ak Zezi yeye: «Dedhe wi-usimɔ, ge a nê'm dɛ setɛ'm kpa kpasi kô nmang-nmang ge?» ¹⁹ Nɛ Zezi si nê wen dhong h'á yeye: «Wen ge a mɛ sa'm dedhe wire wenâa ge? Nma dedhe wire gan bo kpem nâ, go bhay Nzapa kpem bhɔn ga sɔna. ²⁰ Mê ingɔ omɔ nɛ mbɔra ak in wire wen deyâi: "Akin mê kidhi kôo wende gan wêy kô wire nâ, akin mê gbɛ wire nâ, akin mê zɔ mɔ nâ, akin mê tɔ ndɛla wen e nê wen zu wire nâ, nɛ kin mɛ yu kerɛ tɛ yam kô mê in naa kô mê.»^a ²¹ Bhɔn nɛ gɛsa wirei si nê wen dhong ha Zezi yeye: «Am deyâ mɔ rɛm in ombɔra nôi sɔn tɛ wese nê'm bhɔnâ tɔngɔi gɔy bho sô.» ²² Go Zezi bo zey weni gɔy, n'á tɔ h'á yeye: «Nma mɔ kpem bhɔnâ wen nê mê deyâ: mɛ ka omôkpay kô mɛ sɔn, ha mê kɛ mbɔyâa ha owikɔlɛ, nɛ nê mê kpa omôkpay sentɛ ripzan

^a 18:20 Zɔk Hôwâa 20:12-16; Riito Mbɔra 5:16-20.

mɛ. Kuu orôwai, nɛ mɛ tɛ ha mɛ ba bɔlô'm.» ²³ Go wese nɛ wêyi bo zey weni gɔy, nɛ sɛrâa ɔ nɛ bââ-ala gan zuwa, wenk'â ɔ nɛ omôkpay dôka.

²⁴ Go wese nɛ Zezi bo zɔk nɛ sɛra wêyi ɔ nɛ bââ-alai, n'â tɔ yege: «Ɔ ngay nê saa nâ ha owikpamɔ wen re tɛ Nûwan kô Nzapa. ²⁵ Nɛ mbɛtɛ, rêyâa kô wikpamɔ tɛ Nûwan kô Nzapa ɔ ngay gan rêyâa kô gâsa sadhe nɛ yinaa ha samooi tɛ worô sɔwɛ.» ²⁶ Go owire nɛ zerâ weni tɔ yege: «Go bo ɔ gɔy nɛ o a nê kpa kpasi o?» ²⁷ Nɛ Zezi si nê wen dhong ha wa yege: «Mɔ gâɛ ngay kô wire, nɛ gan gâɛ ngay kô Nzapa nâ.» ²⁸ Nɛ Piyɛr tɔ ha Zezi yege: «Wi zɔk, êrê hɔra nê omɔ k'êrê sɔn ɛrɛ e wen ba bɔlô'i.» ²⁹ Nɛ Zezi tɔ ha wa yege: «Nê kpasiwen am tɔ ha'i, wire nɛ bo e tuwa k'ɛ, wende gan kô k'ɛ, wende gan oyâ k'ɛ, wende gan yam k'ɛ in naa k'ɛ nɛ obem k'ɛ wen zu Nûwan kô Nzapa, ³⁰ nɛ n'â kpa omɔ dôka gan kô kɔkutiyai tɛ wese kô sô, nɛ n'â kpa kpasi kô nmang-nmang tɛ wese nɛ nê tɛyâi.»

Zezi tɔwâ wen zu fey in tûnôwa k'ɛ mbeya bho

(Matiye 20:17-19; Marke 10:32-34)

³¹ Zezi kay owiwemɔ k'ɛ bhû nɛ zuwa riitɔi tɛ kâ tɛ ɛ, go tɔ ha wa yege: «Wi zey sɛ, ɛrɛ nê sɛntɛ Zerisalem mɛ, setɛ owen sɔn nɛ owitɔ-oronû Nzapa yɔrâ zu Bem kô wirei dɛ kpasiwen. ³² Nê wâ eyaa kɔ ee owire nɛ gan ɔ nɛ oZuwif nâi, mɔ nê wâ bhɔyaa, nê wâ dâ â, nɛ nê wâ a sâp rifaa, ³³ nê wâ rɔkaa nê zɔfa, nɛ kɔraa nɛ nê wâ gbeyaa. Nɛ zɛ taa kɔraai, nɛ n'â tun ha tɛ fey.» ³⁴ Nɛ owiwemɔi gan ing godhô wen nɛ Zezi tɔi kpem nâ. Godhô weni hɔsɔ, go gan wa ing tan wa tɛ godhô weni nâ.

Zezi deyâ go nma wibom zɔkâ tɛ ɛ

(Matiye 20:29-34; Marke 10:46-52)

³⁵ Zezi bo hedhi dôɔ in Zeriko, gende ga nma wibom dung nu kâ dhongwaai, go yâa kɔy mɔ. ³⁶ Go wese nɛ b'â zey gɛɛ odêrâ wire nɛ dung langii, n'â ak mɔ yege: «Ge a dɛ mɔ ge?» ³⁷ Nɛ wa si nê wen dhong h'â yege: «Zezi, wire kô Nazaret a langii.» ³⁸ Go bhɔn n'â tɔ

wen nê sîngô gɛɛ yege: «Zezi, Bem kô David, wi zɔk ala kô'm!» ³⁹ Go owire nê daka tii he ngay inaa wen n'â kpe nû ɔ. N'â sa mɔ bho nê sîngô gɛɛ gan kô kùkutiyai yege: «Bem kô David, wi zɔk ala kô'm!» ⁴⁰ Bho nê Zezi ɔmte ɛ go ha nû ha owire wen nê wâ ba ɔ wa tê nê. Go wese nê wibomi bo gbo kâ tê Zezi, nê Zezi akaa yege: ⁴¹ «Ge a mê kɔwâ dhongâa ha'm de wen zu mê ge?» Nê wibomi si nê wen dhong ha Zezi yege: «Wan, wi de ha'm zɔk tɛ'm.» ⁴² Bho nê Zezi tɔ h'â yege: «Mɛ zɔk tɛ mɛ! Kâyâkele kô mê zama mê sidhay.»

⁴³ Bho nê nûwai, nê wibomi zɔk tê ɛ, g'â ba bɔlô Zezi go dungaa zɔn Nzapa ɔ nê nê. Nê owire sɔn nê zɔkâ mɔi zɔn Nzapa bho.

Wen zu Zezi in Zase

19 Wese nê Zezi bo gbo sentɛ Zeriko, nê dungaa mbang zang rei ɔ langi nê. ² Gende ga nma wêy nê yinaa ha Zase ɔwa dji. ɔ ɔwa nê wizɔkmɔ zu owikay mbɔy lamboo, n'â ɔwa nê nma wikipamɔ bho. ³ ɔ kidhò dhongwaa wen zɔk Zezi, gan ɔ ɔ nê o nde, soko ganaa rɛm zɔkaa nâ, wenkɔ odêrâ wire ɔwa dîka, n'â ɔwa k'â nê widôɔ. ⁴ Bho n'â ma yuy ɔ nê si ti, g'â dang nma te nê yinaa ha sikɔmɔri wen zɔk Zezi nê nê langi bho dji. ⁵ Go wese nê Zezi bo gbo tê fara nê Zase dangâ te senei, n'â ba rifaa tɛ ngon, g'â tɔ h'â yege: «Zase, mɛ zij lam wenkɔ nê'm ɔ kɔ tuwa kô mê sô sô nê.» ⁶ Go Zase zij nê yuy, go ba Zezi nê dɛyâsaa tɛ kɔ tuwa k'ɛ. ⁷ Go owirei bo zɔk mɔi gɔy, nê wa kɔri mɔ, go wa tɔ yege: «Wêy nê nêyâ go ɔwa kɔ tuwa kô wide dhângmɔ!» ⁸ Nê Zase kuu go yoo ngon go tɔ ha Wan yege: «Wan, nê'm kɛ sanga omôkpay kô'm riito, nê'm ha nma wâraa ha owikɔle. Nê zey yege, bo'm ba mbɔy kô nma wire nê vûyô, nê nê'm si nê mbɔyi dhong ha wirei wââ nââ orôwa.» ⁹ Bho nê Zezi tɔ ha Zase yege: «Sô nê, Nzapa zamâ kpasi kô owire nê ɔ kɔ tuwa

missing: "/tmpPics/"

Zezi ɔmâ tɛ ɛ go tɔ wɛn in Zase nɛ dangâ tɛ wɛn zɔkaai (19:5)

nôîi sidhay, wenkɔ mɛ bhɔ, mɛ ɔ nɛ bezang Abaraham. ¹⁰Nɛ mbɛtɛ, Bem kô wire tɛyâ wɛn kidhi owire nɛ yɔwâi, nɛ wɛn zam kpasi kô wa.»

Êyâdhongwen zu owidetom taa

(Matiye 25:14-30)

¹¹Zezi tɔ nma êyâdhongwen bhɔ ha owire nɛ dung zey wɛn k'âi, wenkɔ wâ hedha dɔɔ in Zerisalem, go owirei saasek k'ôrô yege, Nûwan kô Nzapa nê tɛ kinɛ-kinɛ. ¹²Bhɔn n'â tɔ ha wa yege: «Nma wêy nɛ onam k'â ɔ nɛ gâsa wirei, nɛyâ sentɛ nma nu yêê, wɛn nê wâ deyaa nê wannu, setɛ kɔraa n'â pey dhong. ¹³Go kɔkuti set'â langi, n'â sa onma widetom k'â bhû, g'â hâ ogbɔrô mbɔy nɛ wa deya nɛ lɔri ha wire kpem-kpem, g'â tɔ ha wa yege: “Kini'i kidhi nma mbɔy wi a zuwa, gɔɔy wɛn wese peydhong kô'm.” ¹⁴Nɛ owire nɛ ɔ sentɛ nu k'âi sɛnaa, go wa tɔm tom h'â yege: “Gan're kɔ dhongâa ha mɛ ɔ wan zu're nâ.”

¹⁵ «Go wese ne bo wâ deya nê wannu sidhay, n'â pey dhong sente re k'ai. G'a sa owidetom k'a n'â haâ gbôrô mbôy ha wai, wen zok mō ne wire kpem-kpem kpaâ a zu mbôy k'ai. ¹⁶ Kükuti widetomi tē go ṭ yege: "Wan, âm kpaâ nma gbôrô mbôy bhû, am a zû mbôy ne'i haâ ha'mi." ¹⁷ Ne wani ṭ h'a yege: "Rok dhe, me ɔ ne dedhe widetom. Ôrô mō ne me deya mō nê dhongwaraa nê be moi ga, nê'm ha ore bhû ha mē wen ɔ wan zuwa." ¹⁸ Ne riito widetomi tē go ṭ yege: "Wan, âm kpaâ nma gbôrô mbôy mōwō am a zu mbôy ne'i haâ ha'mi." ¹⁹ Ne wani ṭ h'a yege: "Me bhō, am ha ore mōwō ha mē wen ɔ wan zuwa." ²⁰ Ne nmaa tē go ṭ k'ē yege: "Wan, mbôy kô'ii ha'm hēra ne âkâ nû turu go'm ngem gōw. ²¹ Ne mbete, keri kô'i deya'm wenkō mō ne'i ɔ ngay nê saa nâ: wi ba mō tē fara ne gana'i ngem mō sene nâ, ne'i mōy gbāra yōna tē fara ne gana'i gun mō sene nâi." ²² Bhon ne wani ṭ h'a yege: "Me ɔ ne dhâng widetom, go nê'm bhē wen zu mē rem in wen ne hō nû mēi. Mē ingō ne'm ɔ ngay nê saa nâ, go'm ba mō tē fara ne gan am ngem mō sene nâ, ne'm mōy gbāra yōna tē fara ne gan am gun mō sene nâi. ²³ Ne wen ge ha neya mē a mbôy kô'mi farâ ngem mbôy nâ wenâa ge? Ṭwâ yege mē deya g̣y, ne peydhong kô'm ne neyâ'm kpa nma mbôy a zuwa!" ²⁴ Kuu orôwai, ne wannui ha nû ha owire ne ya ḍi yege: "Wi ba gbôrô mbôy kpemi ha eraa, ha'i ha ha wire ne ɔ ne mbôy bhûi." ²⁵ Ne owirei si nê wen dhong h'a yege: "Wan, a ɔ ne gbôrô mbôy bhû sidhay!" ²⁶ Ne wannui ṭ ha wa yege: "Am ṭ ha'i, wire ne ɔ ne moi, nê wâ ha nmaa h'a e zuwa. Ne wire ne gan ɔ ne mō nâi, bhay be mō n'a ɔ ne nêi, nê wâ ba ha eraa. ²⁷ Ne bo'wa ne kô owigita kô'm ne gan ḳ dhongâa ha'm ɔ wan zû wa nâi, wi tē nê wa ḍye, ha'i gōn gē wa tē rifi'm."»

Zezi reyâ sente Zerisalem

(Matiye 21:1-11; 15-17; Markē 11:1-10; Zq 12:12-16)

²⁸ Zezi bo ṭ weni g̣y, n'â dak ti odêrâ wirei wen ne sente Zerisalem mē. ²⁹ Go wese ne bo wa hedhi tē Betfaze in Betani mē, ḍḍ in kara ne wa sa yinaa yege kara te Olivi, ne Zezi sa onma wiwemō k'ē riito, ³⁰ g'a ṭ ha wa yege: «Wi nê sente be re ne ɔ ti'ii.

Wese nê bo'i re zang rei, nê nê'i kpa nma be lere nê nma wire gan dang tâa zu ă nma wese kpem nâ, go wa kpowâa tê nma mɔi. Kini'i buraa, ha'i tê nê ă ha'm. ³¹ Nê zey yege nma wire bo akâ'i yege: "Ge a'i buraa wenâa ge nde?", nê kini'i si nê wen dhong ha wirei yege: "Wan ha kɔwâ dhong lerei."»

³² Bhɔn nê owire n'ă tombâ wai nê, go wa kpa omɔi ôrô mɔ nê Zezi tɔwâ nê ha wai ga. ³³ Go wese nê bo dung wa buu be lerei, nê owan lerei ak wa yege: «Ge a'i buu be lerei wenâa ge?» ³⁴ Nê owiwemɔi si nê wen dhong ha wa yege: «Wan ha kɔwâ dhong lerei.» ³⁵ Bhɔn nê wa ba be lerei, go wa tê nê ha Zezi. Go wa a ogâsa turu kô wa zu be lerei, soko wa tuli gale Zezi go dang zuwa. ³⁶ Go wese nê Zezi bo dung langâ, nê owire tati oturu k'ôrô tɛti ă zû dhongwaa. ³⁷ Go wese nê bo wâ hedhi dɔɔ in Zerisalem, go bo wâ gbo zu dhongwaa nê kuu zû kara te Oliv mɛ go ziji, nê sera odêrâ owiwemɔi kpa dêyâsaa gan zuwa, go dung wa zɔn Nzapa nê sîngô gɛɛ wen zu omɔ nme sɔn nê Zezi dêyâ go wa zɔkâi. ³⁸ Go wa tɔ yege: «E ha Nzapa kin sa dedhe wen a zu wannu nê tê nê yin Wani! E ha mun kin ɔ sentɛ ripzan mɛ, nê e ha tôkâmɔ kin ɔ ha Nzapa nê ɔ zu omɔ sɔni!»^a

³⁹ Nê onma Fariziyɛ nê ya kengbarâ te odêrâ wirei tɔ ha Zezi yege: «Wi-usimɔ, mɛ he ngay in owiwemɔ kô mê ha kpe nû'rô.» ⁴⁰ Nê Zezi si nê wen dhong ha wa yege: «Am tɔ ha'i, bhay wâ kpeya nû wa, nê ota nê ngbu mɔ.»

Zezi herâ kɔwâ wen zu Zerisalem

⁴¹ Wese nê Zezi bo hedhi dɔɔ in Zerisalem, go b'ă zɔk rei, n'ă hey kɔwâ wenâa, ⁴² g'ă tɔ yege: «Naâ oo! Tɔwâ yege sôô nôɔ, mê ingô mɔ nê rɛm hạ mun ha mɛi, nê nɛyâ mê kpaâ. Soko kinɛɛ nôɔ, mɔi ɔ nê hûsôwa go gan mɛ rɛm zɔk nâ. ⁴³ Nê mbete, onma zɛ nê nê tɛyâi, nê owigita kô mê nê de gbang zik nê mɛ kpa kengeng. Nê wâ zik mê kpa, mô nê wâ bhăă mê warɛɛ-warɛɛ. ⁴⁴ Nê wâ dhâng rei ngbûkûtû, nê nê wâ gbe owizang rei. Gan nê wâ e nma ta nê bhɔn zu nmaâ

^a 19:38 Zɔk oGima 118:26.

kpem nâ, wenkɔ gan mɛ ing wese nɛ Nzapa tɛyâ nɛ nê wen zam mɛi nâ.»

Zezi ndaka owikamɔ ha kɔ Gɔsa Tuwa Nzapa

(Matiye 21:12-13; Markɛ 11:15-19; Zɔ 2:13-16)

⁴⁵ Kɔraai, nɛ Zezi re kɔ gbang kɔ Gɔsa Tuwa Nzapai, g'ɔ kɔ nɔngâ ndak owire nɛ dung ka mɔ kɔ tuwai, ⁴⁶ g'ɔ tɔ ha wa yege: «Wa yɔrâ kɔ Mbɛti kɔ Nzapa yege: “Tuwa kɔ'm nê ɔ nɛ tuwa wee Nzapa”, nɛ wi, wi deyâ go tuwai kifo farâ hɔsi te kɔ owizɔ.»^a

⁴⁷ Zezi dung usi mɔ kɔ gbang kɔ Gɔsa Tuwa Nzapai zang kɔ oze kpem-kpem sɔn. Nɛ oɔsa wi-aymɔ, owi-usi mbɔra in oɔsa wire kidhi dhongwaa wen gbeyaa, ⁴⁸ soko gan wa ing mɔ nɛ nê wâ deyâi nâ, wenkɔ owire sɔn rɛngâ zera'rô wen zey wen n'ɔ tɔi.

Wen zu ngay nɛ Zezi dɛ nê mɔi

(Matiye 21:23-27; Markɛ 11:27-33)

20 Nma wese, nɛ Zezi yââ usi mɔ ha owire kɔ Gɔsa Tuwa Nzapa, nɛ dungaa usi Dedhe Nûwen ha wa bhɔ. Bhɔn nɛ oɔsa wi-aymɔ nɛ owi-usi mbɔra in oɔsa wire kɔ oZuwif gbo, ² go wa akaa yege: «Mɛ tɔ ha'rê gan mɛ dɛ omɔ nɔw nê ngay kɔ o nde? Nɛ wi o ha hɔt dhongwaa ha mɛ wen dɛ omɔi o?» ³ Nɛ Zezi si nê wen dhong ha wa yege: «Mi bhɔ, nê'm akâ'i nê nma wen. Kini'i si nê wen dhong ha'm: ⁴ Wi o ha tomba Zɔ wen dɛ owire nê batɛmi o? Nzapa ha tombâa wende gan owire wende?» ⁵ Bhɔn nɛ wa tɔ kɛngbara tɛ wa yege: «Zey yege bo'rê tɔ yege: “Nzapa ha tombâa”, nɛ n'ɔ tɔ yege, wen ge ha gan're kay kele're in wen nɛ Zɔ usôl nâ wenâa ge? ⁶ Nɛ zey yege bo'rê tɔ yege: “Owire ha tombâa”, nɛ owire sɔn nê ro're nê ta gbɛ, wenkɔ wa ingɔ sɔk yege Zɔ-Batist ɔwa nê witɔ-oronû Nzapa.» ⁷ Mɔ gɔy, wa si nê wen dhong ha Zezi yege: «Gan're ing wire nɛ tombâai nâ.» ⁸ Nɛ Zezi tɔ ha wa bhɔ yege: «Mi bhɔ, gan nê'm usi wire nɛ hɔ ngay ha'm wen dɛ nɛ omɔ nɔi ha'i nâ.»

^a 19:46 Zɔk Ezayi 56:7; Zeremi 7:11.

Êyâdhongwen zu odhâng wiwa fɔ vɛy

(Matiye 21:33-46; Markɛ 12:1-12)

⁹ Kuu orôwai, ne Zezi kɔ nângâ tɔ êyâdhongwen nɔ ha owirei yege: «Nma wire waâ fɔ vɛy k'ɛ, g'â eyâ fɔi kɔ ee owidɛtom fɔ vɛyi, sok'â nê gene wen kɔraa nê yɛrâ. ¹⁰ Go zê bhi wâyâ vɛyi bo rɛmâ, n'â tom nma widɛtom k'â tɛ owidɛtom fɔ vɛyi, wen nê wâ hạ wâyâ vɛy bo k'â h'â, ne owiwa fɔi rɛk widɛtomi, ne wa ndakaa, g'â si eraa gere. ¹¹ Nê wan fɔi tom nma widɛtom zâng bhɔ, ne owidɛtom fɔ vɛyi rɛkaa bhɔ, go wa dâ ă, ne wa ndakaa g'â si eraa gere. ¹² Nê wan fɔi tom nma widɛtom k'ɛ kô tarâa bhɔ, ne owiwa fɔ vɛyi e dâ tê ă bhɔ, ne wa ndakaa. ¹³ Bhɔn nê wan fɔ vɛyi tɔ yege: “Ge a nê'm dɛya ge? Nê'm tom bem kô'm nê'm goyaa dôkai. Zâă nê nê wâ yu keri tê ă.” ¹⁴ Go wese nê owidɛtom fɔ vɛyi bo zɔk bemi, ne wa tɔ kɛngbara tê wa yege: “Zɔk, wire nê nê ɔ nê wan fɔi oro yam k'ɛi âă-nɔ. Go wi tê ha'rê gbeyaa, setɛ fɔ vɛyi ɔ nê k'êrê.” ¹⁵ Bhɔn nê wa ba ă, go wa hɔ nê ha zang fɔi, go wa gbeyaa.»

Nê Zezi ak wa yege: «Ge a wan fɔi nê dɛ nê owiwa fɔ vɛyi ge nde? ¹⁶ Wan fɔi nê tɛ nê gbɛ owiwa fɔ vɛyi sɔn, mɔ n'â e fɔ vɛyi kɔ ee onmaa zâng.»

Go wese nê owirei bo zey wen nê Zezi tɔi, nê wa tɔ yege: «Nma mɔ gɔy gan rɛm dɛ mɔ nma wese kpem nâ!» ¹⁷ Nê Zezi zɔk wa go tɔ ha wa yege: «Godhɔ wen nɔ nê wa yɔra kɔ Mbɛti kô Nzapa gô tɔ wen yege nde? Godhɔ weni yege:

“Ta nê owidɛ tuwa dɔna pɛ zɔi,
ha kifo nôwâ tâ dɛ bɛdhê tuwai.”^a

¹⁸ Wire kpem-kpem sɔn nê nê tek zû ta nɔ, nê tê ă nê gbinɔ. Nê wire nê ta nɔ bo tek zu ă, nê tai nê mbɔtaa.»

^a 20:17 Zɔk oGima 118:22.

Wen zû mbɔy lamboo

(Matiye 22:15-22; Marke 12:13-17)

¹⁹Owi-usi mbɔra in oɣasa wi-aymɔ ingô yege Zezi tɔ êyâdhongweni wen zu wa, go mɔ ɔɔy ha wâ kidho dhongwaa wen ba ɔ bhɔn kpem weseyai, soko keri kô owire ha dɛyâ wa. ²⁰Bhɔn nɛ wa kɔ nângâ rɛ Zezi, go wa tom onma wi-a waya nɛ owire zɔk wa ôrô owidemɔ nê dhongwaraa gai tɛ ɔ mɛ wen re zangâa. Wa nɛyâ wen akaa nê onma wen setɛ nê dhongwaa wen nû ɔ, wa rɛm kpa dhongwaa wen ba ɔ, tɛ wa eyaa kɔ ee ɔɔwɔrɔmba. ²¹Go owirei akaa yege: «Wi-usimɔ, êrê ingô nɛ wen nɛ'i tɔi in omɔ nɛ'i usii ɔ nɛ dhongwaraa. Gana'i hok kô'i ti owire nâ, nɛ'i usi kpasiwen zû mɔ nɛ Nzapa kɔwâ dhongâa ha'rê dɛi. ²²Ge a'i saasek zu wen nô ge: mbɔra k'êrê hɔ dhongwaa ha'rê wen hɔ mbɔy lamboo ha ɔasa wannu kô Rɔm, wende gan ɛrɛ hɔ nâ nde?» ²³Nɛ Zezi ingô gbabɔk kô wai, g'ɔ tɔ ha wa yege: ²⁴«Wi tɛ nê nma gbɔrô mbɔy ha'm.» Bhɔn n'ɔ tɔ ha wa yege: «Zû gbɔrô mbɔy nô, ɔrô tan in yin wire nɛ ɔ sɛnɛi ɔ nɛ kô o?» Nɛ wa si nê wen dhong h'ɔ yege: «O nɛ kô Sezar^a.» ²⁵Bhɔn nɛ Zezi tɔ ha wa yege: «Mɔ ɔɔy, kini'i hɔ mɔ nɛ ɔ nɛ kô Sezari ha Sezar, nɛ'i hɔ mɔ nɛ ɔ kô Nzapai ha Nzapa.»

²⁶Gan wa kpa nma yôwâmɔ zang wen n'ɔ tɔ ha owirei tɛ wa ba ɔ wenâa nâ. Wen n'ɔ siyo nê dhong ha wai yaâ wa yââ, go wa ya selele.

Wen zu tûnôwa kô owire ha tɛ fey

(Matiye 22:23-33; Marke 12:18-27)

²⁷Onma Sadiseyɔ nɛ tɔ yege wire gan rɛm tun ha tɛ fey nâi, nê tɛ Zezi mɛ go wa akaa yege: ²⁸«Wi-usimɔ, Mɔwiz yɔrâ mbɔra nɛ mbɛti wen zu'rê yege: “Zey yege nma wire bo ba kôo, soko ganaa kô tâa bem in kôôl nâ g'ɔ fe, nɛ e ha yɔ k'ɔ kin ba kosani wen kô nɛ obem nɛ yin yɔ k'ɛi nɛ feyâi.”^b ²⁹Gende ga onma yɔ nɛ bewêy dhong-riito

^a 20:24 Sezar: Sezar ɔ nɛ yin oɣasa wannu kô Rɔm.

^b 20:28 Zɔk Riito Mbɔra 25:5.

ɔwa sene. Kaybemi baa kôo, go ganaa kô bem in kôôi nâ g'ạ fe. ³⁰ Ne riitowa ba kosani, go ganaa kô bem inaa nâ, g'ạ fe bho. ³¹ Kɔraa ne tarâai ba kôôi bho. Go wa dhong-riitoi sɔn wa ba kosani ne kôo, soko gan wa kô bem inaa nâ, go wa fe. ³² Ne kɔraa, ne kôôi fe bho. ³³ Go ôrô mɔ ne wa sɔn wa baâ ả ne kôôi ga, tê wese tûnôwa kô owire ha tê fey, ne kôôi nê ɔ ne kô o kengbara tê wa dhong-riitoi o nde?» ³⁴ Bho ne Zezi si nê wen dhong ha wa yege: «Tê wese kô sôo, owêy in okôo ba nmaâ kengbarâ te'ro. ³⁵ Ne owire ne ɔ ne widemɔ nê dhongwaraa go Nzapa zɔkâ ne wâ remâ wen tun ha tê fey wen dung kpase sente Nûwan ne nê teyâi, gan nê wâ ba nmaâ nê kôo wende gan wêy nâ. ³⁶ Ne gan nê wâ fe kpem nâ, wenkɔ nê wâ ɔ ôrô owingɔn kô Nzapa ga. Nê wâ ɔ ne obem kô Nzapa, wenkɔ mɔ ne nê wâ tun ha tê fey. ³⁷ Mɔwiz bho tɔwa wong yege, owire nê tun ha tê fey. Ne mbete, tê wese n'ạ zɔka te ne wey hɛkâ sene gelem-gelemi, n'ạ saâ Wan ne ɔ ne Nzapai yege: “Nzapa kô Abaraham, Nzapa kô Izak ne Nzapa kô Zakob.”^a ³⁸ Gende ga Nzapa gan ɔ ne Nzapa kô ofey nâ, g'ạ ɔ ne Nzapa kô owire ne ɔ kpase, wenkɔ owire sɔn ɔ kpase te rifaa.» ³⁹ Ne onma wi-usi mbɔrai tɔ yege: «Wi-usimɔ, me tɔwâ wen rɔk dhe.» ⁴⁰ Go gan wa ɔ ne wɔ wen akaa nê nma wen bho kpem nâ.

Wen zu Krist in David

(Matiye 22:41-46; Markê 12:35-37)

⁴¹ Kɔraai, ne Zezi ak oSadiseyçi yege: «Nê dhongwaa ge ha wire rem tɔ yege, Krist ɔ ne bem kô Davidi rege nde? ⁴² Ne mbete, David wante yɔrâ kɔ oGima yege:

“Wan Nzapa tɔwa ha Wan kô'm yege,

me dung siwâa wêy-ere'm,

⁴³ gɔɔy ha'm de ha owigita kô mê ɔ tê dhɔɔ nâng mê

ôrô kpôngôrô ne me a nâng mê zuwai ga se.”^b

---

^a 20:37 Zɔk Hôwâa 3:6.

^b 20:43 Zɔk oGima 110:1.

⁴⁴Go mɔ ɔɔy, David bo sa Mesi yege “Wan”, ne t’â ɔ ne bezang Davidi bho yege nde?»

Gbûrô zera wen zu owi-usi mbɔra

(Matiye 23:1-7, 14; Marke 12:38-40)

⁴⁵Tê wese ne owire sɔn bhɔnâ go zey wen ne Zezi dung tɔi, n’â tɔ ha owiwemɔ k’âi yege: ⁴⁶«Kini’i zɔk tɛ’i dêe tɛ owi-usi mbɔra. Wa kɔwâ dhong pɛ odû turu, ne wa kɔwâ dhongâa ha owire mba wa tɛ ogogara. Wa kɔ dhong dung tɛ okukuti fara kɔ otuwa mɔyâa kɔ oZuwif, ne wa goy hok odedhe farâ dungi tê ogbaguûmɔ yɔngâ kam. ⁴⁷Wa kay omɔkpay kɔ okosan sɔn ha ee wa, ne wa wee Nzapa go kɔraa yêê sete owire zɔk wa. Mɔ ɔɔy, bhêyâwen ne nê tek zû wai nê ɔ ngay nê saa nâ.»

Wen zu hââmɔ kɔ nma kosan

(Marke 12:41-44)

21 Zezi bo zɔk fara, n’â zɔk owikpamɔ ne dung a ombɔy k’ôrô kɔ toy ne owire a mbɔy kɔwa ha Nzapa kɔ Gasa Tuwa Nzapai. ²N’â zɔk nma kosan ne ɔ ne wikɔle go tɛyâ go aâ be gbɔrô mbɔy riito kɔ toyi. ³Bhɔn ne Zezi tɔ yege: «Nê kpasiwen am tɔ ha’i, mbɔy ne kosan nɔɔ ne ɔ ne wikɔle gɔɔ, aa kɔ toyi, gana kɔ okoy wire sɔn. ⁴Ne mbetɛ, koy owire sɔn hââ mbɔy ne gan wa ing mɔ ne nê wâ de ne nâi. Ne bo’wa ne kɔ kôo nɔɔ, bhay mɔ n’â ɔ ne wikɔlei, n’â hââ sɔnkoy mbɔy ne bhɔna eraa wen yɔng nê moi.»

Zezi tɔwâ yege Gasa Tuwa Nzapa nê gbinô

(Matiye 24:1-2; Marke 13:1-2)

⁵Onma wire dung tɔ wen zu Gasa Tuwa Nzapa, go wa tɔ yege: Gasa Tuwa Nzapai rɔk nê saa nâ wen zu odedhe ta in omɔ ne owire hââ ha Nzapa go wâ dhafa nê tuwai. Ne Zezi tɔ yege: ⁶«Mɔ sɔn ne’i zɔk gɔɔ, nma wese nê tɛyâ, ne nma ta kpem gan nê bhɔn zu nmaâ nâ, nê wâ gbin a nu sɔn.»

Omô yumzang in odhoy nê tɛyâ*(Matiye 24:3-14; 10:17-22; Markɛ 13:3-13)*

⁷ Bhɔn nɛ owirei ak Zezi yege: «Wi-usimɔ, mɔi nê dɛ mɔ nê ge zê ge? Nɛ ge a nê usi zɛ nɛ omɔi nê dɛ nê mɔi ge nde?» ⁸ Nɛ Zezi si nê wen dhong ha wa yege: «Kini'i zɔk tɛ'i dɛe wen dɛkpaa nɛ owire ɔɔ'i. Nɛ mbɛtɛ, owire dɔka nê tɛ nɛ yini'm mɔ nê wâ tɔ yege: “Oro ɔ nɛ Mesi!” Nɛ nê wâ tɔ bhɔ yege: “Weseya gbowa sidhay.” Akini'i ba bɔlɔ owire nɔi nâ! ⁹ Nɛ wese nɛ bo'i zey wen biro, in wen dɛyânû zang onma re, nɛ keri akin dɛ'i nâ, wenkɔ omɔ nɔi nê dɛ mɔ kɔkuti sɛ, soko omɔi gan ɔ tâa nê sɔnkoy wesei ɔi nâ.» ¹⁰ Nɛ Zezi tɔ ha wa bhɔ yege: «Nma nûwey nê kuu nê bi biro in nma nûwey, nɛ nma nûwan nê kuu nê bi biro in nma nûwan. ¹¹ Nɛ nu nê yek nê ngay kpêngêrê, nɛ gbawɔ in odhâng zêrê nê tek zu owire tɛ ofara zâng-zâng. Nɛ nê wâ zɔk omɔ nɛ hạ keri dɔkai in omɔbɛyâ farâmɔ sentɛ ripzan mɛ. ¹² Nɛ kɔkuti setɛ omɔ nɔi dɛ mɔ, nê wâ kayâ'i, nê wâ dɛ'i nê dhoy. Nɛ nê wâ nɛ nɛ'i kɔ tuwa mɔyâa kô oZuwif, mɔ nê wâ pɔ'i kɔ tuwa kânga. Nɛ nê wâ nɛ nɛ'i bhɔ tɛti owannu in ogɔvɔɔmba wen zu yini'm. ¹³ Omɔ nɔi nê hạ dhongwaa ha'i wen tɔ wen yookâɔ kô'm ha owire.

¹⁴ «Mɔ gɔy, akini'i kidhi sɛrâ'i wen zû wen nɛ nɛ'i tɔ wen kɔfi nê wen ha zu'i nâ, ¹⁵ wenkɔ mi a nê'm hạ owen in bhɔɔndɔɔ nɛ nɛ'i tɔ nê weni ha'i, setɛ owigita kô'i rɛm si kɔfɛ ini'i nâ, wende gan wa rɛm bɛ wen kô'ii nâ. ¹⁶ Bhay oyam in onaa kô'i, oyâ kô'i in onam kô'i nɛ obhiya kô'i nê ka'i. Nê wâ gbɛ onmaa dɔka kengbarâ tɛ'ii. ¹⁷ Owire sɔn nê sɛnɛ'i wen zu yini'm. ¹⁸ Nɛ bhay nma vûmɔ tanâ'i kpem nɛ gan nê tek nu nâ. ¹⁹ Go kini'i kasi ha nɔ, wenkɔ nê dhongwaa gɔy a nɛ'i kpa kpasi kô nmang-nmang.»

Zezi tɔwâ yege Zerisalem nê dhangâ*(Matiye 24:15-21; Markɛ 13:14-19)*

²⁰ Zezi tɔ bhɔ yege: «Wese nɛ bo'i zɔk owibiro go bo zik re kô Zerisalem kpa kengeng, nɛ e ha kini'i ing yege wese nɛ nê wâ dhâng nê Zerisalemi hedha dɔɔ sidhay. ²¹ Tɛ weseya nɔi, e ha owire nɛ nê

ya sente nu kô Zudêêi kin yu si zu okara mɛ. Nɛ e ha owire nɛ nê ya sente Zerisalemi, kin hɔ ha zang rei. Nɛ owire nɛ nê ya fɔ mei, akin pey dhong tɛ zang re mɛ nâ. ²² Nɛ mbɛtɛ, weseya nôi ha Nzapa nê si dhong nê dhâng nɛ owire deyâi ha wa, setɛ mɔi dɛ mɔ rêk-rêk rem in wen nɛ wa yɔrâ kɔ Mbɛti kô Nzapai.

²³ «Tê weseya nôi, yumzang nê ɔ ha okôo nɛ baâ zangi, in okôo nɛ bhônâ go pɪ bere nû bemi. Nɛ mbɛtɛ, owire kô nu nôi nê dɛ dhoy gan zuwa, nɛ dɔ kô Nzapa nê tek zu wa. ²⁴ Nê wâ gbɛ owirei nê dû pawo, nɛ nê wâ kay wa nê dhoy dam sangâ tɛ onûwey sɔn. Nɛ owire nɛ gan ing Nzapa nâi nê nma Zerisalem dhâng, gɔɔy ha wese nɛ Nzapa hɔ ha wai sɔn sɛ.»

Bem kô wire nê tɛyâ

(Matiye 24:29-31; Marke 13:24-27)

²⁵ «Owire nê zɔk omôbêyâ farâmɔ tɛ rip wese, tɛ rip ze nɛ tɛ rip osôrâ. Nɛ sente zu nui, gɔsa keri nê dɛ owire wen zu gitî nanâ-ritɔng in pepenge. ²⁶ Keri nê dɛ owire dôka tɛ wese nɛ bo wâ saasek zu oɔsa dhoy nɛ nê tɛ zû nui, nɛ keri nê dɛ wâ gan zuwa wenkɔ mɔ nɛ ongay nɛ ya sente ripzan mei nê yek kpêngêrê. ²⁷ Kɔraa nɛ nê wâ zɔk Bem kô wire nɛ nê tɛ zang buzang, nê ngay in tôkâmɔi.^a ²⁸ Wese nɛ omɔi bo kɔ nângâ dɛ mɔ, nɛ kini'i ba zu'i tɛ ngon ha'i kasi ha nê, wenkɔ Nzapa ɔ dɔɔ wen dakâ'i hɔ nê ha dhɔ dhoyi.»

Êyâdhongwen zu tɛ fig

(Matiye 24:32-35; Marke 13:28-31)

²⁹ Zezi tɔ nma êyâdhongwen ha wa bhɔ yege: «Wi zɔk tɛ fig in okoy tɛ sɔn. ³⁰ Wese nɛ bo'i zɔk go owâ tei bo kɔ nângâ bhɔwâ, nɛ kini'i ing yege nû kôro hedha dɔɔ sidhay. ³¹ Dhong-nmaa kpem, wi bhɔ, wese nɛ bo'i zɔk omɔ nôi go bo dɛ mɔ gɔy, nɛ e ha kini'i ing yege Nûwan kô Nzapa hedha dɔɔ sidhay. ³² Nê kpasiwen am tɔ ha'i,

^a 21:27 Zɔk Daniyel 7:13.

owire kô kinɛ nɔw gan nê fe sɔn nâ, gɔɔy ha mɔ nɔi sɔn de mɔ se.
³³ Ripzan in nu nê langâ, nɛ owen kô'm gan nê langi kpem nâ.»

Rifi'i kin ɔ vɛm-vɛm

³⁴ «Kini'i de dêe! Akini'i e dhongwaa ha wê gbaguûmɔ in nɔwâ dɔɔ nɛ bâa-ala zu dɔngɔ zan kô'i gan zu'i nâ. Gɔy nâ, nɛ wese peydhong kô Bem kô wire nê kosi'i gberengeseng ³⁵ ôrô yɔk nɛ ba mɔi ga. Nɛ mbetɛ, weseya nɔi, mɔi nê kosi owire kô nu nɔw dhong-nmaa kpem gɔy bhɔ. ³⁶ Mɔ gɔy, rifi'i kin ɔ vɛm-vɛm, nɛ kini'i wee Nzapa nmang-nmang, setɛ'i kpa ngay wen hɔ ha nû omɔ sɔn nɛ nê de mɔi, nɛ wen yoo teti Bem kô wire.»

Sɔnkoy wese kô Zezi kɔ Gɔsa Tuwa Nzapa

³⁷ Nê wese, nɛ Zezi usi mɔ kɔ Gɔsa Tuwa Nzapa. Nɛ zɛ bo deyâ, n'â nê g'â ɔ sentɛ zu kara nɛ wa sa yege kara te Olivi. ³⁸ Go nmang-nmang nê zuture sat, nɛ owire sɔn nê kɔ Gɔsa Tuwa Nzapa wen zeraa.

Zudas kaâ Zezi

(Matiye 26:1-5; 14-16; Markɛ 14:1-2; 10-11; Zq 11:47-53)

22 Wese gbaguûmɔ mapa nɛ gan wa de nɛ bebele nâ, go wa sa yege Paki hedha dɔɔ sidhay. ² Ogasa wi-aymɔ in owi-usi mbɔra kidhɔ dhongwaa wen gbe Zezi, soko keri kô odêrâ wirei ha deyâ wa.

³ Bhɔn nɛ Zaboro re kɔ serâ Zudas nɛ wa sa ɔ yege Iskariyoti. ɔ ɔwa nê nmaa kpem kô owiwemɔ kô Zezi bhû nɛ zuwa riitɔi. ⁴ ɔ nê g'â kpa ogasa wi-aymɔ nɛ owidungzu owingem Gasa Tuwa Nzapa, g'â zey nmaâ in wa zû dhongwaa nɛ n'â e nê Zezi kɔ ee wai. ⁵ Go wa kpa tootɛ dôka, go wa sɔk nû in Zudas wen hạ mbɔy h'â. ⁶ G'â kɔ dhongâa, g'â kɔ nângâ kidhi dhongwaa wen e Zezi kɔ ee wa nê mbɔwɛɛ.

Zezi tomba owiwemɔ k'ɛ wen de kam Pak

(Matiye 26:17-25; Marke 14:12-21; Zq 13:21-30)

⁷Ze gbaguũmɔ mapa ne gan wa de ne bebele nâ, go owire gbɛ obe gbaduwa wen de ne kam Paki rema sidhay. ⁸Bhɔn ne Zezi tom Piyer in Zq, g'ɛ tɔ ha wa yege: «Wi nê ha'i de kam Pak ha'rê mô nê'rê yɔngâ!» ⁹Go wa akaa yege: «Wi kɔ dhongâa ha'rê de kami siwâa iye nde?» ¹⁰N'ɛ tɔ ha wa yege: «Wese ne bo'i re zang rei, ne nê'i kpa nmaâ in nma wêy ne toyâ ri nê kpâna. Kini'i ba bɔlâa gɔɔy wen kɔ tuwa ne n'ê re senei, ¹¹ha'i tɔ ha wan tuwai yege: “Wi-usimɔ tɔ ha mê yege: Fara ne nê'm yɔng kam Pak in owiwemɔ kô'm senei ɔ siwâa iye nde?” ¹²Ne n'ê usi nma gâsa kôdmɔ ne wa deya zû tuwai, go wa dhafa kɔwâ rɔk dhei ha'i. Fara ne nê'i de kami senei ɛi.»

¹³Bhɔn ne wa nê, go wa kpa omɔi ôrô mɔ ne Zezi tɔwa ha wai ga, go wa dhafi kam Paki dji.

Kam kô Wan

(Matiye 26:26-30; Marke 14:22-26; 1 Korɛnt 11:23-25)

¹⁴Wese yɔng kami bo remâ, ne Zezi in obetom k'ɛi dung nu wen yɔng mɔ. ¹⁵Bhɔn ne Zezi tɔ ha wa yege: «Am ɔ ne wɔ dɔka wen yɔng kam Pak nɔ ini'i kɔkuti sete'm zɔk dhoy. ¹⁶Ne mbete am tɔ ha'i, gan nê'm yɔng kam Paki bhɔ kpem nâ, gɔɔy wen wese ne godhò kami nê de kpasiwen sente Nûwan kô Nzapa.» ¹⁷Kuu orôwai, n'ɛ ba dhele, g'ɛ de hiiwa ha Nzapa zuwa, g'ɛ tɔ yege: «Wi ba ha'i nô dam zu'i sɔn. ¹⁸Ne mbete am tɔ ha'i, kunângâa sô nɔ gɔɔy wen hɔ tɛ wese ne Nûwan kô Nzapa nê tɛyâi, gan nê'm nɔ ri wâyâ vɔy mbeya bhɔ nâ.»

¹⁹Kuu orôwai, n'ɛ ba mapa, g'ɛ de hiiwa ha Nzapa zuwa, g'ɛ bhii sangâa, g'ɛ hɔ ha wa, g'ɛ tɔ yege: «Mɔ nɔ ɔ ne sadhete'm am hɔ wen zu'i. Kini'i de gɔy sete'i gba te'i zu'm.» ²⁰Kô sô yɔngâ mɔi, ne Zezi de kpem mɔi bhɔ nê dhele, g'ɛ tɔ yege: «Dhele nɔ ɔ ne mbe ndɔke ne Nzapa nê vay in owire k'ɛ nê dhongwaa tɔk te'm ne nê a nu wen zu'ii. ²¹Gan sɔn, wi zɔk, wire ne nê ka'mi yɔng mɔ diye kpem ini'm. ²²Ne mbete, Bem kô wire nê fe rem nê dhong mɔ ne Nzapa dhafa

nê gun m̄ei, soko yumzang ɔ ha wire nê nê ka Bemi.» ²³ Bhon nê obetomi k̄y n̄ngâ ak nmaâ kengbarâ t̄rô gan wi o a nê d̄e n̄wey m̄o ḡy o nde?

Wi o a ɔ nê ḡasa wire gan obhiya ɛ o?

(Matiye 20:25-28; 19:28; Marke 10:42-45)

²⁴ Owiwem̄oi k̄y n̄ngâ si k̄af̄e kengbarâ t̄rô, wen ing gan wi o kengbara t̄e wai a ɔ nê ḡasa wire gan okoyaai o nde. ²⁵ Go Zezi t̄y ha wa yege: «Owannu k̄o owire nê gan ing Nzapa n̄ai d̄e m̄o nê ngay in owire k'ôrô. Nê owire nê dung zu owirei k̄y dhongâa ha owirei sa wa yege “owide dem̄o”. ²⁶ Nê k̄i, n̄wey m̄o ḡy akin ɔ kengbarâ t̄i n̄a. Ḡasa wire kengbarâ t̄ii kin d̄e t̄e ɛ ôrô bem ga, nê wire nê ɔ wan zu'ii kin d̄e t̄e ɛ ôrô widetom ha'i ga. ²⁷ Nê mbete, wire nê dunḡo nu go yong m̄o, wende gan wire nê hạ m̄yonḡi ha wire wen yonḡai, wi o kengbara t̄e wai a ɔ nê ḡasa wire o? Gan ɔ nê wire nê dunḡo nu go yong m̄oi n̄a nde? K̄m, am ɔ kengbarâ t̄i ôrô widetom ha'i ga. ²⁸ K̄i, wi yara ini'm nmang-nmang t̄e wese nê om̄ngay kpaâ'mi. ²⁹ Go wenk̄o m̄o ḡy, nê'm hạ N̄wan ha'i, ôrô m̄o nê Yam k̄m hạ N̄wan ha'mi ga. ³⁰ M̄o ḡy, nê'i yong m̄o, nê'i n̄o m̄o ini'm kpem t̄e N̄wan k̄m. Nê nê'i dung z̄u okangalâ wan wen bh̄y wen zu on̄wey bh̄u nê zuwa riito k̄o Isarayel.»

Piyer nê t̄y yege gan ɛ ing Zezi n̄a

(Matiye 26:31-35; Marke 14:27-31; Z̄a 13:36-38)

³¹ Zezi t̄y yege: «Sim̄o, Sim̄o, Zaboro ak̄a wen yengi'i s̄on ôrô m̄o nê wire yengi gb̄ara yonai ga. ³² Nê k̄m, âm werâ Nzapa wen zu m̄e, set̄e k̄yâkele k̄o m̄e tek n̄a. Nê k̄o m̄e, wese nê bo m̄e pey dhong t̄e t̄e'm, nê kin m̄e d̄e set̄e oȳa k̄o m̄e ngay zang k̄yâkele k'ôrô.» ³³ Nê Piyer t̄y h̄a yege: «Wan, bhay ɔwa nê tuwa k̄anga, nê nê'm nê ini'i, go bhay ɔwa nê fey, nê nê'm fe ini'i bh̄o.» ³⁴ Nê Zezi si nê wen dhong h̄a yege: «Piyer, am t̄y ha m̄e, k̄yuti set̄e gat̄a k̄ra he m̄o s̄ô n̄o, nê m̄e ba k̄af̄e w̄a t̄a m̄e yege, gan ɛ ingi'm n̄a.»

³⁵ Kɔraai, ne Zezi tɔ ha wa yege: «Tê wese ne'm tombâ'i go gana'i ne nê bhôlô mbɔy nâ, tɛ'i nê nê dandâ, wende gan ndafara nâi, ne nma mɔ nangâ'i wende?» Ne wa si nê wen dhong h'â yege: «Nma mɔ gan nang'rê kpem nâ.» ³⁶ N'â tɔ ha wa bho yege: «Kinε nɔw, wire ne bo ɔ ne bhôlô mbɔy, ne e ha kinaa ba. Ne wire ne bo ɔ ne dandâ, ne e ha kinaa ba. Ne wire ne gan ɔ ne dû pawo nâi, kin ka gâsa turu k'ε, h'â hε nê nmaa. ³⁷ Ne mbete am tɔ ha'i: E ha mɔ ne wa yɔrâ zu'm kɔ Mbeti kô Nzapa yege: “Wa tɔrâa kengbarâ te owide-dhângi” kin de mɔ rêk-rêk rem in weni. Ne mbete, omɔ ne wa yɔra zu'mi nê de mɔ rêk-rêk rem in weni.»^a ³⁸ Ne owiwemɔi tɔ h'â yege: «Wan, zɔk dû pawo riito a ɔ gɔw.» N'â si nê wen dhong ha wa yege: «Rema gɔy!»

Zezi wêrâ Nzapa sente kara te Oliv

(Matiye 26:36-46; Marke 14:32-42)

³⁹ Zezi nê zu kara te Oliv me ôrô mɔ n'â de nmang-nmangi ga. Go owiwemɔ k'â ba bolâa. ⁴⁰ Go b'â gbo sente me, n'â tɔ ha wa yege: «Kini'i wee Nzapa sete tâmâmɔ gan zu'i nâ.» ⁴¹ Kɔraa n'â e wa, g'â langi yêê gek in wa, sok'â a zugurû ă nu, g'â wee Nzapa ⁴² yege: «Yam, bo'i kɔ dhongâa, ne'i ba dhelê dhoy nɔw wi langi nê yêê ha zu'm. Akini'i de ôrô mɔ ne sêrâ'm kɔwâ dhongaai ga nâ, go'i de ôrô mɔ ne sêrâ'i kɔwâ dhongaai ga.» [⁴³ Bhɔn ne nma wingɔn kô Nzapa zij ha ripzan me wen hạ ngay h'â. ⁴⁴ Go ala ba Zezi gan zuwa, g'â wee Nzapa sing bho, go sɔbera ho tê ă, go dung huri a nu kedheng-kedheng ôrô tɔk ga.]^b

⁴⁵ Wese ne b'â wee Nzapai ă sɔn sidhay, n'â kuu g'â pey dhong bolɔ owiwemɔ k'ai. G'â kpa wa farâ ɔ yara wenkɔ mɔ ne bââ-ala gana zû wa. ⁴⁶ Bhɔn n'â tɔ ha wa yege: «Ge a'i ɔ yara wenâa ge? Wi kuu ha'i wee Nzapa sete tâmâmɔ gan zu'i nâ.»

^a 22:37 Zɔk Ezayi 53:12.

^b 22:44 Wen ne wa yɔra diye gɔw gan bo kɔ onma ă Mbeti kô Nzapa ne wa yɔrâ ne ee bheei nâ.

(Matiye 26:47-56; Markε 14:43-50; Zq 18:3-11)

⁴⁷ Wese ne Zezi bhônâ go yââ tɔ weni, ne odêrâ wire gbo. Ne nmaa kpem kô owiwemɔ bhû ne zuwa riito ne wa sa ɔ yege Zudasi ha daka ti wa. Bhôn n'â ne dɔ̂tɔ tɛ kɔ tɛ Zezi, g'â duri zadhâa. ⁴⁸ Bhôn ne Zezi tɔ h'â yege: «Zudas, nê dhongwaa dûrô zadha a mɛ ka ne Bem kô wire wende?»

⁴⁹ Go owire ne yââ in Zezii bo zɔk mɔ ne dɛyâ mɔi, ne wa akaa yege: «Wan, ɛrɛ gɔm wa nê dû pawo wende?» ⁵⁰ Go nma wire kengbara tɛ wai gɔm widetom kô gɔsa wi-aymɔi nê dû pawo, go dû pawoi nmay zêrâa kô wêy-kô pɛ nu. ⁵¹ Ne Zezi tɔ yege: «Wi era, rɛma gɔy.» Bhôn ne Zezi tam zêra widetomi, go zêrâai gbaâ orôwa. ⁵² Kɔraa ne Zezi tɔ ha oɔsa wi-aymɔ ne owidungzu owingem Gasa Tuwa Nzapa in oɔsa wire ne tɛya wen ba ɔi yege: «Am ɔ ne wigbe wire soko'i tɛ nê odû pawo in omerê te ere'i wen ba ne'mi wende? ⁵³ Am dungɔ ini'i nmang-nmang kô Gasa Tuwa Nzapa, ne gana'i kidhi dhongwaa wen ba'm nâ. Go wese ɛɛ-nô ɔ ne wese bo kô'i, in wese ngay kô Zaboro bhɔ.»^a

Piyer baa kɔfɛ yege gan ɛ ing Zezi nâ

(Matiye 26:57-58, 69-75; Markε 14:53-54, 66-72; Zq 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Wa ba Zezi, go wa nê nê ɔ kô tuwa kô gɔsa wi-aymɔ mɛ. Go Piyer ba bɔlɔ wa, g'â nê yêê in wa. ⁵⁵ Gende ga owire bhongâ wey kô gbangi go wa yââ wâ ɔwâ. Ne Piyer nê go dung kengbara tɛ wai. ⁵⁶ Ne nma kô dɛ tom zɔk Piyer ne dung nu kɔ tɛ weyi dhîk-dhîk go tɔ yege: «Wêy nô bhɔ yara inaa.» ⁵⁷ Ne Piyer ba kɔfɛ yege: «Kôo, gan am ing kô'm ɔ nâ.» ⁵⁸ Kɔraa ndêê, ne nma wire zâng zɔk Piyer, go tɔ yege: «Mê bhɔ, mɛ ɔ ne nma wire kô Zezi.» Ne Piyer tɔ yege: «Ê-ɛ, gan am ɔ ne wire k'â nâ.» ⁵⁹ Dɔ̂tɔ in kɔ-wese kpem kɔraai, ne nma wire zâng bhɔ yoo zu weni go tɔ yege: «Ne mbetɛ, wêy nô yara inaa

^a 22:53 Ngay kô Zaboro: ɔ mbeti ne wa yɔrâ ne ee bheei tɔ yege: ngay kô gbatum.

bhɔ, wenk'ɔ ɔ nɛ wire kɔ Galile.»⁶⁰ Nɛ Piyer tɔ yege: «Wêy, gan am ing tanâ'm tɛ wen nɛ mɛ tɔ nû mei nâ!» Bhɔn tɛ nûwai, nɛ nma gatâ kɔra he mɔ. ⁶¹ Go wese nɛ Wan bo gam go bo zɔk Piyer, nɛ bhɔn nɛ Piyer gba tɛ ɛ bhâyâng dhong wen nɛ Wan tɔwa h'ɔ yege: «Sôô nɔ, kùkuti setɛ gatâ kɔra he mɔ, nɛ nê mɛ ba kɛfɛ wâa taa mɛ yege, gan ɛ ingî'm nâi.» ⁶² Bhɔn nɛ Piyer hɔ, go hey kɔwâ gan zuwa.

Wa rɪkɔ Zezi, nɛ wa dɔɔ ɔ

(Matiye 26:67-68; Markɛ 14:65)

⁶³ Owire nɛ ngɛm Zezii dung bhɔyaa nɛ wa rɪkaa. ⁶⁴ Wa hɛɛ rifaa nɛ turu, go wa akaa yege: «Mɛ dɛ ôrô owitɔ-oronû Nzapa ga! Wi o ha rɪkɔ mei o?» ⁶⁵ Nɛ dung wa dɔ ɔ nê odara zâng-zâng.

Wâ neya nê Zezi tɛti gɔsa mɔyâa kɔ owibhɛwen

(Matiye 26:59-66; Markɛ 14:55-64; Zɔ 18:19-24)

⁶⁶ Fara bo bharâ, nɛ ogɔsa wire kɔ oZuwif mɔy nmaâ in ogɔsa wi-aymɔ nɛ owi-usi mbɔra, go wa hɔ nû go wa ba Zezi wa tɛ nê tɛti gɔsa mɔyâa kɔ owibhɛwen kɔ wa. ⁶⁷ Go wa akaa yege: «Bo mɛ ɔ nɛ Krist, nɛ mɛ tɔ ha'rê!» N'ɔ si nê wen dhong ha wa yege: «Bo'm tɔ ha'i, nɛ gan nê'i kɔ dhongâa kpem nâ. ⁶⁸ Nɛ bo'm akâ'i, nɛ gan nê'i si nê wen dhong ha'm nâ. ⁶⁹ Go kunângâa sôô nɔ, Bem kɔ wire nê dung siwâa wêy-ee Nzapa nɛ ngay k'ɔ gana ongay sɔni.»^a ⁷⁰ Nɛ wa sɔn, wa tɔ yege: «Bo mɛ tɔ gɔy, gende ga mɛ tɔ yege, mɛ ɔ nɛ Bem kɔ Nzapa wende?» N'ɔ si nê wen dhong ha wa yege: «Mɔi ha wi wantɛ wi tɔi: Am ɔ nɛ Bem k'ɔ.» ⁷¹ Bhɔn nɛ wa tɔ yege: «Ge a'rɛ yââ'rê ak owire bhɔ wen tɛ nê nma mbe wen yookâɔ wenâa ge? Êrê wantɛ, êrê zerâ wen n'ɔ tɔwâ nɛ nû ɔ wantɛi sidhay.»

^a 22:69 Zɔk oGima 110:1; Daniyel 7:13.

Wa neya nê Zezi teti Pilat

(Matiye 27:1-2, 11-14; Markε 15:1-5; Zq 18:28-38)

23 Owirei sɔn kuu gbim, go wa ba Zezi wa nê nê teti Pilat. ²Go wa sɔn wa kɔ nângâ e wen zu ɔ yege: «Èrɛ kpaâ wêy nɔ̄ farâ ɔ̄ owire k'êrê wen dɛ ngâyâ tan. N'ɔ̄ bhɛɛ dhongwaa ha wa, wen ha mbɔy lamboo ha Sesar. N'ɔ̄ tɔ̄ bhɔ yege, ɛ wantɛ ɛ ɔ nɛ Krist, nma wannu.» ³Go Pilat akaa yege: «Mɛ ɔ nɛ wannu kô oZuwif nde?» Nɛ Zezi si nê wen dhong h'ɔ̄ yege: «Mɔi a mê wantɛ mɛ tɔ̄i.» ⁴Nɛ Pilat tɔ̄ ha ogasa wi-aymɔ in odêrâ wirei yege: «Gan am kpa nma mɔ nɛ wêy nɔ̄ dɛya go rɛmâ wen nê'm bhɛ wen zû ɔ wenââi nâ.» ⁵Nɛ wa yoo zû wen kô wai, go wa tɔ̄ yege: «Dungaa tuli owire wen dɛ ngâyâ tan nê dhongwaa úsômɔ k'ɔ̄. Â kɔwɔ nângâa sentɛ nu kô Galile mɛ, g'ɔ̄ langi ɔ̄ nê sentɛ nu kô Zudêe sɔn, gɔ̄y g'ɔ̄ gbo nê dɔ̄yɛ gɔ̄.»

Pilat tombâ Zezi ha Herod

⁶Wese nɛ Pilat bo zey weni gɔ̄y, n'ɔ̄ ak mɔ yege: «Wêy nɔ̄ ɔ nɛ wire kô Galile wende?» ⁷Go wese nɛ b'ɔ̄ ing yege Zezi ɔ nɛ wire kô nu nɛ Herod ɔ wannu zuwai, n'ɔ̄ tombaa ha Herod nɛ bhɔna tâa sentɛ Zerisalem tê weseya nîi. ⁸Go wese nɛ Herod bo zɔk Zezi, n'ɔ̄ kpa dɛyâsaa gan zuwa, wenk'ɔ̄ ɔwa nê wɔ wen zɔkaa go kɔraa yɛrâ. Nɛ mbɛtɛ, ɔ̄ kɔwâ dhong zɔk nma mɔ nme nɛ Zezi dungɔ dɛ go owire dungɔ tɔ̄ wenââi. ⁹G'ɔ̄ ak Zezi nê owen dôka, nɛ ganaa si nê wen dhong h'ɔ̄ kpem nâ. ¹⁰Nɛ ogasa wi-aymɔ in owi-usi mbɔra yaa tê mɔi bhɔ, go dung wa tɔ̄ wen sing wen e nê wen zû Zezi. ¹¹Go Herod in owibiro k'ɛ dung bhɔy Zezi, nɛ wa dɛyaa nê mɔ ôrô suwan wire ga. Kɔraai, nɛ wa pɔ̄ nma turu nɛ rɔk gan zuwai tê ɔ̄, soko Herod tombaa si nê dhong ha Pilat.

¹²Tê kpem weseya nîi, Herod in Pilat nɛ ɔwa kɔkuti nɛ owigita kô nmaâi kifo obhiya kô nmaâ.

Wa bhęyâ wen fey zû Zezi

(Matiye 27:15-26; Markε 15:6-15; Zq 18:39-19:16)

¹³ Pilat saa oğasa wi-aymɔ ne owidungzu re in owizang rei sɔn, ¹⁴ g'ą tɔ ha wa yege: «Wi baa wêy nɔɔ, wi tɛ nê ha'm, go'i tɔwâ wi yege, ą tuli owire wen de ngâyâ tan. Wi zɔk, am akaa teti'i wen zu owen sɔn nê'i eya zu ąi, ne gan am kpa nma mɔ n'ą deyâ go remâ wen nê'm bhę wen zû ą wenâai nâ. ¹⁵ Bhay Herod bhɔ, ne gan kpa nma yôwâmɔ zu ą nâ, go wenkɔ mɔ gɔy h'ą tombaa pey ne dhong ha'rê gɔɔ. Mɔ gɔy, nma mɔ ne wêy nɔɔ deyâ go rema in feyi gan bo nâ. ¹⁶ Mɔ gɔy, nê'm hạ nú ha owire kô'm nê rịkaa, ne kɔraai, ne nê'm eyaa.» [¹⁷ Gende ga nmang-nmang, bo hɔ tɛ gbaguûmɔ Pak, ne Pilat huy nma wikânga ha wa kpem.]^a

¹⁸ Go odêrâ wire sɔn kɔ nângâ tɔ wen nê sîngô gɛɛ yege: «Gbɛ wêy nɔɔ, ne mɛ huy Barabas ha'rê!» ¹⁹ (Barabas gbeya wire tɛ wese ne nma dɛyânû kurô zang rei, go wenkɔ mɔ gɔy ha wa pɔyâa kânga wenâai).

²⁰ Go Pilat si dhong go tɔ kpem wen n'ą tɔwa ha wa kɔkutii, wenk'ą kɔ dhong e Zezi. ²¹ Ne owirei tɔ wen nê sîngô gɛɛ bhɔ yege: «Gbeyaa zû sangkarâng te! Gbeyaa zû sangkarâng te!» ²² Ne Pilat tɔ ha wa bhɔ kô wâa tarâa yege: «Ge dhâng ge ha wêy nɔɔ deyâ ge? Gan am zɔk nma mɔ n'ą deyâ go rema in feyi nâ. Mɔ gɔy, nê'm hạ nú nê wâ rịkaa, ne kɔraa, ne nê'm eyaa.» ²³ Go wa yoo bhɔn zu wen kô wai go wa tɔ wen nê sîngô gɛɛ yege: «Gbeyaa zu sangkarâng te!» Go ngbûwômɔ kô wai gan zu Pilat. ²⁴ Bhɔn ne Pilat hạ nú ha wa, wen ne wâ de mɔ ne wa ak inaa. ²⁵ G'ą huy wêy ne wa pɔyâa kânga wen zu dɛyânû in gbêyâ wirei, ą ne owirei aka in Pilat wen huyaai. Ne bo'wa ne kô Zezi, Pilat eyaa kɔ ee wa wen nê wâ deyaa nê mɔ ne serâ wa kɔwâ dhongaai.

^a **23:17** Wen ne wa yɔra dɔye gɔɔ gan bo kɔ onma ą Mbeti kô Nzapa ne wa yɔrâ ne ee bheei nâ. Zɔk Matiye 27:15; Markε 15:6.

Wa bęřă Zezi zû sangkarâng te

(Matiye 27:32-44; Marke 15:21-32; Zq 19:17-27)

²⁶ Bo dung wa ne nê Zezi, ne wa kpa nma wire kô Siren ne yinaa ha Simo go dung pey foi. Bhon ne owibiroi ba a nê ngay, go wa e sangkarâng tei zu geraa, wen n'â toy a nê nê kô Zezi. ²⁷ Owire dôka-dôka dung ba bôlâa, ne onma kôo bho yaâ kengbara tê wai. Go okôoi dung rij ngudhu'rô ne wa hey kôwâ wen zu Zezi. ²⁸ Go Zezi zik te ę si tê okôoi go tų ha wa yege: «Wi okô Zerisalem, akini'i hey kôwâ wen zu'm nâ, go'i hey kôwâ wen zu'i in obem kô'i, ²⁹ wenko onma wese nê teyâ, ne owire nê tų yege: “Dêyâsaa ɔ ha okô ndoro in okôo ne gan kô tâa bem nâi, ne dêyâsaa ɔ ha okôo ne gan hạ tâa bere ha bem kpem nâi.” ³⁰ Ne tê weseya nôi, owire nê tų ha okara yege: “Wi tek zu'rê!” Ne nê wâ tų ha obe kara yege: “Wi hųsi'rê!”^a ³¹ Ne mbete, zey yege bo wa de mo nê tôrê te gâa, ne kô kôrâ te tê ɔ yege nde?»

³² Wâ kaya onma owêy riito bho ne ɔ ne owide-dhângi wa nê nê wen gbę wa in Zezi. ³³ Go wese ne bo wa gbo sente fara ne wa sa yege: «Gbăra Tani», ne wa bęę Zezi zû sangkarâng te dji, a in owide-dhâng riitoi. Nmaa siwâa wêy-eraa, ne bhikalâa siwâa gale-eraa. ³⁴ Bhon ne Zezi tų yege: «Yam, wi bi dhângmo kô wa, wenko gan wa ing mo ne wa dei nâ.» Go owibiro kę sanga oturu k'ai kengbara tęrô nê dhongwaa tôwâ mbadhi.^b ³⁵ Owire ya dji go dung zok mo. Ne bo'wa ne kô owidungzu oZuwif, dung wa bhoy kô wa Zezi yege: «A zama onma wire, go b'â ɔ ne Krist, a ne Nzapa hokâai ne mbete, ne e h'â zam tê a wante!» ³⁶ Ne owibiroi bho bhoyaa, go wa nê dđt te kâ tê a me, go wa hạ kpâyâ đđt vjy h'â, ³⁷ go wa tų h'â yege: «Bo mê ɔ ne wannu kô oZuwif ne mbete, ne me zam te mê wante ha'rê zok

^a 23:30 Zok Oze 10:8.

^b 23:34 Zezi tų yege: «Yam, wi bi dhângmo kô wa, wenko gan wa ing mo ne wa dei nâ»: Owen nôo gan bo kọ onma â Mbeti kô Nzapa ne wa yorâ ne ee bheei nâ.

nde!» ³⁸ Wa yɔrâ nma mbeti go wa ngbaa zû tanâa tê sangkarâng tei yege: «Wire nôɔ ɔ ne wannu kô oZuwif.»

³⁹ Ne nmaa kpem kô owide-dhâng ne wa bɛrâ wa bhɔ zû sangkarâng tei dɔ Zezi yege: «Gan mɛ ɔ ne Krist nâ nde? Mɛ zam tɛ mɛ wantɛ, ne mɛ zam'rê bhɔ nde!» ⁴⁰ Ne bhikalââi he ngay inaa yege: «Gan mɛ yu keri tɛ Nzapa nâ nde? Mɛ bhɔ, kpem dhoy ne mɛ zɔki ha wêy nôɔ zɔk gôɔ? ⁴¹ K'êrê, dhoy ne're zɔki ɔ ne dhongwaraa, wenkɔ ɔ ne hôwâdhong-ee dhâng ne're dɛyâi ɛɛ kpai. Ne kô wêy nôɔ, ganaa dɛ k'ɔ nma dhâng kpem nâ.» ⁴² Bhɔn n'ɔ tɔ ha Zezi yege: «Zezi, kini'i gba tɛ'i zu'm tê wese ne nê'i tɛ wen ɔ wani.» ⁴³ Ne Zezi si nê wen dhong h'ɔ yege: «Nê kpasiwen am tɔ ha mɛ, sôɔ nôɔ, nê mɛ dung ini'm sentɛ Dedhe-Fara^a mɛ.»

missing: "/tmpPics/"

Wa bɛrâ Zezi in onma wide-dhâng riito zu sangkarâng te (23:32-35)

^a **23:43** *Dedhe-Fara*: A Mbeti ne wa yɔrâ ne ee bheei tɔ yege Paradi.

(Matiye 27:45-56; Marke 15:33-41; Zq 19:28-30)

⁴⁴ Wese bo hedhi dđđ wen yoo serazu, ne gbatum tek zû nu sɔn gğğy go gbo tē kɔ-wese taa kô gîrô-wese. ⁴⁵ Go wese gan dɔ bho nâ. Bhoɔn ne pēsâ turu ne wa kpowa kô Gasa Tuwa Nzapai ak sangâ te ɛ riito. ⁴⁶ Bhoɔn ne Zezi tɔ wen nê sîngô gɛɛ yege: «Yam, am e sđdanâ'm kɔ ere'i.»^a Go b'â tɔ weni gğy, ne bhoɔn n'â fe. ⁴⁷ Go wese ne widungzu owibiro gɔm-nmaa kpem (100) kô Rɔmi bo zɔk mɔ ne deyâ mɔi, n'â zɔn Nzapa, g'â tɔ yege: «Wêy nɔɔ ɔwa nê widemɔ nê dhongwaraa ne mbetɛ.» ⁴⁸ Ne odêrâ wire sɔn ne mɔya wen zɔk mɔi, wese ne bo wa zɔk mɔ ne deyâ mɔi, ne wa rîk ngudhû wa ne bââ-ala wa si nê nê. ⁴⁹ Owire sɔn ne ingɔ Zezii, wa in okôo ne kurô sentɛ Galile me go tɛyâ inai, yoo k'ôrô yalak soko dung wa zɔk nê mɔ ne dɛ mɔi.

Wa gunô wɔɔ kô Zezi

(Matiye 27:57-61; Marke 15:42-47; Zq 19:38-42)

⁵⁰ Nma wêy ɔwa sene go yinaa ha Zozef. A ɔwa nê nmaa kpem kô owire kô gasa mɔyâa kô owibhɛwen kô oZuwif. A ɔwa nê dedhe wire n'â ɔwa nê widemɔ nê dhongwaraa. ⁵¹ Omɔ ne obhiyâa dhafa nê sɛra'rô wen deyâi, ganaa kɔ k'â dhongâa nâ. N'â bɛya k'â omɔ ne wa deyâi bho. A ɔwa nê nma wire kô Arimate ne ɔ ne nma re kô oZuwifi, g'â bhoɔnâ g'â ngem wese ne Nzapa nê te wen ɔ wan zu owirei. ⁵² A nɛya tē Pilat, g'â akâa wen ba wɔɔ kô Zezi. ⁵³ Kɔraai, n'â nê g'â ba wɔɔi ɔ zîj nê ha zû sangkarâng tei, g'â kɔraa nê bû turu, sok'â gunaa kô ta ne wa zâɔ go gan wa gun tâa nma wire sene nâi. ⁵⁴ Weseya nôi ɔwa nê wese dhafi mɔ wen zu gbaguûmɔ zê-ɔmte ne hedha dđđ sidhayi.^b ⁵⁵ Ne okôo ne kuro ha Galile me go tɛya in Zezii nê in Zozef, go wa zɔk kɔi in dhongwaa ne wa gunɔ nê wɔɔ kô Zezii.

^a 23:46 Zɔk oGima 31:6.^b 23:54 Kô oZuwif, zê tom kô wa gan kɔ nângâa nê zuture nâ, go kɔ nângâa nê rey-wese.

⁵⁶ Kɔraai ne wa si, go wa dhafi onɔ in orɪ yamatiya ne wa a tɛ wɔɔi. Go gan wa rem de tom nɛ wen zu zɛ-ɔmtɛi, ɔrɔ mɔ ne mbɔra usii ga.

Zezi tunɔ ha tɛ fey

(Matiye 28:1-10; Markɛ 16:1-8; Zq 20:1-10)

24 Nɛ dimasi nɛ zuture sat, ne okɔɔi nɛ nɛ kɔ ta ne wa gunɔ Zezi sɛnɛi. Wa nɛ ne orɪ yamatiya ne wa dhafai wen a tɛ wɔɔ kɔ Zezii. ² Tɛ bo wa zɔkɔ, ne ta ne wa kpɛyɔ ne nɛ kɔi, wa kinɔ sidhay. ³ Go bo wɔ reyɔ, ne gan wa kpa wɔɔ kɔ Wan Zezi nɛ. ⁴ Tɛ wese ne bhɔnɔ go yɔ wɔ kidhi sɛrɔ wa zɔ mɔ ne deyɔ mɔi, zɔk ne onma owɛy riito ne pɔyɔ turu ne tok gan zuwai gbo go yoo ti wai. ⁵ Go kerɔ de wa, go wa zum zɔ wa. Ne owɛy riitoi tɔ ha wa yege: «Wen ge a'i kidhi wire ne ɔ kpasei kengbarɔ tɛ ofey wenɔa ge? ⁶ Ganaa bo diyɛ nɛ, ɔ tunɔ ha tɛ fey sidhay. Wi gba tɛ'i dhong wen n'ɔ tɔwɔ ha'i, tɛ wese n'ɔ bhɔnɔ sɛntɛ nu kɔ Galilei. ⁷ ɔ tɔwɔ yege: «E ha kin wa e Bem kɔ wire kɔ ee owide dhɔngmɔ, ha wa gbeyaa zɔ sangkarɔng tɛ, ne zɛ taa kɔraai, ne n'ɔ tun ha tɛ fey.»

⁸ Bhɔn ne tɛ wa gba dhong wen ne Zezi tɔwɔi. ⁹ Go okɔɔi kuu ha nɛ kɔi mɛ, go wa si, go wa buu bɔɔ ɔmɔi sɔn ha owiwemɔ bhɔ ne zuwa kpɛmi, ne wa buu bɔɔwɔ ha koy owirei sɔn bhɔ. ¹⁰ Okɔɔi ɔwa nɛ Mari kɔ re kɔ Magdala, ne Zani in Mari naa kɔ Zake. Ne onma kɔ ne neyɔ in wai, tɔ ɛntɛ kpɛm weni bhɔ ha obetomi. ¹¹ Go obetomi zey wen ne okɔɔi tɔi ɔrɔ gbɔɔ wen ga, go wa bɛ.

¹² Bhɔn ne Piyɛr kuu, go ma yuy nɛ nɛ kɔ mɛ. Go b'ɔ gu nu wen zɔk mɔ kɔi, n'ɔ zɔk ɛntɛ obɔ turu ne wa kɔra nɛ wɔɔi, bhɔn n'ɔ si, g'ɔ kidhi sɛrɔa zɔ mɔ ne deyɔ mɔi.

Zezi usɔ tɛ ɛ ha onma wiwemɔ riito

(Markɛ 16:12-13)

¹³ Tɛ kpɛm weseya nɔi, onma wiwemɔ riito dung nɛ sɛntɛ nma be re ne wa sa yege Emayisi. Rei tɛ rem in kilometere bhɔ ne zuwa kpɛm in Zerisalem. ¹⁴ Dung wa tɔ wen kengbara tɛ wa zu ɔmɔ sɔn

ne deyâ mɔi. ¹⁵ Go tɛ wese ne bhɔnâ go wa tɔ wen kengbara tɛ wa, ne dung wa ak nmaâ zû mɔ ne deyâ mɔi, ne Zezi wantɛ tɛ go kpa wa go ɔ in wa wa nê zû dhongwaai. ¹⁶ Go wa zɔkaa, soko nma mɔ bhɛra rip wa wen ing ti ɔ. ¹⁷ G'ɔ ak wa yege: «Ge a'i tɔ wen zuwa in nmaâ wi nê nêi ge?» Bhɔn ne wa ɔm tɛ wa, go ala ba wa gan zuwa. ¹⁸ Bhɔn ne nmaa kpem kengbara tɛ wa ne yinaa ha Keleyopasi si nê wen dhong h'ɔ yege: «Omɔ ne deyâ mɔ zang zɛ nɔ̄i, bhay mɛ kpem bhɔn kengbarâ tɛ owire kô Zerisalem ha gan mɛ ing kô mɛ nâ nde?» ¹⁹ Ne Zezi ak wa yege: «Ge ha deyâ mɔ ge?» Ne wa si nê wen dhong h'ɔ yege: «Ɛre tɔ wen zu mɔ ne deyâ Zezi kô Nazaret ne ɔwa nê nma gɔsa witɔ-oronû Nzapa nê dhongwaa kô omɔ nme ne dungâa de in owen ne dungâa usi, go ɔwa nê ngay teti Nzapa ne teti owire sɔni. ²⁰ Ogasa wi-aymɔ k'êrê in owidungzu're baâ ɔ, go wa eyaa kɔ ee owire kô Rɔm, go wâ bhɛyâ wen fey zû ɔ, go wa bɛrâa zû sangkarâng tei. ²¹ K'êrê, ɛre aa kele're yege ɔ ne wire ne neyâ ho ne owire kô Isarayel ha dhɔ̄ dhoy. Soko omɔ nêi deyâ mɔ go deyâ zɛ taa sɔ̄ nɔ̄. ²² Onma kôo ne ya kengbarâ te'rei tɔwâ nma wen ne yaa'rê yâa ne mbete. Wâ neya nû kɔ mɛ nê zuture sat, ²³ ne gan wa kpa wɔ̄ kô Zezii nâ. Go wa perâ dhong go wa tɔwâ ha'rê yege, onma wingɔn kô Nzapa tɛyâ go tɔwâ ha'rô yege: “Zezi ɔ kpase.” ²⁴ Ne onma wire kengbarâ te'rêi neya nû kɔ mɛ, go wa zɔkâ ne omɔi ɔ ôrô mɔ ne okôoi tɔwâi ga. Ne Zezi ha gan wa zɔkaa nâ.»

²⁵ Bhɔn ne Zezi tɔ ha wa yege: «Wi ne gana'i ing mɔ nâ, go gana'i kay kele'i bere-bere in owen sɔn ne owitɔ-oronû Nzapa tɔwâi nâ gô̄! ²⁶ Krist gan neyâ zɔk dhoy gɔy kɔkuti set'ɔ re zang tôkâmɔ k'ɔ nâ nde?» ²⁷ Kuu orôwai, ne Zezi buu godho owen sɔn ne wa yɔra zû ɔ kɔ Mbeti kô Nzapai ha wa, kunângâa tɛ kɔ ombeti ne Mɔwiz yɔrâi gɔy wen ombeti kô owitɔ-oronû Nzapa sɔn.

²⁸ Wese ne bo wa hedhi dɔ̄ in be rei ne wa nê sɛnei, ne Zezi de ôrô n'â langi k'ɔ langi ga. ²⁹ Go wa doraa, go wa tɔ yege: «Mɛ bhɔn in're diyɛ, wenkɔ wese hedha dɔ̄ nê reyâ, go fara nê tɔ kine-kine.» Bhɔn ne Zezi re kɔ tuwai, g'ɔ bhɔn in wa. ³⁰ Go wese ne b'ɔ dung nu wen yɔng mɔ in wa, n'ɔ ba mapa g'ɔ de hiiwa ha Nzapa zuwa, kɔraa n'ɔ bhii sangâa, g'ɔ hâ ha wa. ³¹ Go rip wa bo de yeɛ, go bo wâ ing ti ɔ, ne bhɔn n'ɔ yɔ ha kengbara tɛ wa. ³² Go wa tɔ kengbara tɛ wa yege:

«Weseya n'â tɔwâ wen in're dhongwaa mɛ, g'â burô dhong Mbeti kô Nzapa ha'rêi, nɛ sɛra'rê gan ɔ nɛ dɛyâsaa gan zuwa nâ nde?»

³³ Bɛn nɛ wa kuu beree, go wa si dhong sɛntɛ Zerisalem mɛ. Go wa kpa owiwemɔ bhû nɛ zuwa kpem nɛ mɔya tɛ kpem fara in koy owire nɛ bhɔna in wai. ³⁴ Go wa sɔn wa tɔ ha owiwemɔ riitoi nɛ tɛyâi yege: «Wan tunɔ ha tɛ fey nɛ mbetɛ, g'â uso tɛ â ha Simɔ!» ³⁵ Nɛ owiwemɔ riitoi bhɔ buu bɔɔ omɔ nɛ dɛyâ mɔ dhongwaa mɛi. Nɛ wa usi dhongwaa nɛ Zezi deya soko wâ ingo ti â tɛ wese n'â bhirô sanga mapa g'â hââ ha wai.

Zezi usô tɛ ɛ ha owiwemɔ k'ɛ

(Matiye 28:16-20; Markɛ 16:14-18; Zɔ 20:19-23; OBetom 1:6-8)

³⁶ Wese nɛ bhɔnâ go yââ wâ tɔ weni, nɛ Zezi wantɛ tɛ go yoo kengbara tɛ wai, g'â tɔ ha wa yege: «Mun dung ini'i.» ³⁷ Nɛ keri gana zu wa, go tɛ wa dung nâk tuk-tuk, wenkɔ wa saasek yege, ôrô zɔka sɔ. ³⁸ Nɛ Zezi tɔ ha wa yege: «Ge ha'i kidhi sɛrâ'i wenâa ge? Nɛ ge a'i si kâfɛ nɛ kɔ sɛrâ'i wenâa ge? ³⁹ Wi zɔk ere'm in kû'm, ɔ nɛ mi âi nɛ mbetɛ. Wi tam sadhete'm ha'i zɔk, wenkɔ sɔ gan ɔ nɛ muû tɛ in gbâra ôrô mɔ nɛ'i zɔk tɛ'm gɔɔ ga nâ.» [⁴⁰ Tɛ wese nɛ bhɔnâ g'â tɔ weni, n'â usi eraa in kû â ha wa.]^a ⁴¹ Sera owiwemɔi dunɔ nɛ dɛyâsaa dɔka, go dɛ go gan wa kay kele wa in weni nâ, wenkɔ mɔi yââ wa yââ. Bɛn nɛ Zezi ak wa yege: «Gana'i ɔ nɛ nma mɔyɔngi nâ nde?» ⁴² Bɛn nɛ wa hâ muu dɔwâ zoro h'â. ⁴³ G'â ba zoroi, g'â yɔng tɛ rip wai. ⁴⁴ Kɔraa n'â tɔ ha wa yege: «Tɛ weseya nɛ'm bhɔna ini'ii, wen nɛ'm tɔwa ha'ii ââ-nɔ: “E ha omɔ sɔn nɛ wa yɔra zu'm kɔ ombeti kô Mɔwiz, kɔ ombeti kô owitɔ-oronû Nzapa in kɔ oGimai kin dɛ mɔ rêk-rêk rɛm orôwai.”»

⁴⁵ Bɛn n'â huy sârâsek kô wa wen nɛ wâ ing godho Mbeti kô Nzapa. ⁴⁶ G'â tɔ ha wa yege: «Zɔk wen nɛ wa yɔra kɔ Mbeti kô Nzapai ââ-nɔ: Krist nɛ zɔk dhoy, nɛ ze taa kɔraai, nɛ n'â tun ha tɛ fey. ⁴⁷ Nɛ owire nɛ usi wen nɛ yinaa ha onûwey sɔn, kunângâa nɛ Zerisalem

^a **24:40** Wen nɛ wa yɔra dɛyɛ gɔɔ gan bo kɔ onma â mbeti kô Nzapa nɛ wa yɔra nɛ eɛ bheei nâ.

mɛ. Nê wâ tɔ ha owire wen e ɔ̂ dhongwaa dɛyâmbɔ k'ôrô, wen zik tɛ'rô si tɛ Nzapa, setɛ Nzapa bi odhângmbɔ kô wa. ⁴⁸ Wi zɔkâ mbɔ nɛ dɛyâ mbɔ go kini'i tɔ wenâa ha owire. ⁴⁹ Kô'm, nê'm tom mbɔ nɛ Yam kô'm sɔka nû wenââi tɛ zu'i. Nɛ kô'i, kini'i bhɔn zang rei, gɔɔy ha ngay nɛ nê kuu sentɛ ripzan mɛi zɪj tɛ zu'i sɛ.»

Zezi siyô tɛ ripzan mɛ

(Markɛ 16:19-20; OBetom 1:9-11)

⁵⁰ Kɔraai, nɛ Zezi kay owiwembɔ k'ɛi go nê nê wa dɔ̂ɔ̂ in Betani mɛ. Kuu orôwai, n'ɔ̂ kay eraa tɛ ngɔn, g'ɔ̂ sa dedhe wen a zû wa. ⁵¹ Go wese nɛ bhɔnâ g'ɔ̂ sa dedhe wen a zû wai, n'ɔ̂ e wa go Nzapa dɛ g'ɔ̂ dang tɛ ripzan mɛ. ⁵² Nɛ bo'wa nɛ kô owiwembɔi, wese nɛ bo wa weraa sidhay, nɛ wa si dhong tɛ Zerisalem mɛ nê dɛyâsaa dôka. ⁵³ Go wa ya bhɔn kɔ̂ Gasa Tuwa Nzapai bhôn-bhôn go dung wa zɔn Nzapa.